

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Εκπόνηση πτυχιακής εργασίας με θέμα:

**«ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ»**

ΟΝΟΜΑ: ΝΙΚΗ

ΕΠΩΝΥΜΟ: ΧΟΥΡΣΟΥΤΟΓΛΟΥ

Α.Μ: 0207031

Α' ΕΠΟΠΤΗΣ: κ. Βασίλειος Πανταζής

Β' ΕΠΟΠΤΗΣ: κ. Βασίλειος Στρογγυλός

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2011

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 9565/1
Ημερ. Εισ.: 16-06-2011
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ
2011
ΧΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Νίκη Β. Χουρσούτογλου

Εκπόνηση πτυχιακής εργασίας με θέμα:

**ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: Μια μελέτη περίπτωσης.**

Επόπτης Α': Επίκουρος Καθηγητής Β. Πανταζής

Επόπτης Β': Λέκτορας Β. Στρογγυλός

Βόλος 2010

*Στους γονείς και
στην αδερφή μου...*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η συγκεκριμένη εργασία δεν είναι προϊόν μόνο της δικής μου προσπάθειας. Για την πραγματοποίησή της χρειάστηκε η πολύτιμη συμβολή του υπεύθυνου καθηγητή μου κ. Πανταζή Βασίλειου που με κατήθυνε με τις γνώσεις και την πλούσια εμπειρία του. Για το λόγο αυτό τον ευχαριστώ θερμά.

Τα υπέροχα λόγια μιας άλλης μητέρας παιδιού με ειδικές ανάγκες, της Emily Rearl Kingsley:

Όταν περιμένεις παιδί, είναι όπως, όταν ετοιμάζεσαι για ένα θαυμάσιο ταξίδι διακοπών στην Ιταλία. Αγοράζεις ένα σωρό βιβλία-οδηγούς και κάνεις τα όμορφα σου σχέδια ... το Κολοσσαίο, οι γόνδολες της Βενετίας, η εκκλησία του Αγίου Πέτρου . Μπορεί ακόμα να μάθεις και 2-3 χρήσιμες φράσεις στα Ιταλικά. Όλα αυτά σου προξενούν ενθουσιασμό.

Μετά από ανυπομονησία μηνιών, η μέρα του ταξιδιού φτάνει τελικά. Ετοιμάζεις τις βαλίτσες και ξεκινάς. Μετά από μερικές ώρες το αεροπλάνο προσγειώνεται. Η αεροσυνοδός ανακοινώνει: «Καλώς ήρθατε στην Ολλανδία».

-«Ολλανδία; Τι εννοείτε Ολλανδία; Εγώ αγόρασα εισιτήριο για την Ιταλία. Προορισμός μου είναι η Ιταλία. Όλη μου τη ζωή ονειρευόμουν την Ιταλία...»

Όμως έχει γίνει μια αλλαγή στην πτήση. Το αεροπλάνο έχει προσγειωθεί στην Ολλανδία κι εκεί πρέπει να μείνεις.

Το πιο σημαντικό είναι ότι δε δε έχουν μεταφέρει δε μια αηδιαστική, φοβερή, ακάθαρτη χώρα. Απλά είναι μια διαφορετική χώρα. Πρέπει να πας έξω, να αγοράσεις καινούργια καθοδηγητικά βιβλία, να μάθεις μια νέα γλώσσα και να γνωριστείς με μια νέα ομάδα ανθρώπων που διαφορετικά δε θα γνώριζες ποτέ.

Είναι απλά μια διαφορετική χώρα. Δεν είναι τόσο αστραφτερή, όσο η Ιταλία. Όταν όμως, μείνεις εκεί για λίγο και πάρεις μια ανάσα, κοιτάς γύρω σου και αρχίζεις να αντιλαμβάνεσαι ότι η Ολλανδία έχει ανεμόμυλους, η Ολλανδία έχει τουλίπες, έχει ακόμα και πίνακες του Rembrandt.

Παρόλα αυτά, αυτοί που γνωρίζεις πηγαίνοντας στην Ιταλία και υπερηφανεύονται για το θαυμάσιο ταξίδι τους εκεί. Και για το υπόλοιπο της ζωής σου θα λες... Κι εγώ στην Ιταλία θα πήγαινα, αυτό σχεδίαζα πάντα.

Ο πόνος δε θα φύγει ποτέ, ποτέ, ποτέ, γιατί το χάσιμο αυτού του ονείρου είναι πολύ σημαντικό. Αν περάσεις όμως τη ζωή σου θρηνώντας για το χαμένο ταξίδι στην Ιταλία, δε θα μείνεις ποτέ ελεύθερος να απολαύσεις τα πολύ ιδιαίτερα, πολύ όμορφα πράγματα που έχει να σου προσφέρει η Ολλανδία.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα πλαίσια της φοίτησης μου στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, επέλεξα να εκπονήσω προαιρετική πτυχιακή εργασία. Το θέμα που επιλέξαμε σε συνεργασία με τον Καθηγητή Β. Πανταζή, ήταν «Τα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο σχολείο και την οικογένεια: μια εμπειρική μελέτη».

Γενικά το θέμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι ένα θέμα πάνω στο οποίο είμαι ιδιαίτερη ευαισθητοποιημένη και θα ήθελα να ασχοληθώ και μελλοντικά με την μελέτη τέτοιων θεμάτων. Συνδέοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα με τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, επιχειρήσαμε να δούμε το θέμα αυτό μέσα από μια πιο κοινωνική και ανθρώπινη ματιά. Στόχος της εργασίας ήταν να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη πάνω στα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ικανότητες και αναπηρίες.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επόπτη καθηγητή μου Β. Πανταζή για την πολύτιμη βοήθεια του, τον Β. Χουρσούτογλου για τη φιλολογική του παρέμβαση και μια ιδιαίτερη ευχαριστία στους τρεις γονείς/ συμμετέχοντες οι οποίοι δέχθηκαν να μου παραχωρήσουν συνέντευξη, χωρίς καμία αντίρρηση και να συντέλεσαν στο να βγάλω τα αποτελέσματα της έρευνας μου.

X. N

Βόλος, Ιούνιος 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**σελ.****ΜΕΡΟΣ Α΄**

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	7
Κεφάλαιο 1^ο : Τα ανθρώπινα δικαιώματα: «Ιστορική αναδρομή».	9
1.1 Διακήρυξη των δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες.	13
1.2 Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.	15
1.3 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΟΗΕ, Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, 2007)	19
Κεφάλαιο 2^ο : Η δυσκολία του ορισμού της έννοιας «αναπηρία».	21
2.1 Ορισμός της αναπηρίας.	23
Κεφάλαιο 3^ο : Ο ανάπηρος στην κοινωνία, πολιτιστική- ιστορική ανασκόπηση.	26
Κεφάλαιο 4^ο : Ειδική Εκπαίδευση.	28
4.1 Γενικό εννοιολογικό πλαίσιο.	29
4.2 Το φαινόμενο «Ειδική Αγωγή», στις ημέρες μας: ιστορική αναφορά.	31
4.3 Το ειδικό σχολείο σήμερα.	33
4.4 Σχέση της Ειδικής Παιδαγωγικής με την Γενική Παιδαγωγική.	40
4.5 Η ταξινόμηση των διαφορετικών παιδιών.	41
4.6 «Διαφορετικό παιδί» και τρόπος βοήθειας.	42
Κεφάλαιο 5^ο : Ο θεσμός της οικογένειας.	44
5.1 Το οικογενειακό περιβάλλον και η συναισθηματική ανάπτυξη, του διαφορετικού παιδιού.	46
5.2 Η στάση της οικογένειας απέναντι στο παιδί με αναπηρία.	47
Κεφάλαιο 6^ο : Πως μαθαίνει το «διαφορετικό παιδί».	49
Κεφάλαιο 7^ο : Το πρόβλημα της σχέσης: σχολείου - οικογένειας, καθηγητή - μαθητή και η δυσκολία της σχολικής μάθησης.	52
Κεφάλαιο 8^ο : Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα.	54
8.1 Νομοθεσία	54
8.2 Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης	55
8.3 Εκπαιδευτικό Υλικό	56

ΜΕΡΟΣ Β΄	σελ.
Κεφάλαιο 1^ο: Ερευνητικό μέρος, Μεθοδολογία – Υποθέσεις της έρευνας.	57
Κεφάλαιο 2^ο: Δημογραφικά στοιχεία συνεντευξιαζομένων.	59
Κεφάλαιο 3^ο: Αποτελέσματα έρευνας	61
Κεφάλαιο 4^ο: Συμπεράσματα.	78
Κεφάλαιο 5^ο: Προτάσεις για το μέλλον.	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	86
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	88

ΜΕΡΟΣ Α': Εισαγωγή

Αναπηρία υπάρχει, όταν οι περιορισμοί της σωματικής ή πνευματικής λειτουργίας ενός ατόμου σε αλληλεπίδραση με τους φυσικούς και κοινωνικούς φραγμούς του περιβάλλοντος παρεμποδίζουν το άτομο να συμμετέχει ισότιμα στη φυσιολογική ζωή της κοινότητας (Pope & Tarlow 1991).

Το διάστημα της εγκυμοσύνης αποτελεί μία χρονική περίοδο κατά την οποία υιοθετείται βαθμιαία ο ρόλος του μελλοντικού γονέα. Μέσα από σκέψεις και συζητήσεις οι γονείς αρχίζουν να κάνουν όνειρα και σχέδια και να προβλέπουν την εξέλιξη του παιδιού τους πολύ πριν τη γέννησή του. Οι σκέψεις τους δεν περιλαμβάνουν την πιθανότητα της γέννησης ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες και η διάγνωση ενός τέτοιου παιδιού είναι κάτι μη αναμενόμενο, που έρχεται σε αντίθεση με τις προσδοκίες τους.

Η γέννηση του παιδιού, εκτός από μεγάλη χαρά, προκαλεί και αναστάτωση στην οικογένεια, καθώς ανατρέπει τις υπάρχουσες ισορροπίες. Όταν το παιδί που γεννιέται έχει κάποια ιδιαιτερότητα, πολλές φορές οι γονείς βιώνουν διάφορα συναισθήματα (λύπη, απογοήτευση, θυμό, ενοχές) μέχρι να μπορέσουν να δουν την κατάσταση πιο θετικά.

Βέβαια, η γέννηση ενός παιδιού με ή χωρίς ειδικές ανάγκες επιφέρει αλλαγές στη ζωή της οικογένειας, αλλά στην περίπτωση ενός παιδιού με ειδικές ανάγκες οι γονείς συχνά έρχονται αντιμέτωποι με ιδιόμορφες καταστάσεις και επιπρόσθετες δυσκολίες. Παλαιότερα υποστηρίζονταν πως ένα παιδί με ειδικές ανάγκες μπορούσε να διαταράξει σε σοβαρό βαθμό την ευρυθμία της οικογένειας και να την καταστήσει μη λειτουργική.

Ακόμη, ωστόσο, κι όταν ξεπεράσουν αυτές τις συναισθηματικές αντιδράσεις, οι γονείς δεν γνωρίζουν πολλές φορές τι μπορούν να κάνουν προκειμένου να βοηθήσουν το παιδί τους να αναπτύξει όσο το δυνατόν περισσότερο τις ικανότητές του.

Το σημαντικό που πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας γι' αυτά τα παιδιά είναι ότι ίσως να έχουν κάποιες ιδιαιτερότητες αλλά αυτές δεν τα κάνουν εξωγήινους. Και εμείς έχουμε ιδιαιτερότητες. Σωστά: Κάποιοι από μας, δεν είναι καθόλου καλοί μαθητές στο σχολείο αλλά έχουν ταλέντα στην μουσική, στο χορό, στη ζωγραφική ή σε κάποια άλλη τέχνη. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι παιδιά όπως όλα τα άλλα

και έχουν την ανάγκη για φίλους, διασκέδαση, χαρά, όπως όλοι μας. Γι' αυτό μην αφήνετε να σας φοβίζει το πρόβλημα ενός παιδιού αλλά να του συμπεριφέρεστε σαν ένα κανονικό παιδί όπως όλα τα άλλα και όταν χρειάζεται βοήθεια να το βοηθάτε, όπως θα βοηθούσατε και κάθε άλλο φίλο σας.

Οι άνθρωποι με ειδικές ανάγκες έχουν κι αυτοί τα δικαιώματα τους κανένα από τα οποία δεν είναι αποκλειστικό ή υπερβολικό. Είναι ακριβώς τα ίδια με τα δικαιώματα όλων των ανθρώπων. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα μειονεκτούντα άτομα δικαιούνται ίσης μεταχείρισης, εξεύρεση και διατήρηση εργασίας, εκπαίδευση για όλους και αυτονομία στη ζωή. Αυτό που πρέπει να εκλείψει είναι η προκατάληψη, η αμφισβήτηση, ο κοινωνικός ρατσισμός και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελείται από δύο μέρη: Το πρώτο μέρος συνιστά το Θεωρητικό Πλαίσιο της εργασίας και το δεύτερο περιλαμβάνει το Ερευνητικό Πλαίσιο της εργασίας. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας περιλαμβάνονται τα εξής κεφάλαια: Τα ανθρώπινα δικαιώματα: «Ιστορική αναδρομή», Διακήρυξη των δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, Η δυσκολία ορισμού της έννοιας «αναπηρία», Ορισμός της αναπηρίας, Ο ανάπηρος στην κοινωνία, Πολιτιστική- ιστορική ανασκόπηση, Ειδική Εκπαίδευση, Ο θεσμός της οικογένειας, Το οικογενειακό περιβάλλον και η συναισθηματική ανάπτυξη του διαφορετικού παιδιού, Πώς μαθαίνει το διαφορετικό παιδί, Το πρόβλημα της σχέσης: σχολείου- οικογένειας, καθηγητή- μαθητή και η δυσκολία της σχολικής μάθησης, Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα, Νομοθεσία, Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εκπαιδευτικό Υλικό. Το δεύτερο σκέλος της εργασίας που όπως προαναφέρθηκε περιλαμβάνει το Ερευνητικό Πλαίσιο της έρευνας, περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: Μεθοδολογία – Υποθέσεις της έρευνας, Δημογραφικά στοιχεία συνεντευξιαζόμενων, Αποτελέσματα της έρευνας, Συμπεράσματα, Προτάσεις για το μέλλον.

Κεφάλαιο 1^ο: Τα ανθρώπινα δικαιώματα: «Ιστορική αναδρομή»

«Στην κοιλάδα με τους ροδόενες» Νίκος Εγγονόπουλος:

*«Αλήθεια -των αδυνάτων αδύνατο
ποτέ δεν εκατάφερα να καταλάβω
αυτά τα όντα που δεν βλέπουνε
το τερατώδες κοινό γνώρισμα τ' ανθρώπου
το εφήμερο της παράλογης ζωής του
κι ανακαλύπτουνε διαφορές
γιομάτοι μίσος διαφορές
σε χρώμα δέρματος ,φυλή , θρησκεία»*

Η καθολική αναγνώριση των ατομικών δικαιωμάτων είναι αναμφίβολα το μεγαλύτερο επίτευγμα του ανθρώπου δια μέσου των αιώνων, η μεγαλύτερη προσωπική κατάκτησή του έναντι της κρατικής κυριαρχίας. Η θεσμική κατοχύρωση τους στον 20ον αιώνα είναι το μεγαλύτερο επίτευγμα της εποχής και σταθμός στην ιστορία του ανθρώπου. Αυτό, δεν πρέπει να το λησμονούμε – ούτε να επιτρέπουμε εκπτώσεις (βλ. Μπάλιας 2004, σ. 27).

Η έννοια της ελευθερίας του ατόμου – ανεξάρτητα από την ελευθερία της πόλης του ή του κράτους – ήταν άγνωστη στην αρχαιότητα. καλλιεργήθηκε και εξελίχθηκε μέσα από αγώνες των λαών, μέχρι να κατοχυρωθεί νομικά, τόσο στο εθνικό όσο και στο διεθνές δίκαιο. Αν και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι προϊόν της εποχής μας, έχουν τις ρίζες τους σε ένα πολύ μακρινό παρελθόν (βλ. ό. π., σ.23).

Ο όρος δικαίωμα είναι η νομική έννοια που έκανε την εμφάνιση της τον 17^ο αιώνα σε περιόδους που άνθιζε η ηθική φιλοσοφία και σημαίνει την δυνατότητα που έχουν οι πολίτες να ικανοποιούν τα συμφέροντα τους και τις ανάγκες τους σύμφωνα πάντα με τους κανόνες που ορίζει η κοινωνία στην οποία ζούνε. Άρα η έννοια του δικαιώματος καθιστά απαραίτητη την ύπαρξη μιας ανθρώπινης κοινότητας (βλ. ό. π., σ.29).

Ανθρώπινα Δικαιώματα θα μπορούσαν γενικά να ορισθούν ως εκείνα τα δικαιώματα που ενυπάρχουν στη φύση μας, που είναι έμφυτα και χωρίς τα οποία δεν μπορούμε να ζήσουμε ως ανθρώπινα όντα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες μας επιτρέπουν να αναπτύξουμε πλήρως και να χρησιμοποιήσουμε τις ανθρώπινες αρετές μας, τη νοημοσύνη μας, τα ταλέντα μας και τη συνείδησή μας και να ικανοποιήσουμε τις πνευματικές και άλλες ανάγκες μας. Αυτά βασίζονται πάνω στις αυξανόμενες απαιτήσεις της ανθρωπότητας για μια ζωή μέσα στην οποία η έμφυτη αξιοπρέπεια και η αξία κάθε ανθρώπου θα τυγχάνει σεβασμού και προστασίας (Μπαμπινιώτης, 1998). Η αποστέρηση των ανθρώπινων

δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών δεν είναι μόνο μια ατομική και προσωπική τραγωδία αλλά επίσης δημιουργεί συνθήκες κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής, ενσπείροντας τη βία και τη σύγκρουση μέσα και μεταξύ κοινωνιών και εθνών. Όπως δηλώνει η πρώτη πρόταση της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια "αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο" (βλ. ό. π., σ.30).

Το έτος 693 πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος του Τολέδο, η οποία εγγυήθηκε το ίσο δικαίωμα στη ζωή, στο γάμο, στην ιδιοκτησία και στη Δικαιοσύνη σε όλους τους ελεύθερους πολίτες του βασιλείου των Βησιγόθων (βλ. Μπάλιας 2004, σ.16).

Η διακήρυξη «Bill of Rights of Virginia» που πραγματοποιήθηκε στις 12 Ιουνίου 1776 αποτελεί έναν σημαντικό σταθμό στην ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αυτό γιατί για πρώτη φορά αναγνωρίζονται τα δικαιώματα του ανθρώπου ως συστατικό του κράτους δικαίου που αφορά όλους τους πολίτες. Ακολούθησαν οι διακηρύξεις ατομικών δικαιωμάτων στην Αμερική και Γαλλία του 18ου αιώνα, για να φτάσουμε στις συνταγματικές κατοχυρώσεις του 19ου και 20ου αιώνα.

Στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου η πορεία ήταν πιο αργή (βλ. Lenhart 2006, σ.18). Η αρχή της κρατικής κυριαρχίας (national sovereignty) ήταν βαθιά θεμελιωμένη στις έννομες σχέσεις των Κρατών. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, ένα κυρίαρχο κράτος είχε απόλυτη ελευθερία δράσης, μέσα στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου, να μεταχειρίζεται τους πολίτες του. Το Κράτος δύναται να ενεργεί κατά το δοκούν, για όλα τα θέματα τα οποία εμπίπτουν στην εσωτερική δικαιοδοσία του (domestic jurisdiction). Ενόσω οι πράξεις του δεν επεμβαίνουν στα δικαιώματα άλλων Κρατών και δεν απαγορεύονται από το διεθνές δίκαιο για οποιοδήποτε λόγο, δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε επέμβαση από άλλο κράτος, και, κατά μείζονα λόγο, παρέμβαση. Με λίγες μικρές εξαιρέσεις "ανθρωπιστικών επεμβάσεων", η αρχή της "κρατικής κυριαρχίας" επεκράτησε μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα. Αποθέωση αυτής ήταν η Εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία της δεκαετίας του 1930: το καθεστώς ενεργούσε με βάρβαρη εγκληματικότητα έναντι εκατομμυρίων πολιτών του, κάτω από νομοθετικό μανδύα, εφόσον το ίδιο το κράτος είχε απόλυτη κυριαρχία στη ρύθμιση θεμάτων που αφορούσαν τους πολίτες του και η διεθνής κοινωνία δεν μπορούσε νόμιμα και επίσημα να επέμβει. Αυτό οδήγησε τη διεθνή κοινότητα σε

αναθεώρηση των περί μη επέμβασης αντιλήψεων της στο διεθνές δίκαιο (βλ. ό. π., σ. 15).

Μετά από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα νικηφόρα κράτη ήταν πλέον αποφασισμένα να εισαγάγουν στο διεθνές δίκαιο νέες θεωρίες προκειμένου να καταστήσουν παράνομα τέτοια γεγονότα για το μέλλον, ή τουλάχιστον να καταστήσουν λιγότερο πιθανή την επανάληψή τους. Έτσι η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαφοροποιήθηκε σημαντικά στις 10 Δεκεμβρίου 1948, στην γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (βλ. ό. π., σ. 16). Η παρούσα διακήρυξη αναφέρει: *«η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με την διακήρυξη αυτή συνεχώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με την διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή του, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στην δικαιοδοσία τους»*. Το άρθρο 1 ορίζει: *«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης»*. Το άρθρο 2 με την σειρά του συνεχίζει επισημαίνοντας: *«Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλεστεί όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμιά απολύτως διάκριση»* (βλ. Lenhart 2006, σ. 17). Στα υπόλοιπα άρθρα γίνεται αναφορά στην παιδεία, στην οικονομία και στην κοινωνία. Οι κυβερνήσεις και τα κράτη είναι υποχρεωμένα να παρέχουν τα δικαιώματα αυτά που προβλέπονται από την σύμβαση χωρίς να καταπατούνται και να παραποιούνται.

Με πρότυπο την Οικουμενική Διακήρυξη, υπογράφηκαν και άλλες διεθνείς συμβάσεις, που στόχο είχαν την τήρηση της εκάστοτε συμφωνίας. Χαρακτηριστικό αξιόλογο και πιο πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που πραγματοποιήθηκε στην Βιέννη το 1993. Στην παρούσα συνδιάσκεψη χωρίστηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα σε αρνητικά και σε θετικά. Στα αρνητικά ανθρώπινα δικαιώματα συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προστασίας, καθώς και οι κλασικές θεμελιώδεις ελευθερίες. Τα παραπάνω μπορούν να πραγματοποιηθούν από την μεριά του κράτους, εφόσον αυτό δεν ενεργεί αντίθετα προς αυτά, για παράδειγμα όταν δεν στερούν από κανένα πολίτη την υπηκοότητα του

ή δεν προβαίνουν σε ανούσιες συλλήψεις. Στα θετικά ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν τα πολιτικά, τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτισμικά. Ουσιαστικά αναφέρονται στην ενεργητική στάση που είναι υποχρεωμένο το κράτος να τηρήσει απέναντι στην εφαρμογή τους, το οποίο ουσιαστικά πρέπει να μεριμνά για κάθε ανάγκη των πολιτών του και όχι μόνο να απαιτεί από αυτούς (βλ. ό. π., σ. 18).

Στις 20 Νοεμβρίου 1989 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε ομόφωνα την Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η παρούσα Σύμβαση ορίζει αρχικά (Άρθ. 1) ως παιδί κάθε ανθρώπινο όν κάτω των δεκαοκτώ ετών, τα δικαιώματα αναγνωρίζονται σε κάθε παιδί (Άρθ. 2), χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής, εθνοτικής ή κοινωνικής καταγωγής, περιουσιακής κατάστασης, ανικανότητας, γέννησης ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης (βλ. imago 2010, σ. 78). Στον τομέα της εκπαίδευσης έχουν ιδιαίτερη σημασία οι ακόλουθες 10 διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών οι οποίες αναφέρονται εν συντομία:

1. Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα. Κανένα παιδί δεν πρέπει να διακρίνεται.
2. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζουν σε συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας και να μην υποφέρουν.
3. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζούν μαζί με τους γονείς τους. Αν οι γονείς δεν ζούν μαζί, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συναντούν τακτικά και τους δύο.
4. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να παίζουν και να χαίρονται.
5. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση εκείνη που αντιστοιχεί στις ανάγκες και τις ικανότητες τους.
6. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα σε όλα τα θέματα που τα αφορούν, να ενημερώνονται, να αυτοπροσδιορίζονται και να εκφράζουν ελεύθερα αυτό που σκέφτονται.
7. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να έχουν ιδιωτική ζωή και να γίνεται σεβαστή η αξιοπρέπεια τους.
8. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα προστασίας από τη βία, την κακοποίηση και την εκμετάλλευση.
9. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και ενθάρρυνση, για να μπορέσουν να συμμετάσχουν ενεργά στην ζωή.
10. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να προστατεύονται σε περίοδο πολέμου και ιδιαίτερα όταν είναι πρόσφυγες (βλ. imago 2010, σ. 78).

1.1 Διακήρυξη των δικαιωμάτων των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η διακήρυξη των δικαιωμάτων των παιδιών με ειδικές ανάγκες προκηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση Των Ηνωμένων Εθνών στις 9 Δεκεμβρίου 1975 (απόφαση 3447), (βλ. Lenhart 2006, σ. 21).

Η Γενική Συνέλευση, έχοντας υπόψη, την εγγύηση των κρατών – μελών των Ηνωμένων Εθνών, από τον καταστατικό χάρτη να αναλάβει, από κοινού και χωριστά, δραστηριότητα σε συνεργασία με τον Οργανισμό για να προάγει υψηλότερο βιοτικό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ανάπτυξης, επιβεβαιώνοντας την πίστη στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις βασικές ελευθερίες, στις αρχές της ειρήνης, της αξιοπρέπειας και της αξίας του ανθρώπου και της κοινωνικής δικαιοσύνης που προκηρύχθηκε στον καταστατικό χάρτη [...] γι' αυτό το σκοπό, προκηρύσσει αυτή τη Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Αναπήρων Ατόμων και καλεί για εθνική και διεθνή δραστηριότητα με σκοπό ότι θα χρησιμοποιηθεί σαν κοινή βάση και πλαίσιο αναφορά για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων (βλ. ό. π., σ. 23).

Ποιον άνθρωπο συνεπώς θεωρεί ανάπηρο η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε; Ο όρος «ανάπηρος» σύμφωνα με τον ορισμό του Ο.Η.Ε. (1975) αναφέρει πως: *«οποιοδήποτε άτομο που δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνο του όλες ή ένα μέρος από τις ανάγκες μιας φυσιολογικής, ατομικής ή και κοινωνικής ζωής λόγω κάποιου εκ γενετής ή επίκτητου σωματικού ή διανοητικού μειονεκτήματος. Συνεπώς, οι αναπηρίες διακρίνονται σε τέσσερα είδη: κινητικές ή σωματικές, αισθητηριακές, νοητικές, γνωστικές και συναισθηματικές»* (βλ. ό. π., σ.23).

Ακόμα οι αναπηρίες ταξινομούνται ως προς το χρόνο εκδήλωσης σε εκείνες με τις οποίες γεννιέται το βρέφος και σε αναπηρίες οι οποίες μπορούν να προκληθούν σε κάποια χρονική στιγμή από κληρονομική αιτία, ασθένειες, εργατικό - τροχαίο ή άλλο ατύχημα. Συνεπώς η μειονεξία του αναπήρου, άσχετα από την μορφή και το χρόνο που εκδηλώνεται προκαλεί μερική ή ολική απώλεια της ικανότητας του ατόμου να καλύπτει τις ανάγκες του (βλ. ό. π., σ. 23).

Τα ανάπηρα άτομα θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβάλλονται σ' αυτή τη Διακήρυξη. Αυτά τα δικαιώματα θα αποδοθούν σ' όλα τα ανάπηρα άτομα, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση για λόγους θρησκείας, πολιτικών ή άλλων γνώμων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, γέννησης ή όποιας άλλης

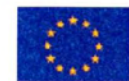
κατάστασης που αφορά το ίδιο το ανάπηρο άτομο ή την οικογένειά του (βλ. ό. π., σ. 23).

1.2 Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Τα άτομα με νοητική αναπηρία έχουν τα ίδια βασικά δικαιώματα με τους άλλους πολίτες της ίδιας χώρας και της ίδιας κοινωνίας(Άρθρο 1^ο). Έτσι, τα άτομα με νοητική αναπηρία θα πρέπει να προστατεύονται από το νόμο, όπως καθένα άλλο υγιές άτομο. Όμως, πολλά άτομα με νοητική αναπηρία είναι ακόμη θύματα κακής μεταχείρισης, προσβολών και διακρίσεων (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ.43).

Αποτελεί κατάκτηση του ανθρώπινου πολιτισμού το γεγονός πως σημαντικά έγγραφα προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των πολιτών. Οι Κυβερνήσεις σε πολλές χώρες έχουν υπογράψει αυτά τα έγγραφα. Αυτό σημαίνει ότι έχουν συμφωνήσει να σέβονται ό,τι είναι γραμμένο σε αυτά τα έγγραφα. Αυτά τα έγγραφα συντάχθηκαν από σπουδαίους οργανισμούς όπως:

- Τα Ηνωμένα Έθνη
- Το Συμβούλιο της Ευρώπης
- Την Ευρωπαϊκή Ένωση

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το κληρονομικό δικαίωμα σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας τους. Οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευση, η φύση και η σοβαρότητα των μειονεκτημάτων και ανικανοτήτων τους, έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τους συμπολίτες της ίδιας ηλικίας, που συνεπάγεται πρώτα και κύρια το δικαίωμα να απολαμβάνει μια καθώς πρέπει ζωή, όσο το δυνατό κανονική και πλήρη(βλ.ό.π.,σ.41).

Τα ανάπηρα άτομα έχουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι. Η παράγραφος 7 της Διακήρυξης των δικαιωμάτων των πνευματικά καθυστερημένων ατόμων που αφορά σε κάθε πιθανό περιορισμό ή καταστολή των δικαιωμάτων των ατόμων αυτών, εφαρμόζεται και για τα πνευματικά ανάπηρα άτομα. Δικαιούνται να απολαμβάνουν τα μέτρα που σχεδιάστηκαν για να τα καταστήσουν ικανά να γίνουν όσο το δυνατόν αυτοδύναμα, έχουν το δικαίωμα για ιατρική, ψυχολογική και λειτουργική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένων προσθετικών και υποβοηθητικών συσκευών, για ιατρική και κοινωνική αποκατάσταση, για εκπαίδευση, για επαγγελματική κατάρτιση και βοήθεια αποκατάστασης, για συμβουλευτική, για υπηρεσίες τοποθέτησης σε εργασία και για άλλες υπηρεσίες που θα τα καταστήσουν ικανά να αναπτύξουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους στο

ανώτατο όριο επισπεύδοντας έτσι τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης (βλ.inclusion Europe,1988).

Τα άτομα αυτά έχουν το δικαίωμα για οικονομική και κοινωνική ασφάλιση και για ένα -καθώς πρέπει - επίπεδο ζωής. Έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, να εξασφαλίσουν και να διατηρήσουν την εργασία ή να ενασχοληθούν με ένα επάγγελμα που να αμείβεται, χρήσιμο και παραγωγικό, καθώς και να συμμετέχουν σε εμπορικές ενώσεις (Άρθρο 3^ο). Έχουν το δικαίωμα οι ειδικές ανάγκες τους να λαμβάνονται υπόψη σ' όλα τα επίπεδα του οικονομικού και κοινωνικού προγραμματισμού.

Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα να ζουν με τις οικογένειές τους ή τους θετούς γονείς και να λαμβάνουν μέρος σ' όλες τις κοινωνικές, δημιουργικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Κανένα ανάπηρο άτομο δε θα υπόκειται, όσο αφορά την κατοικία του, σε διαφορετική μεταχείριση, άλλη από εκείνη που απαιτείται από την κατάστασή του ή από τη βελτίωση αυτής. Αν η παραμονή ενός αναπήρου ατόμου σε ένα ειδικό ίδρυμα είναι απαραίτητη, το περιβάλλον και οι συνθήκες ζωής σ' αυτό θα είναι όσο το δυνατό πλησιέστερες με εκείνες της ζωής ενός συνομηλικού του (Άρθρο4^ο).

Τα ανάπηρα άτομα θα προστατεύονται από κάθε εκμετάλλευση, κάθε κανονισμό και κάθε μεταχείριση διακριτικής, υβριστικής ή υποβαθμισμένης φύσης, θα μπορούν να δεχτούν νόμιμη βοήθεια, όταν τέτοια βοήθεια αποδειχθεί απαραίτητη για την προστασία της ζωής και της περιουσίας τους (Άρθρο 6^ο). Εάν δικαστικές διαδικασίες έχουν θεσπισθεί εναντίον τους, η νομική διαδικασία που ακολουθείται θα λάβει πλήρως υπόψη τη σωματική και την πνευματική κατάστασή τους. Για κάθε θέμα που αφορά στα δικαιώματα των αναπήρων ατόμων είναι χρήσιμο να ζητείται η συμβουλή των οργανισμών των αναπήρων ατόμων. Τα ανάπηρα άτομα, οι οικογένειές τους και οι κοινότητες θα πληροφορηθούν πλήρως με όλα τα κατάλληλα μέσα για τα δικαιώματα που περιέχονται σε αυτή τη Διακήρυξη.

Σύμφωνα με την Σύμβαση του Ο. Η. Ε. "Τα ψυχικά και σωματικά ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες που διασφαλίζουν την αξιοπρέπεια τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή της κοινότητας» (Pinterits 2011).

Οι συνθήκες ζωής των ατόμων με αναπηρίες έχουν βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Μολονότι ο στόχος πρέπει να είναι η δυνατότητα τους για

ανεξάρτητη διαβίωση, αυτή δεν μπορεί και δεν πρέπει να συνεπάγεται την απομόνωση ή την μοναξιά (βλ. Κρουσταλάκης 2001, σ. 8).

Ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως ατελής, και με βάση αυτή την ατέλεια οικοδομεί τον εαυτό του. Όταν συμβαίνει κάποια τραγωδία που αφήνει το αποτύπωμα της είτε στο σώμα είτε στο νου, εκ γενετής ή από ατύχημα, ο χρόνος ολοκλήρωσης μοιάζει σαν να πρέπει να σταματήσει. Για τον εαυτό μας, για τους άλλους που τρομάζουν από αυτή την υπενθύμιση της δικής τους ατέλειας, τα πράγματα μπερδεύονται (βλ. ό. π., σ. 8).

Αυτό που επιθυμούν τα άτομα με αναπηρίες, είτε τα απορρίπτει η κοινωνία είτε τα ιεροποιεί, είναι να μπορούν να ζούνε ανάμεσα στους άλλους. Να μην αναγνωρίζονται σαν άτομα με αναπηρίες αλλά απλώς σαν άνθρωποι. Και οι διαφορές τους να αναγνωρίζονται επίσης, αλλά με άλλον τρόπο: απλώς σαν ειδικές ανάγκες (βλ. ό. π., σ. 9).

Βασικό εμπόδιο των ατόμων με αναπηρία αποτελεί η δύσκολη καθημερινή τους προσβασιμότητα σε διάφορους χώρους. Για παράδειγμα, τα άτομα σε μια αναπηρική καρέκλα, έχουν να αντιμετωπίσουν το βασικό «εχθρό» τους, τις σκάλες. Στα περισσότερα κτίρια υπάρχουν σκάλες και σπάνια θα δει κανείς ράμπες ειδικές για άτομα με αναπηρίες. Παράλληλα, οι περισσότεροι ανελκυστήρες είναι στενοί με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται τα άτομα αυτά να μετακινηθούν, οπότε αυτομάτως η πρόσβαση τους σε ένα κτίριο χωρίς ράμπα εισόδου και με μικρό ασανσέρ, καθίσταται αδύνατη.

Υπάρχουν ακόμη πολλά νηπιαγωγεία και σχολεία, τα οποία έχουν ήδη κλείσει εξαιτίας των αρχιτεκτονικών εμποδίων για τα παιδιά με αναπηρία, γεγονός το οποίο δημιουργεί τεράστια προβλήματα στους τους γονείς τους. Αυτό πρέπει να σταματήσει. Οι τουαλέτες στους δημόσιους χώρους είναι πολύ μικρές, δεν μπορούν επίσης να μετακινηθούν με τρένα, λεωφορεία και αεροπλάνα, καθώς δεν υπάρχει μέριμνα για τα άτομα αυτά. Τα άτομα με προβλήματα όρασης δυσκολεύονται να διακρίνουν κείμενα που είναι γραμμένα με μικρή γραμματοσειρά και δεν είναι ευανάγνωστα (βλ. ό. π., σ. 10). Επίσης τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες χρειάζονται φως. Κωφά άτομα πρέπει να μάθουν νοηματική γλώσσα ή να έχουν διερμηνέα. Συνεπώς όλες οι χώρες θα πρέπει να άρουν τα εμπόδια αυτά για να μπορούν όλοι οι άνθρωποι να ζουν με αξιοπρέπεια την καθημερινότητά τους.

Εκτός όλων των παραπάνω, τα άτομα με αναπηρία θα πρέπει να αποφασίζουν για το τι θέλουν, με ποιους θα ήθελαν να ζήσουν. Έχουν τη δυνατότητα επιλογής, για το αν θέλουν να ζούνε μόνα τους ή με έναν εταίρο, στην πόλη ή τη χώρα που θέλουν να εγκατασταθούν όπως και όλοι οι υπόλοιποι άνθρωποι.

Όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα σε μια ιδιωτική σφαίρα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα άτομα με αναπηρία θα πρέπει να είναι σε θέση να εργαστούν, δεδομένου ότι όλοι εργάζονται. Για παράδειγμα μπορούν να δουλέψουν, σε μια εγκατάσταση ή ένα εργαστήριο ή στο σούπερ μάρκετ ή στο νοσοκομείο. Τα άτομα με αναπηρία έχουν καλή εκπαίδευση και μόρφωση, γι' αυτό θα πρέπει να είναι σε θέση να επιλέγουν το επάγγελμά τους, όπως όλοι οι άνθρωποι. Μπορούν να έχουν τους συνεργάτες τους, τους φίλους τους. Μπορούν να παντρευτούν και να κάνουν την δική τους οικογένεια όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι.

1.3 Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία(ΟΗΕ, Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, 2007)

Άρθρο 4 - Γενικές υποχρεώσεις

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να διασφαλίζουν και να προάγουν την πλήρη υλοποίηση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών για όλα τα άτομα με αναπηρίες, χωρίς διακρίσεις οποιουδήποτε είδους βάσει της αναπηρίας.

«Δεν μπορεί κανείς να θεσμοθετήσει νομικά ηθικούς νόμους, αλλά μπορεί να κατευθύνει τη συμπεριφορά. Οι επιταχές του νόμου δε μπορούν να μεταβάλουν τα αισθήματα αλλά μπορούν να αποτελέσουν ένα φραγμό για όσους δεν έχουν αισθήματα»

MARTIN ΛΟΥΘΕΡ ΚΙΝΓΚ

Προς το σκοπό αυτό, τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν:

- α. Να υιοθετήσουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα, για την εφαρμογή των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται με την παρούσα Σύμβαση.
- β. Να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και των νομοθετικών, προκειμένου να τροποποιήσουν ή να καταργήσουν τους ισχύοντες νόμους, κανονισμούς, έθιμα και πρακτικές που συνιστούν διακρίσεις κατά των ατόμων με αναπηρίες.
- γ. Να λάβουν υπόψη την προστασία και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματά τους.
- δ. Να απέχουν από τη συμμετοχή σε οποιαδήποτε πράξη ή πρακτική που είναι ασυμβίβαστη με την παρούσα Σύμβαση και να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες αρχές και φορείς ενεργούν σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.
- ε. Να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξαλειφθούν οι διακρίσεις βάσει της αναπηρίας, από οποιοδήποτε πρόσωπο, οργανισμό ή ιδιωτική επιχείρηση.
- στ. Να αναλάβουν ή να προάγουν την έρευνα και ανάπτυξη των καθολικά σχεδιασμένων αγαθών, υπηρεσιών, εξοπλισμού και εγκαταστάσεων, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 2 της παρούσας Σύμβασης, που θα πρέπει να απαιτήσουν την ελάχιστη δυνατή προσαρμογή και το λιγότερο κόστος, προκειμένου να ικανοποιούνται οι συγκεκριμένες ανάγκες ενός ατόμου με αναπηρίες, να προάγουν τη διαθεσιμότητα και τη χρήση τους και να προάγουν τον καθολικό σχεδιασμό κατά την ανάπτυξη των προτύπων και κατευθυντήριων οδηγιών.
- ζ. Να αναλάβουν ή να προάγουν την έρευνα και ανάπτυξη και να προάγουν τη διαθεσιμότητα και χρήση των νέων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών, των βοηθημάτων κινητικότητας, των συσκευών και υποβοηθητικών τεχνολογιών, τα οποία είναι κατάλληλα για τα άτομα με αναπηρίες, δίνοντας προτεραιότητα στις τεχνολογίες με προσιτό κόστος.

η. Να παρέχουν προσιτή πληροφόρηση στα άτομα με αναπηρίες σχετικά με τα βοηθήματα κινητικότητας, τις συσκευές και τις υποβοηθητικές τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών, καθώς επίσης και τις άλλες μορφές βοήθειας, υποστηρικτικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων,

θ. Να προάγουν την κατάρτιση επαγγελματιών και προσωπικού που απασχολείται με τα άτομα με αναπηρίες, σχετικά με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, ώστε να παρέχουν με τον καλύτερο τρόπο τη βοήθεια και τις υπηρεσίες που εγγυώνται αυτά τα δικαιώματα.

2. Όσον αφορά στα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος αναλαμβάνει να λάβει μέτρα, στο μέγιστο των διαθέσιμων πόρων του και, όπου απαιτείται, στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας, με σκοπό να εξασφαλίσει, σταδιακά, την πλήρη άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, χωρίς να θίγονται εκείνες οι υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα Σύμβαση, οι οποίες είναι άμεσης εφαρμογής, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

3. Κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών, για να εφαρμοστεί η παρούσα Σύμβαση και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμβουλευόνται συνεχώς και θα «εμπλέκουν» ενεργά τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους.

4. Τίποτα στην παρούσα Σύμβαση δεν θίγει οποιεσδήποτε διατάξεις που είναι πρόσφορες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και οι οποίες μπορούν να συμπεριληφθούν στο δίκαιο ενός Κράτους-Συμβαλλόμενου Μέρους ή στο διεθνές δίκαιο που ισχύει για το Κράτος αυτό. Δεν θα υπάρξει κανείς περιορισμός ή παρέκκλιση από οποιαδήποτε ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται ή υπάρχουν σε οποιοδήποτε Συμβαλλόμενο Κράτος στην παρούσα Σύμβαση, σύμφωνα με το νόμο, συμβάσεις, κανονισμό ή έθιμο, με την πρόφαση ότι η παρούσα Σύμβαση δεν αναγνωρίζει τέτοια δικαιώματα ή ελευθερίες ή ότι τα αναγνωρίζει σε μικρότερη έκταση.

5. Οι διατάξεις της παρούσας Σύμβασης επεκτείνονται σε όλα τα εδάφη των ομοσπονδιακών κρατών, χωρίς οποιουδήποτε περιορισμούς ή εξαιρέσεις (Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, 2009).

Κεφάλαιο 2^ο: Η δυσκολία ορισμού της έννοιας «αναπηρία»

«το παιδί δεν κοιτούσε πουθενά, δεν έβγαζε κανένα ήχο. Έμοιαζε σαν κομμένο από τη ζωή, σαν κλεισμένο στον κόσμο του. Οι μύες του κρέμονταν, το κάνανε γελοίο. Μαύροι μεγάλοι κύκλοι κάτω από τα μάτια του σκοτεινίαζαν το βλέμμα. Η απουσία οποιασδήποτε έκφρασης από το πρόσωπο του έμοιαζε τρομακτική:θα έλεγες πως τίποτα δεν υπήρχε γύρω του, κανείς ούτε ο ίδιος του ο εαυτός...» (Mira Rothenberg).

Όταν προσπαθούμε να ορίσουμε τι είναι αναπηρία, βλέπουμε από την καθημερινή μας εμπειρία ότι δεν είναι και τόσο εύκολο, επειδή πίσω από την έννοια αναπηρία ο καθένας μας καταλαβαίνει κάτι εντελώς διαφορετικό. Ο παιδαγωγός έχει έναν ορισμό για την αναπηρία διαφορετικό απ' αυτόν του γιατρού και ο γιατρός διαφορετικό απ' αυτόν του ψυχολόγου ή του κοινωνιολόγου κ. λ. π (βλ. Ζώνιου- Σιδέρη 1996, σ. 13).

Τις ίδιες δυσκολίες ορισμού της αναπηρίας τις βρίσκουμε και στα νομοθετικά κείμενα, όπου δεν υπάρχει καμία ξεκάθαρη και κατανοητή διατύπωση. Από τη μια αναφερόμαστε θετικά στο πρόβλημα των αναπήρων(σωματικών, ψυχικών, νοητικών). Από την άλλη όμως πρόκειται για την συμμετοχή τους στην κοινωνία, στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην διαδικασία παραγωγής κ. ά., τότε αναφερόμαστε αρνητικά, δηλαδή γίνεται θέμα ευρύτερων συζητήσεων με αρνητικές στάσεις και προκαταλήψεις της πλειονότητας. Έτσι, λοιπόν, έχουμε ένα ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο θα μπορούσαμε να τοποθετήσουμε την αναπηρία (βλ. ό. π., σ. 13).

Και σε αυτό το σημείο τίθεται το ερώτημα: πρέπει άραγε να βλέπουμε την αναπηρία ως ένα σφαιρικό πρόβλημα ή μπορούμε να βλέπουμε μόνο ένα είδος της αναπηρίας, δηλαδή την νοητική, σωματική, ψυχική κ. ά αναπηρία; Υπάρχουν πολλοί λόγοι για να δούμε την αναπηρία ως ένα ενιαίο και κοινό «αντικείμενο», ακόμη και όταν τη βλέπουμε μόνο επιφανειακά (βλ. ό. π., σ. 13).

Η αναπηρία αποτελεί μια κοινωνική πραγματικότητα όπου διαφορετικά άτομα με εντελώς διαφορετικά βιώματα αλληλεπίδρασης κατατάχθηκαν στην κατηγορία των αναπήρων. Ακολούθως όμως, αυτή η κατηγορία δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται από ένα κοινό στοιχείο (βλ. ό. π., σ. 14).

Θέμα κοινωνικής πραγματικότητας είναι και το γεγονός ότι την έννοια «αναπηρία» την συναντούμε σε όλα τα επίπεδα, στο κοινωνικό, εκπαιδευτικό, επαγγελματικό, οικονομικό επίπεδο. Η διαφορά έγκειται στον τρόπο με τον οποίο

χρησιμοποιούνται τα κριτήρια για να ορίσουν τον ανάπηρο στην εκπαίδευση αλλά και αλλού. Στην Ελλάδα για παράδειγμα σπάνια θα χαρακτηρίσουμε ανάπηρο ένα άτομο που βρίσκεται στην τρίτη ηλικία (βλ. ό. π., σ. 14).

Έτσι αυτή η γενικότητα, η αοριστία, η πολυπλοκότητα που υπάρχει στο να οριστεί η έννοια της αναπηρίας, δεν συνεισφέρει στην αποσαφήνιση του όρου. Αντίθετα ενισχύεται το έδαφος για την ανάδυση κοινωνικών αναπαραστάσεων και ωραιοποιημένων παραγωγών (βλ. ό. π., σ. 14).

2.1 Ορισμός της αναπηρίας

Για την αναπηρία υπάρχει μια σειρά διαφορετικών ορισμών που πηγάζουν από διαφορετικές ιδεολογικοπολιτικές αντιλήψεις αλλά και από διαφορετικές οπτικές θεωρήσεις του προβλήματος. Η χρήση δε της έννοιας της αναπηρίας αποτελεί αντικείμενο ευρύτερων συζητήσεων (βλ., Ζώνιου- Σιδέρη 1996, σ. 14).

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, άτομα με αναπηρία θεωρούνται όλα τα άτομα που εμφανίζουν σοβαρή μειονεξία που προκύπτει από φυσική ή διανοητική βλάβη. Σε σχέση με αυτή την θεωρία υιοθετήθηκε η παρακάτω ταξινόμηση (βλ. ό. π, σ. 15):

- Το μειονέκτημα (déficiência), το οποίο η Π.Ο.Υ. ορίζει ως *«κάθε απώλεια ουσίας ή αλλοίωσης μιας δομής ή μιας ψυχολογικής ή ανατομικής λειτουργίας»*.
- Η ανικανότητα (incapacité), που *«αντιστοιχεί σε κάθε μερική ή ολική ελάττωση (αποτέλεσμα του μειονεκτήματος) της ικανότητας να επιτελούμε μια δραστηριότητα μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο ή μέσα στα όρια που θεωρούνται ως φυσιολογικά για ένα ανθρώπινο όν»*.
- Το ελάττωμα που έρχεται σ' ένα δεδομένο άτομο ως αποτέλεσμα μιας ανεπάρκειας ή μιας ανικανότητας που περιορίζει ή απαγορεύει ή απαγορεύει την εκπλήρωση ενός φυσιολογικού ρόλου που είναι ομαλός(ανάλογα με την ηλικία και το φύλο, τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες) για το άτομο αυτό (βλ. ό. π., σ. 16).

Με δεδομένο ότι η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετείται και ως εθνική νομοθεσία από τα κράτη- μέλη άρα και από την Ελλάδα, σύμφωνα με την πιο πάνω ορισθείσα έννοια, Άτομα με Ειδικές Ανάγκες θεωρούνται αυτά που έχουν κάποιο μειονέκτημα, κάποια ανικανότητα ή κάποιο ελάττωμα. (βλ. ό. π., σ. 16).

Όπως γίνεται κατανοητό η Π.Ο.Υ δεν μπορεί να μας δώσει έναν ξεκάθαρο ορισμό της αναπηρίας που θα μπορούσε να υιοθετηθεί από όλα τα κράτη- μέλη, ώστε να υπάρχει ένα κοινό σημείο συζήτησης. Στην πραγματικότητα συνιστά μια ταξινόμηση των διαφορετικών ελαττωμάτων και κρατά τον όρο «αναπηρία» για το κοινωνικό μειονέκτημα που σε ορισμένες περιπτώσεις συνοδεύει τις ατέλειες (βλ. ό. π., σ. 16).

Ένας σχετικά πρόσφατος ορισμός του Συμβουλίου των υπουργών της Ε.Ο.Κ αναφέρει πως:

«...ο όρος "άτομα με ειδικές ανάγκες" περιλαμβάνει τα άτομα με σοβαρές ανεπάρκειες ή μειονεξίες που οφείλονται σε σωματικές βλάβες, συμπεριλαμβανομένων των βλαβών των αισθήσεων, ή σε διανοητικές ή ψυχικές βλάβες, οι οποίες περιορίζουν ή αποκλείουν την εκτέλεση δραστηριότητας ή λειτουργίας, η οποία θεωρείται κανονική για έναν άνθρωπο».

Ωστόσο, οι πιο πολλοί ειδικοί συμφωνούν ότι:

α) Η κατάσταση αυτή υπάρχει εκ γενετής ή είναι επίκτητη.

β) Η αναπηρία είναι μια λειτουργική βλάβη και ότι η ζωή του ανάπηρου παιδιού δυσκολεύεται λόγω της αναπηρίας του.

γ) Η κατάσταση αυτή είναι συνέπεια, παραμορφώσεων, ή βλάβης της ανάπτυξης ή των λειτουργιών, ή τραυματικών επιδράσεων των συστημάτων στάσης ή κίνησης.

δ) Ο περίγυρος αντιδρά αρνητικά στην εμφάνιση του ανάπηρου (βλ. ό. π., σ. 16).

Πολλοί επιστήμονες όμως παραμελούν να τονίσουν τους κοινωνικούς παράγοντες που συμβάλλουν στον καθορισμό της αναπηρίας.

Ο ορισμός της αναπηρίας που μας δίνει ο Jantzen (1974) έχει έναν κοινωνικό κριτικό χαρακτήρα. Σύμφωνα με τον Jantzen: *«Η αναπηρία δεν μπορεί να θεωρείται ένα φυσικό φαινόμενο. Γίνεται φανερό και αρχίζει να υπάρχει σαν αναπηρία μόνο από την στιγμή που κάποια γνωρίσματα και χαρακτηριστικές εκδηλώσεις των γνωρισμάτων ενός ατόμου συγκριθούν από τις εκάστοτε αντιλήψεις για το ελάχιστο των υποκειμενικών και κοινωνικών ικανοτήτων. Με το να διαπιστωθεί πως ένα άτομο, με βάση τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα, δεν ανταποκρίνεται στις παραπάνω αντιλήψεις, γίνεται η αναπηρία φανερό, υπάρχει ως κοινωνικό φαινόμενο ακριβώς απ' αυτή τη στιγμή και μόνο»* (βλ. ό. π., σ.16).

Γενικότερα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο προσδιορίζουμε και αντιλαμβανόμαστε τους ανθρώπους πλάθεται από τον τρόπο κατανόησης και επικοινωνίας απέναντι τους (βλ. ό. π., σ.19).

Καθένας μας έχει μια εικόνα από ένα ολοκληρωμένο σώμα, αλλά επίσης και μια εικόνα από μια «σωματική απόκλιση». Ο άνθρωπος έχει τα πιο διαφορετικά σωματικά χαρακτηριστικά. Ορισμένα από αυτά είναι απαραίτητα για την δικαιολογία ύπαρξης μιας κοινωνίας, είναι λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά, έρχονται στο προσκήνιο και κατοχυρώνονται με ορισμούς. Έτσι η ύπαρξη αυτών των χαρακτηριστικών αποκτά αξία για το άτομο, ενώ αντίθετα η έλλειψη τους γίνεται για

το άτομο «μειονέκτημα» και στην ανάλογη αρνητική κοινωνική αξιολόγηση το αισθάνεται ως ελάττωμα. (βλ. ό. π., σ. 19).

Ορισμένοι θεωρούν ότι για τον προσδιορισμό και την επιβολή των αξιών, τον αποφασιστικό ρόλο τον έχουν οι κοινωνικοί ορισμοί (έννοιες) των σωματικών χαρακτηριστικών και όχι αυτά καθαυτά τα σωματικά χαρακτηριστικά. Δεν είναι τυχαίο ότι σε προσπάθεια που έγινε να αναδειχτούν οι μορφές αναπηρίας, οι όροι που χρησιμοποίησαν οι περισσότεροι έμοιαζαν να παραπέμπουν, στις συνειδήσεις των περισσότερων, σε μια ή σε περισσότερες μορφές αναπηρίας που δεν είχαν σχέση με την πραγματικότητα των καταστάσεων επαφής με τα ανάπηρα παιδιά (βλ. ό. π., σ.20).

Βάσει όλων των παραπάνω φαίνεται ότι η αναπηρία υπάρχει όταν ένα άτομο βάσει ενός μειονεκτήματος ή μιας μειωμένης απόδοσης δεν είναι επαρκώς ενταγμένο στο πολυσύνθετο πεδίο του κοινωνικού συστήματος (βλ. ό. π., σ.20).

Κεφάλαιο 3^ο: Ο ανάπηρος στην κοινωνία,

Πολιτιστική- ιστορική ανασκόπηση

Αν προσπαθήσει κανείς να βρει τις αιτίες των προκαταλήψεων (δυσμενών αρνητικών στάσεων απέναντι σε μια ομάδα) των μη ανάπηρων απέναντι στους ανάπηρους θα φτάσει πολύ μακριά, μέχρι την προϊστορία της ανθρωπότητας (βλ. Ζώνιου- Σιδέρη 1996, σ. 22).

Σ' όλες τις εποχές και σ' όλους τους πολιτισμούς οι άρρωστοι και οι ανάπηροι αντιμετωπίζονται ως άτομα που «ξεφεύγουν» από την ανθρώπινη φύση, ως άτομα που ευθύνονται για την κατάσταση τους και τους αποδίδονται μαγικές ικανότητες, δαιμονικές που προκαλούν τον φόβο στους μη ανάπηρους (βλ. ό. π., σ.22). Οι βασικές στάσεις που επικρατούν σήμερα στον ευρωπαϊκό χώρο και συμβάλλουν στην δημιουργία προκαταλήψεων μπορούν να συνοψιστούν σε τρεις κατευθύνσεις:

α) Την εβραϊκή, όπου σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη «δεν επιτρέπεται τυφλοί και παράλυτοι να μπαίνουν στον οίκο». Το ανάπηρο άτομο εμφανίζεται στα εβραϊκά κείμενα ως άτομο που έχει την ευθύνη για την κατάσταση του. Αρρώστια και φυσική ανωμαλία είναι ποινές του Θεού για αμαρτίες του παρελθόντος.

β) Την ελληνική, όπου αρρώστια και φυσική αναπηρία σημαίνουν κοινωνική αχρηστία. Εδώ μπορούμε να φέρουμε ως παράδειγμα την Αντιγόνη που προειδοποιείται ότι θα εξοριστεί μαζί με τον τυφλό Οιδίποδα, γιατί η επαφή και η συντροφιά με έναν τυφλό φέρνουν ντροπή.

γ) Τη χριστιανική, όπου αρρώστια και πάθηση είναι πράγματα θεάρεστα και οδηγούν στον εξαγνισμό. Τα ανάπηρα άτομα «πληρώνουν» για αμαρτίες των προγόνων τους (βλ. ό. π., σ.22)

Χριστιανικές εκκλησίες (προτεσταντική, καλβινική κ.ά.) όμως, επηρεάστηκαν κατά περιόδους από τις γενικότερες στάσεις και αντιλήψεις που επικρατούσαν στην κοινωνία για τους αρρώστους και τους ανάπηρους. Βλέπουμε για παράδειγμα τους Καλβινιστές που πίστευαν πως η αρρώστια ή η αναπηρία ήταν σημάδια της αφαίρεσης της θεϊκής εύνοιας ή τον Λούθηρο να θέλει να πνίξει ένα παραμορφωμένο παιδί στο ποτάμι (βλ. ό. π., σ.23).

Το να εμφανίζεται η αναπηρία ως «ανάθεμα» του Θεού, οδήγησε στη νοοτροπία ότι ένα κακό μπορεί να «διωχθεί» από ένα άλλο κακό. Για παράδειγμα έδιναν σε επιληπτικούς να πίνουν το αίμα απαγχονισμένων «αμαρτωλών» ανθρώπων για να γιαιτρευτούν, με το σκεπτικό ότι «το ζεστό αίμα του απαγχονισμένου που

περιείχε την αγωνία του θανάτου θα πάλευε με το άρρωστο αίμα του επιληπτικού και θα το νικούσε». Αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης της επιληψίας επικράτησε στην Κεντρική Ευρώπη μέχρι και τον 19^ο αιώνα (βλ. ό. π., σ.23).

Επίσης κατά τον Μεσαίωνα ως και το 19^ο αιώνα, ο ξυλοδαρμός ήταν μια άλλη προσφιλής μέθοδος «θεραπείας» της νοητικής καθυστέρησης, της στειρώσης και κάθε είδους αναπηρίας. Γνωστός είναι επίσης, κατά την περίοδο αυτή, ο ρόλος των αναπήρων και κυρίως των μικρόσωμων ατόμων (νάνων) ως γελωτοποιών (βλ. ό. π., σ.23).

Από το Μεσαίωνα και μετά, πίσω από το πλήθος των τρελών κρύβονται όλοι όσοι παρέκκλιναν από την εικόνα του «κανονικού», όσοι ακριβώς, μέσα από τα θραύσματα επικοινωνίας, συμβόλιζαν τις μυστικές- καταχθόνιες δυνάμεις του κόσμου. Όλοι αυτοί αποτέλεσαν τα εξιλαστήρια θύματα, τους «αποδιοπομπαίους τράγους» μεγάλων κοινωνικών καθαρμών, τα όργανα και τα θύματα ενός ευρύτατου σχεδίου εγκάθειρξης, που, μετά τον 17^ο αιώνα, συμπεριλάμβανε τόσο την θεραπεία και την φιλανθρωπία, όσο και την αστυνόμευση και την εργασία, ως μεθόδους επανένταξης που αναπαράγουν μια ηθική της αμαρτίας και μια πολιτική της χρησιμότητας (βλ. ό. π., σ.24).

Ένα από τα κριτήρια μάλιστα επιλογής των ανθρώπων που έπρεπε να εξοντωθούν ήταν η ανικανότητα να εργαστούν. Η άποψη ότι οι ανάπηροι είναι ανίκανοι για παραγωγική εργασία δεν είναι μόνο χαρακτηριστικό ενός φασιστικού τρόπου σκέψης αλλά ισχύει ακόμη και σήμερα. Είναι σαφές ότι το επιχείρημα πως οι ανάπηροι είναι αντιπαραγωγικοί δεν θα έπρεπε να ισχύει σήμερα, με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εξέλιξη της ιατρικής (βλ. ό. π., σ.24). Από την άλλη, όμως, η ανάπτυξη της τεχνολογίας σε συνδυασμό με την άκρατη ιδεολογία του ανταγωνισμού και την εμφάνιση της νέας ευγονικής αντίληψης οδήγησε στην πεποίθηση ότι η παραγωγικότητα θεωρείται ως το βασικότερο στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης (βλ. ό. π., σ.24). Αυτή η αντίφαση είναι ένα από τα πολλά παράδοξα που επηρεάζουν τις αντιλήψεις μας και τις στάσεις μας απέναντι στους ανάπηρους ανθρώπους.

Κεφάλαιο 4^ο: Ειδική Εκπαίδευση

«Αναπηρική Καρέκλα»

*“Πίστεψε ότι δεν είναι τόσο δύσκολο όσο νομίζεις
 μια ζωή πάνω σε μια αναπηρική καρέκλα
 δεν είναι το άτομο αυτό που είναι εξαρτημένο
 είναι η καρέκλα αυτή που δεν είναι και τόσο άνθρωπος
 που δεν μπορεί να κατευθύνει τα πόδια
 τριγυρνά κάθε μέρα ανάμεσα μας
 το μυαλό της στα πόδια της
 κι όμως και σαράντα φορές να έρθω στον κόσμο
 σύμφωνος θα είμαι σε κάθε ταξίδι της
 αντί το μυαλό να είναι συνδεδεμένο με τα πόδια
 να είναι το μυαλό ενός ανάπηρου σώματος
 που μπορεί να εξουσιάζει την καρέκλα του”.*

Tekerlekl Sandalye

Σ’ αυτήν την τραγική εποχή του εξευτελισμού της ανθρώπινης αξίας και προσωπικότητας, η κοινωνία έστρεψε με ενδιαφέρον το βλέμμα της στο παιδί και ιδιαίτερα στο ασθενικό άτομο:

«Στο παιδί που μειονεκτεί σωματικά, ψυχικά ή κοινωνικά πρέπει να παρέχεται ειδική θεραπεία, μόρφωση και περίθαλψη που απαιτεί η περίπτωση ή η κατάσταση του» (αρχή 5^η, Ο. Η. Ε Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού, Γενική συνέλευση 20/11/1959).

Η ευαισθητοποίηση αυτή προς τα ασθενικά παιδιά έθεσε τα θεμέλια, ώστε να πάρει την μορφή επιστημονικής αναζήτησης, να γίνει ένας τρόπος ζωής. Είναι ιδιαίτερα ευχάριστο το γεγονός πως πλέον στις μέρες μας στον τομέα των επιστημών του ανθρώπου έχει κάνει την εμφάνιση του στον χώρο, ένας εξελισσόμενος, κλινικός τομέας, αυτός της Ειδικής Αγωγής.

4.1 Γενικό εννοιολογικό πλαίσιο

Το πρόβλημα του «ειδικού παιδιού» και της αγωγής του βρίσκεται στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος. Απασχολεί πριν απ' όλα την κάθε οικογένεια που έχει στους κόλπους της ένα τέτοιο παιδί. Έρχονται στο μυαλό των μελών της κάθε οικογένειας ερωτήματα όπως: πώς θα αντιμετωπίσει ο δάσκαλός το παιδί τους, ή πού πρέπει να στείλουν το παιδί τους για μια σωστή εκπαίδευση. Οι ενοχές τους φυσικά δεν τους εγκαταλείπουν και η συνείδηση της ευθύνης τους έρχεται καθημερινά σε σύγκρουση με την αδυναμία τους να ενεργήσουν αποτελεσματικά (βλ. Κυπριωτάκη 2000, σ13).

Στην εποχή μας, παράλληλα με την Σχολική αγωγή και παιδεία που ασχολείται με την μορφωτική κατάρτιση όλων των παιδιών, λαμβάνει χώρα και η «Ειδική Αγωγή», η οποία απευθύνεται σε παιδιά και εφήβους που θεωρούνται μη φυσιολογικοί. Ο διαχωρισμός φυσιολογικού και μη- φυσιολογικού μας φέρνει τις περισσότερες φορές σε δεινή θέση. Εξάλλου στις μέρες μας, η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο φυσιολογικό και στο μη φυσιολογικό είναι σχεδόν ανύπαρκτη (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 10).

Ο R. Laing εξετάζοντας το θέμα αυτό, αναφέρει τα εξής: *«Η κατάσταση του να είναι κανείς αλλοτριωμένος, κοιμισμένος, να έχει χάσει τις αισθήσεις του, να είναι εκτός εαυτού, είναι η κατάσταση του φυσιολογικού ανθρώπου, η κοινωνία αποδίδει τρομακτική αξία στο φυσιολογικό της άνθρωπο. Εκπαιδεύει τα παιδιά να χάνουν τον εαυτό τους και να γίνονται παράλογα και κατ' αυτό τον τρόπο γίνονται φυσιολογικά. Οι φυσιολογικοί άνθρωποι έχουν σκοτώσει γύρω στους 100.000.000 φυσιολογικών ανθρώπων τα τελευταία 50 χρόνια».*

Ερευνώντας βιβλιογραφίες, μπορούμε να συγκεντρώσουμε χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιήθηκαν την τελευταία δεκαετία, για τα παιδιά αυτά, όπως: δύσκολα, ανάπηρα, ανώμαλα, προβληματικά, τρελά, ψυχανώμαλα κ.α. Πρόκειται για ονομασίες που σιγά-σιγά αντικαθίστανται – ευτυχώς - από πιο επιστημονικούς και ευαισθητοποιημένους όρους. Η σύγχρονη παιδαγωγική χαρακτηρίζει τα παιδιά αυτά «αποκλίνοντα», «ειδικά παιδιά» ή τέλος ως «άτομα με ειδικές ανάγκες», όπως αυτά αποκαλούνται στην Ελλάδα. Αν και η τελευταία καθιερωθείσα ονομασία είναι λίγο κακόχη και έχει ήδη αρχίσει να πέφτει θύμα αρνητικής κριτικής, παρ' όλα αυτά, επειδή έχει καθιερωθεί, θα την χρησιμοποιούμε σε ορισμένα σημεία της παρούσας εργασίας (βλ. ό. π., σ.11).

Είναι δύσκολο να ορίσουμε επακριβώς τον ορισμό της «Ειδικής Αγωγής» καθώς οι ορισμοί ποικίλουν. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε κάποιους από αυτούς. Με την ονομασία «Ειδική Αγωγή» εννοούμε τους ιδιαίτερους τρόπους μεταχείρισης και εκπαίδευσης των προαναφερθέντων ατόμων, τα ιδιαίτερα παιδαγωγικά σχήματα και τις συγκεκριμένες μέθοδους που χρησιμοποιούνται, για να ικανοποιήσουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων αυτών (βλ. ό. π., σ. 12).

Παράλληλα, η Ρόζα Ιμβριώτη (1898-1977, πρώτη θεωρητικός του ψυχοπαιδαγωγικού κλάδου της χώρας μας), ορίζει την ειδική αγωγή ως την *«επιστήμη που φροντίζει για τη μόρφωση, διδασκαλία και πρόνοια όλων των παιδιών που η σωματική και ψυχική τους εξέλιξη εμποδίζεται αδιάκοπα από ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες»*.

4.2 Το φαινόμενο «Ειδική Αγωγή», στις ημέρες μας: ιστορική αναφορά

Πριν από τον 19^ο αιώνα δεν υφίσταντο εκπαιδευτικές προσπάθειες όσον αφορά τον τομέα της Ειδικής Αγωγής. Μέχρι και τον 13^ο αιώνα οι ανάπηροι και η αγωγή τους, γίνεται υπό τη μορφή ελεημοσύνης. Οι πρώτες αναφορές στον ελλαδικό χώρο έρχονται από τον Όμηρο, ο οποίος κάνει αναφορές και ξεχωρίζει μορφές μειονεκτικότητας όπως π. χ «κουφός» (ανίκανος), «νήπιος» (κουτός), «αεσίφρων» (νοητικά καθυστερημένος), «νηπύτιος» (τρελός) κ. α. Ο ίδιος συνιστά μουσική για εσωτερική γαλήνη του αρρώστου, καθώς και εργασία για την θεραπεία ψυχώσεων. Ο Αριστοτέλης με την σειρά του, ο οποίος ασχολήθηκε κυρίως με τυφλούς και κωφούς, προτείνει κοινό σχολείο για όλα τα παιδιά (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 14). Ο Καϊάδας θα λέγαμε πως αποτελεί σύμβολο της περιόδου εκείνης: η κοινωνία, με τα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει, δεν διακινδύνευε την ύπαρξη της, αναλαμβάνοντας «νεκρά» βάρη (βλ., Κυπριωτάκης 2000, σ.153). Η νεοελληνική εποχή (1821- 1900), ασχολείται περισσότερο με μειονεκτικά άτομα. Βέβαια χαρακτηριστικό της εποχής αυτής είναι η τάση για την ίδρυση φιλανθρωπικών ιδρυμάτων. Αναφορά για την εκπαίδευση μειονεκτικών ατόμων δεν εντοπίζουμε. Το διάστημα, 17^ο- 19^ος αιώνας, οι προσπάθειες των πρωτεργατών της Ειδικής Αγωγής, βασίζονται σε εμπειρικές διαδικασίες και μεθόδους, οι οποίες εφαρμόζονται κυρίως σε τυφλά και κωφά άτομα που αποτελούν και τα υποκείμενα φροντίδας τους. Η μεταξύ των αρχών και των μέσων του 20^{ου} αιώνα περίοδος (1900- 1950), περίοδος που χαρακτηρίστηκε ως «ο αιώνας του παιδιού», άρχισε όπως προαναφέρθηκε, να αναπτύσσεται ως επιστήμη η Ειδική Αγωγή (βλ. ό. π., σ. 15). Ο 20^{ος} αιώνας αρχίζει με την ανάπτυξη της επιστήμης της Ειδικής Αγωγής και την ίδρυση «Ειδικών σχολείων». Ερευνώντας την εξελικτική πορεία της Ειδικής Αγωγής βλέπουμε πως την αρχική ατμόσφαιρα της απόρριψης, της λύπησης, διαδέχεται σταδιακά η αποδοχή, η αγάπη, η αναγνώριση ίσων δικαιωμάτων (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 16).

Οι μεγάλες όμως εξελίξεις που έθεσαν τα θεμέλια στη συγκρότηση του κλάδου της Ειδικής Αγωγής, έλαβαν χώρο από το 1950 μέχρι σήμερα. Οι νέοι πρόοδοι στις «επιστήμες της Αγωγής», η εξέλιξη της Ιατρικής και της Παιδοψυχιατρικής, επέφεραν πολλές αλλαγές στον τομέα της «Ειδικής Αγωγής». Έτσι, από την περίοδο αυτή στην Ευρώπη αλλά και στην πατρίδα μας διαμορφώνεται ένας πολυδιάστατος επιστημονικά χώρος, ο κλινικός ψυχοπαιδαγωγικός χώρος. Η

επιστημονική αυτή περιοχή βρίσκεται ακόμη σε κατάσταση συνεχούς ανασυγκρότησης και ανέλιξης (βλ. ό. π., σ. 17).

4.3 Το ειδικό σχολείο σήμερα

Οι αντιλήψεις σε μια σύγχρονη προοδευτική κοινωνία για ίσα δικαιώματα, ίση μεταχείριση και ίσες δυνατότητες όλων των πολιτών έρχονται σε αντίθεση τόσο με τις προκαταλήψεις του παρελθόντος όσο και μ' αυτές που γεννάει ο σύγχρονος τρόπος παραγωγής, και είναι αυτές ακριβώς οι αντιλήψεις που κάνουν επιτακτική την ένταξη των αναπήρων στο κοινωνικό σύνολο και την καταπολέμηση των κάθε είδους προκαταλήψεων (βλ. Ζώνιου- Σιδέρη 1996, σ. 9). Σε μια προσπάθεια ίσης μεταχείρισης των ανάπηρων παιδιών με τα φυσιολογικά υγιή παιδιά, τέθηκε το ζήτημα της εκπαίδευσής τους, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τα λεγόμενα Ειδικά Σχολεία.

Τα ειδικά σχολεία με την σημερινή τους μορφή είναι ειδικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα οποία εφαρμόζουν την υποχρεωτική εκπαίδευση σε παιδιά και νέους που δεν είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα καθήκοντα τους στα «κανονικά» εκπαιδευτικά προγράμματα. Ουσιαστικά θα λέγαμε πως το ειδικό σχολείο αποτελεί την «ειδική» μορφή της βασικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ακόμα και στις περιπτώσεις που οι ίδιες οι δομές το θεωρούν «αυτόνομο» (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 19).

Στην πραγματικότητα λειτουργεί με τις ίδιες διδακτικές μεθόδους, μέτρα, σχολικά προγράμματα και σχολικούς στόχους όπως ακριβώς και τα «κανονικά» σχολεία. Επιπροσθέτως, οι παιδαγωγοί στην πλειονότητα τους, με ελάχιστες εξαιρέσεις, έχουν την ίδια εκπαιδευτική κατάρτιση με αυτή των παιδαγωγών των «κανονικών» σχολείων. Βρίσκεται επίσης σε όλες τις μορφές του π. χ νομοθετικά, λειτουργικά κ. α εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας (βλ. ό. π., σ. 20). Παρ' όλες τις εξελίξεις στις επιστήμες, στις αλλαγές των αντιλήψεων, το Ειδικό Σχολείο παραμένει ένα «κλειστό Σχολείο», χωρίς να μπορεί να σπάσει το χάσμα των προκαταλήψεων. «Έτσι βλέπουμε πολλούς αποφοίτους των πιο σύγχρονων Ειδικών Σχολείων των μεγάλων λεγόμενων αναπτυγμένων ή προηγμένων χωρών, να βγαίνουν έξω στη ζωή και να αντικρίζουν έναν κόσμο απορριπτικό μια ζούγκλα» (Καλαντζής, Κ., 1984, τχ. 32, σελ.61).

Όσον αφορά το ειδικό σχολείο μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι υπήρχαν απόψεις και στόχοι που ήταν αρκετά προχωρημένοι για την εποχή τους και παράλληλα βλέπουμε και απόψεις των τελευταίων δεκαετιών που ανάγονται σε

απόψεις παλαιότερων εποχών που η εκπαίδευση βασιζόταν στην βοήθεια και την φροντίδα.

Το τέλος του ειδικού σχολείου είναι όλο και πιο κοντά. Η εκπαίδευση του παιδιού με ειδικές ανάγκες αντιμετωπίζεται συστηματικά από τις αρχές του 18ου αιώνα. Τα μέσα και ο σκοπός της εκπαίδευσής του για κάθε εποχή και κάθε κοινωνία καθορίζονται από τις αντιλήψεις που επικρατούν και από τον τρόπο που αντιμετωπίζει η κοινωνία το πρόβλημα του ατόμου με ειδικές ανάγκες στη γενική του μορφή. Στο γεγονός αυτό οφείλεται και η διαφορετική αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού που παρατηρούμε στην ιστορική του εξέλιξη (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 20).

Τα αποτελέσματα των ερευνών που έγιναν με σκοπό να μελετηθούν οι δυνατότητες της ειδικής αγωγής για την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου με ειδικές ανάγκες είναι ενθαρρυντικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, εκτός από τη γενική αλλαγή στη θέση του προβλήματος, που από ανθρωπιστικό γίνεται εκπαιδευτικό - κοινωνικό, να αλλάξει και ο σκοπός της εκπαίδευσης. Το ειδικό σχολείο εγκαταλείπει όλο και περισσότερο τον αρχικό του σκοπό και προσανατολίζεται στην προετοιμασία του ατόμου με ειδικές ανάγκες για τη ζωή. Ότι η εκπαίδευση παίζει σπουδαίο ρόλο για την επιτυχία του σκοπού δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Άρχισε να γίνεται κατανοητό ότι η απομάκρυνση των παιδιών με ειδικές ανάγκες από την κοινωνία δεν εξυπηρετεί την ένταξή τους αργότερα σ' αυτή. Αντίθετα την κάνει περισσότερο προβληματική. Η ανησυχία αυτή οδήγησε στη δημιουργία των πρώτων ειδικών τάξεων στα κανονικά σχολεία κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Δεν υπήρχε όμως επαρκής πρόβλεψη ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους (βλ. ό, π., σ.21). Δεν διέθεταν ειδικούς δασκάλους, προσαρμοσμένα προγράμματα κ.λ.π., και τα αποτελέσματα ήταν φτωχά. Η δραστηριότητά τους περιοριζόταν στη διδασκαλία της ανάγνωσης και της αριθμητικής.

Ένας άλλος παράγοντας, ο οποίος βοήθησε στην αλλαγή των κατευθύνσεων και στη διαμόρφωση των σύγχρονων αντιλήψεων για την εκπαίδευση των μειονεκτικών ατόμων είναι η σπουδή και η διερεύνηση των ατομικών διαφορών και η αξιοποίηση των πορισμάτων που προέκυψαν στην εκπαιδευτική πράξη. Στην Αγγλία λ.χ. κατά την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1944, το Υπουργείο Παιδείας ανέθεσε στις τοπικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες την υποχρέωση να φροντίζουν για την εκπαίδευση όλων των παιδιών ανάλογα με την ηλικία τους και τις ικανότητες τους. Δόθηκε έτσι μια νέα διάσταση στον τρόπο που αντιμετωπίζονται οι μαθητές των κανονικών

σχολείων. Επισημάνθηκε η ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη οι εκπαιδευτικές και άλλες ανάγκες των παιδιών. Το άνοιγμα αυτό των κανονικών σχολείων προς την κατεύθυνση του ειδικού εκμεταλλεύτηκαν σωστά οι απασχολούμενοι με την εκπαίδευση του παιδιού με ειδικές ανάγκες (βλ. ό. π., σ. 23).

Έτσι εξηγείται η αλματώδης αύξηση των ειδικών τάξεων τα τελευταία χρόνια στις χώρες με ανεπτυγμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, ιδιαίτερα στην Αγγλία και στις Η.Π.Α. Ο αριθμός των μαθητών που φοιτούσαν στις ειδικές τάξεις στην Αγγλία και την Ουαλία από 14.614 το 1973 έφτασαν στους 18.381 το 1975. Ανάλογη αύξηση παρατηρήθηκε και στις Η.Π.Α (βλ. ό. π., σ. 24).

Οι γονείς των ατόμων με αναπηρία θέλουν όλα τα παιδιά να πηγαίνουν σε κανονικά σχολεία. Αλλά σε πολλές Ευρωπαϊκές Χώρες τα παιδιά με νοητική αναπηρία ακόμη πρέπει να πηγαίνουν σε ειδικά σχολεία. Αυτά δεν μπορούν να μαθαίνουν και να παίζουν μαζί με τα παιδιά χωρίς αναπηρία. Αυτό δεν είναι καλό. Τα άτομα με αναπηρία θα πρέπει να μαθαίνουν μαζί με όλα τα άλλα παιδιά. Ακόμη και αν τα ανάπηρα άτομα πρέπει να δέχονται υποστήριξη (βλ. ό. π., σ. 24).

Οι δάσκαλοι πρέπει να κοιτάζουν τι μπορεί να κάνει ένα παιδί, όχι το τι δεν μπορεί να κάνει. Τα παιδιά στην ίδια τάξη μπορούν να μαθαίνουν διαφορετικά

πράγματα κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Οι διευθύνσεις των σχολείων πρέπει να υποστηρίζουν τη σχολική εκπαίδευση όλων μαζί. Τα

σχολεία πρέπει να κοιτάζουν τι μπορούν να κάνουν τα παιδιά. Οι δάσκαλοι πρέπει να αλλάζουν τον τρόπο που διδάσκουν. Έτσι λοιπόν σήμερα επιχειρείται ένα ακόμη σοβαρό βήμα στο χώρο της ειδικής αγωγής, που αποβλέπει στην ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία. Στις Σκανδιναβικές χώρες, που διακρίνονται για τις ριζοσπαστικές αλλαγές στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές τους δομές, και ιδιαίτερα στη Σουηδία, έχουν ήδη υιοθετήσει πολιτική που προβλέπει την ένταξη όλων των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία. Στην Αγγλία βρίσκονται στο στάδιο του πειραματισμού, με ορισμένες επιφυλάξεις ως προς την έκταση που είναι δυνατό να πάρει η ένταξη των μειονεκτικών παιδιών στα κανονικά σχολεία. Οι Η.Π.Α. βρίσκονται στη φάση της θεωρητικής μελέτης και του προβληματισμού.

Αν και δεν υπάρχουν διαθέσιμες στατιστικές που να φωτίζουν το πρόβλημα αυτό, ωστόσο σε αρκετές χώρες υπάρχουν παραδείγματα για πετυχημένη ένταξη μεμονωμένων παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία.

«Μη επιλεκτικά σχολεία θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να ανταποκρίνονται στις

διαφορετικές ανάγκες των σπουδαστών, εξυπηρετώντας και τις δύο διαφορετικές κατηγορίες και τα επίπεδα μάθησης, εξασφαλίζοντας ποιότητα εκπαίδευσης για όλους, μέσω κατάλληλων προγραμμάτων, οργανωτικών διευθετήσεων, διδακτικών στρατηγικών, χρήση μέσων και συμπράξεων με τις κοινότητές τους» (UNESCO – Δήλωση Σαλαμάνκας).

Το αξίωμα της ενσωμάτωσης των ΑμΕΑ με τα κανονικά άτομα έχει τύχει κοινής αποδοχής τα τελευταία χρόνια και είναι γνωστό στην Αγγλία με τον όρο «ολοκλήρωση» (Integration) και στις Η.Π.Α. και στον Καναδά με τον όρο «ομαλοποίηση» (Normalization). Στην Ελλάδα ακούγεται συνήθως με τον όρο «κοινωνικοποίηση». Το αξίωμα αυτό είναι ο τελικός σκοπός της ειδικής αγωγής και έχει την έννοια ότι κάθε άτομο πρέπει να είναι ικανό να ενταχθεί στην κοινωνία όσο είναι δυνατό πιο ανώδυνα και αποτελεσματικά, να έχει τη δυνατότητα να ικανοποιεί τις ατομικές του ανάγκες με αποδεκτούς κοινωνικά τρόπους και να μετέχει όσο πιο πλατιά γίνεται στις κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες της κοινότητας μέσα στην οποία ζει. Με άλλα λόγια να νοιώθει ότι γίνεται αποδεκτό μέλος της και να αισθάνεται ευτυχισμένο. Ο καλύτερος τρόπος για την προετοιμασία αυτή είναι η όσο το δυνατό συχνότερη επικοινωνία του παιδιού με ειδικές ανάγκες με τα άλλα παιδιά. Η αρχή ότι αν θέλουμε να ενταχθεί το άτομο με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία των κανονικών ενηλίκων δεν είναι σωστό να το ξεχωρίζουμε από τα κανονικά άτομα κατά τη διάρκεια της πιο κρίσιμης ηλικίας του, δηλαδή της παιδικής, είναι γενικά αποδεκτή. Χωρίς αμφιβολία ο πιο κατάλληλος χώρος για την υλοποίηση της ανωτέρω αρχής είναι το σχολείο (βλ. Κρουσταλάκης 2002, σ. 52).

Στην Ελλάδα ακόμη και σήμερα συγκρούονται δύο διαφορετικές αντιλήψεις όσον αφορά το γενικότερο θέμα της ένταξης και της αποκατάστασης των αναπήρων. Η μια άποψη ξεκινάει από την αντίληψη ότι τα άτομα έχουν την δυνατότητα να ζουν μια ανεξάρτητη και κανονική ζωή (βλ. Ζώνιου- Σιδέρη 1996, σ. 9).

Η άλλη, που ονομάζεται και ιδεολογία της προστασίας θεωρεί ότι το να ζήσει το ανάπηρο άτομο μια κανονική ζωή (όπως οι μη ανάπηροι) είναι κάτι μη ρεαλιστικό και υποστηρίζει την άποψη της οργάνωσης του ατόμου με αναπηρία μέσα σε ομάδες ή οργανώσεις αναπήρων έξω από την κοινωνία των «υγιών» (βλ. ό. π., σ. 9).

Αυτές οι δύο απόψεις αντιπροσωπεύουν τις τάσεις της σημερινής κοινωνίας σχετικά με τους ανάπηρους.

Σήμερα υπάρχουν νόμοι υπέρ των ατόμων με αναπηρίες, που θεσπίζουν την υποχρεωτική εκπαίδευση για παιδιά και εφήβους με αναπηρίες, με κύριο στόχο την

ένταξη τους στο κανονικό σχολικό πλαίσιο. Παρότι οι αρχές και οι προθέσεις είναι καλές, η εφαρμογή και η συστηματοποίηση τους παραμένουν μερικές φορές προβληματικές: κάποια παιδιά συναντούν δυσκολίες που δικαιολογούν προσωρινά την αποχή τους από το σχολείο είτε κάποια συγκεκριμένη τεχνική ή ένα παιδαγωγικό πλαίσιο πολύ συγκεκριμένο ακόμη και από τα εξειδικευμένα σχολικά ιδρύματα. Η ικανοποίηση που μπορεί να αισθάνονται οι οικογένειες ξέροντας ότι το παιδί βρίσκεται σε ένα «κανονικό περιβάλλον» δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τις κάνει να ξεχνούν ότι το παιδί μπορεί να υποφέρει μερικές φορές σε αυτό το περιβάλλον, παρά τα αναμενόμενα πλεονεκτήματα. Η ένταξη στο σχολείο πρέπει να βασίζεται σε ένα εξατομικευμένο πλάνο, το οποίο θα καταρτίζεται από κοινού με την οικογένεια, τους δασκάλους και όλους τους άλλους ενδιαφερόμενους φορείς (Larousse, 2006, σ. 305).

Το παιδί με ειδικές ανάγκες μαθαίνει να παραδέχεται τα κανονικά άτομα με τις ικανότητες και την υπεροχή τους και κυρίως «καλλιεργείται» ομαλός τρόπος επικοινωνίας και προσαρμογής του με τα άλλα άτομα που αργότερα θα αποτελούν την κανονική κοινωνία των ενηλίκων. Η τοποθέτηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία είναι δυνατό να γίνει με διάφορους τρόπους που ποικίλουν από τη μερική μέχρι και την πλήρη ένταξη. Κάθε περίπτωση εξετάζεται στη συνέχεια χωριστά.

- 1) **Τοποθέτηση σε κανονική τάξη.** Το παιδί εντάσσεται στην τάξη του κανονικού σχολείου και μετέχει σε όλες ή στις περισσότερες δραστηριότητες των άλλων παιδιών. Ανάλογα με την περίπτωση είναι δυνατό να δέχεται βοήθεια με τη λήψη και εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων, για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που παρουσιάζει. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η τοποθέτηση αυτή είναι μια ιδεώδης μορφή ένταξης. Δεν είναι όμως η μοναδική(βλ. Elliott Stephen N., Kratochwill Thomas R. 2008 , σελ.64).
- 2) **Τοποθέτηση σε τμήμα ένταξης.** Το τμήμα ένταξης είναι προσαρτημένο στο κανονικό σχολείο και έχει σκοπό να εξυπηρετήσει παιδιά, τα οποία έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν στο κανονικό σχολείο, αλλά απαιτούνται ειδικές διευθετήσεις και εκπαιδευτική βοήθεια. Η βοήθεια αυτή, ανάλογα με τις περιπτώσεις, είναι δυνατό να αναφέρεται σε ολόκληρο το πρόγραμμα ή σε ορισμένα μαθήματα (βλ. ό. π. , σελ. 141).

Ο δάσκαλος του τμήματος ένταξης είναι ειδικός και διαθέτει επαρκή γνώση των δυνατοτήτων και των αναγκών των μειονεκτικών παιδιών, καθώς και των μεθόδων

και των μέσων της εκπαίδευσής τους.

Ανάλογα με τις εκπαιδευτικές και τις άλλες ανάγκες των παιδιών, την έκταση και το είδος των διευθετήσεων που γίνονται, το τμήμα ένταξης διακρίνεται σε δύο τύπους.

α) Τμήμα ένταξης με πλήρη φοίτηση. Στο τμήμα αυτό εντάσσονται παιδιά, των οποίων το είδος και ο βαθμός της μειονεξίας επιβάλλει σοβαρές ειδικές διευθετήσεις, και δεν είναι δυνατό να ενταχθούν στην κανονική τάξη. Τέτοια παιδιά είναι δυνατό να είναι νοητικά καθυστερημένα με Δ.Ν. από 50-55 μέχρι 65-70 περίπου, παιδιά με συναισθηματικές διαταραχές, παιδιά με σχολική ανωριμότητα κ.λ.π. (βλ. ό. π., σελ.140).

β) Τμήμα ένταξης με μερική φοίτηση. Στην περίπτωση αυτή τα παιδιά ανήκουν οργανικά σε μια κανονική τάξη. Στο τμήμα ένταξης εντάσσονται παιδιά που το είδος και ο βαθμός της μειονεξίας δεν απαιτούν σοβαρές διευθετήσεις. Ανάλογα με την περίπτωση άλλα μαθήματα παρακολουθούν στην κανονική τάξη και άλλα στο τμήμα ένταξης. Τέτοιες περιπτώσεις είναι τα παιδιά με ελαφρά νοητική καθυστέρηση, με προβλήματα στο λόγο, με δυσκολίες μάθησης κ.λ.π. Και στο τμήμα αυτό ο δάσκαλος είναι ειδικός (βλ. ό. π., σ. 142).

Το τμήμα ένταξης έχει τύχει κοινής παραδοχής σήμερα σ' όλο τον κόσμο. Ένα από τα σπουδαιότερα πλεονεκτήματα που του αποδίδονται είναι ότι χωρίς να αποκόπτεται το μειονεκτικό παιδί από τα άλλα παιδιά του κανονικού σχολείου δίδει τη δυνατότητα να γίνουν οι απαραίτητες διευθετήσεις και οι αναγκαίες προσαρμογές στο πρόγραμμα μαθημάτων, στα μέσα και στις μεθόδους εκπαίδευσης, για την επιτυχή αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων. Δεν αποκλείεται να αποδειχθεί ότι είναι ο καλύτερος τρόπος ένταξης των μειονεκτικών παιδιών στα κανονικά σχολεία, για τις περισσότερες περιπτώσεις.

3) Παράλληλη στήριξη. Στους μαθητές Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης παρέχεται βοήθεια μέσα στην κανονική τάξη από ειδικό εκπαιδευτικό ή εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής.

4) Κατ' οίκον διδασκαλία. Μαθητές με χρόνια νοσήματα ή νοσήματα που δεν επιτρέπουν τη φοίτηση στο σχολείο διδάσκονται στο σπίτι από ειδικούς εκπαιδευτικούς (βλ. ό. π. σ. 142).

Τα παιδιά αυτά έχουν το δικαίωμα να αναπτύξουν τα ταλέντα τους, να απολαύσουν

μια εκπαίδευση, να εκφράσουν τις απόψεις τους και να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας. Πιστεύουμε ότι παιδιά με αναπηρία έχουν το δικαίωμα να μεγαλώνουν σε δική τους οικογένεια και στο δικό τους κοινωνικό περιβάλλον.

Υποστηρίζουμε την ένταξη στα κανονικά σχολεία και τα νηπιαγωγεία ως την καλύτερη λύση από το να μένουν τα παιδιά αυτά απομονωμένα στα σπίτια τους μακριά από το κοινωνικό περιβάλλον (βλ. Save the children, 2010).

4.4 Σχέση της Ειδικής Παιδαγωγικής με τη Γενική Παιδαγωγική

Με την εμφάνιση της Ειδικής Παιδαγωγικής τέθηκε το ζήτημα της σχέσης της με την γενική Παιδαγωγική. Η σχέση αυτή βασίζεται ουσιαστικά στις διαφορές των λειτουργιών που προσβέδουν. Από την μία πλευρά στην Ειδική Παιδαγωγική αποδόθηκε η λειτουργία της αντιστάθμισης των οργανικών ελλείψεων και των ψυχικών ελαττωμάτων και στην γενική Παιδαγωγική η λειτουργία της ολοκληρωμένης μόρφωσης της προσωπικότητας (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ. 16).

Η Ειδική Παιδαγωγική έχει καθήκον να ασχοληθεί με την ενδυνάμωση ορισμένων οργανισμών που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή και βοήθεια. Αντίθετα, η γενική Παιδαγωγική έχει χρέος να μορφώσει την ολική προσωπικότητα του ατόμου μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης με τα κατάλληλα μέσα.

Για να ξεπεραστούν τα όρια που μεταμορφώνουν την Ειδική Αγωγή σε μια θεραπευτική τεχνική, είναι ανάγκη να καθορισθεί η σχέση μέσα στην ενωτική συνάφεια της περσοναλιστικής αγωγής, όπου οι δύο τομείς της παιδαγωγικής ξεχωρίζουν για μια δική της διαφορετική λειτουργία. Όμως οι δύο τομείς στοχεύουν σε ένα γενικό σκοπό, στην αρμονική διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου, ξεπερνώντας κάθε εμπόδιο που προέρχεται είτε από τον οργανισμό του μαθητή είτε από το κοινωνικό περιβάλλον (βλ. ό. π., σ.16).

Ο S. Hesen υποστηρίζει ότι *«η σύγχρονη ειδική παιδαγωγική θέλει να μορφώσει κάθε διαφορετικό παιδί, να το φέρει όσο το δυνατόν περισσότερο στην ομαλότητα και να το τοποθετήσει στην κοινωνία, στο έθνος, στην ανθρωπότητα»*. Έτσι θα λέγαμε πως η ειδική Παιδαγωγική ξεχωρίζει για την ομαλοποίηση του διαφορετικού υποκειμένου και την δική του επαναφορά μέσα στην κοινωνία και την εργασία (βλ. ό. π., σ.18).

Η ανησυχία της Ειδικής Παιδαγωγικής είναι να κάνει το παιδί να πιστέψει πως δεν είναι κατώτερο από τα άλλα παιδιά και ότι έχει το δικαίωμα για όλες τις δραστηριότητες της φυσιολογικής ζωής. Αυτή είναι και η υποχρέωση της να βάλει τα παιδιά στον κανονικό κόσμο που εργάζονται, να δώσει σπουδαιότητα σε μια κοινωνική αγωγή και σε μια επαγγελματική διαμόρφωση, παρά να τα προετοιμάσει για ειδικά επαγγέλματα.

4.5 Η ταξινόμηση των διαφορετικών παιδιών

Η ταξινόμηση των διαφορετικών παιδιών μπορεί να γίνει από την μία με βάση τις κλινικές αιτίες και τις παιδαγωγικές αιτίες από την άλλη. Σύμφωνα με τον Lagache τα διαφορετικά παιδιά διακρίνονται σε ασθενή, καθυστερημένα και σε υποκείμενα που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στην οικογένεια και στο σχολείο. Παιδαγωγικά ταξινομούνται και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α) στα διαφορετικά παιδιά που χωρίζονται στα αισθησιακά ανάπηρα, τυφλά, κουφά και στα κινητικά ανάπηρα.

β) στα διαφορετικά παιδιά , με διανοητικές καθυστερήσεις και

γ) στα διαφορετικά παιδιά που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στην οικογενειακή ή τη σχολική ζωή και στα παιδιά που έχουν τάση προς την εγκληματικότητα (βλ. Σακελλαρίου 1986,σ. 15).

Στο χώρο της εκπαίδευσης ο G.Bollea ξεχωρίζει τρεις μεγάλες κατηγορίες διαφορετικών παιδιών. Είναι τα παιδιά εκείνα που υποφέρουν από αισθησιακές αναστατώσεις, από κινητικές ανωμαλίες και από ψυχικές διαταραχές, εκτός από την σύνθετη κατηγορία μέσα στην οποία, σε μορφή και βαθμό διαφορετικό συγκεντρώνονται οι πάνω τρεις πρωταρχικές αιτίες της απροσαρμοστικότητας.

Οι δύο πρώτες κατηγορίες της απροσαρμοστικότητας, αισθησιακές και κινητικές μπορούν να καταπολεμηθούν και μέσα στην φυσιολογική σχολική τάξη, με ειδικές μεθόδους ή να χρειασθούν ακόμη και ειδικά σχολεία (βλ. ό. π., σ.15).

Οι απροσαρμοστικότητες που προέρχονται από ψυχικές διαταραχές απαιτούν διαφορετική εξέταση και ιδιαίτερη προσοχή και αυτό ανάλογα με το αν αφορούν την συμπεριφορά ή για βαριές διανοητικές διαταραχές όταν ο δείκτης νοημοσύνης κυμαίνεται μεταξύ 30- 60 ή ελαφρότερες όταν αυτός κυμαίνεται από 60-75 και που πρέπει σε αυτές τις περιπτώσεις να παρακολουθήσουν ειδικά σχολεία (βλ. ό. π., σ.17).

4.6 «Διαφορετικό παιδί» και τρόπος βοήθειας

Η Ειδική Παιδαγωγική πρέπει να επέμβει πάνω σε δύο φάσεις: στην διάγνωση και στην θεραπεία. Αυτές οι δύο φάσεις συνδέονται στενά με την πρόληψη που μπορεί να θεωρηθεί ως πρωταρχικό στοιχείο. Όλες οι μορφές βοήθειας από την νηπιακή ηλικία μέχρι το τέλος της ανάπτυξης πρέπει να έχουν προληπτικό χαρακτήρα. Πρέπει να είναι πλήρως συντονισμένες για την επίτευξη του τελικού σκοπού. Πρέπει δηλαδή να βοηθήσουν το παιδί να ενταχθεί στην κοινωνία όσο το δυνατό πιο ομαλά και με λιγότερα προβλήματα (βλ. Σακελλαρίου 1986,σ. 50).

Η πρόληψη θα λέγαμε πως έχει τριπλό ρόλο. Έχει αρχικά σκοπό να καταπολεμήσει τις πρώτες αιτίες των ανωμαλιών και τις δυσλειτουργίες που εμποδίζουν την φυσιολογική ανάπτυξη. Ο δεύτερος, έχει σκοπό να προλαμβάνει τις επιδεινώσεις και τις εξελίξεις της νόσου. Ο τρίτος ρόλος έχει σα σκοπό την αποκατάσταση των «διαφορετικών παιδιών» μέσω εξειδικευμένων μεθοδολογιών, κατάλληλων για τις διάφορες ηλικίες και για τις διαφορετικές φάσεις της ανάπτυξης (βλ. ό. π., σ.51).

Η πρόληψη έχει μεγαλύτερη δυνατότητα με μια άριστη και πλήρη διάγνωση με στόχο την άμεση θεραπεία. Παράλληλα, όσο καλύτερο είναι το σύστημα των κοινωνικών υπηρεσιών για τις πρώτες βοήθειες τόσες περισσότερες είναι οι πιθανότητες για να πραγματοποιηθεί κατά τρόπο αποτελεσματικό. Το πρώτο καθήκον είναι να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε την προέλευση των ενοχλήσεων του ατόμου και να προσδιορίσουμε τη διάγνωση, με σκοπό να προσδιορίσουμε τους τρόπους θεραπείας που επιβάλλονται. Η διάγνωση είναι στην πραγματικότητα αχώριστη από την θεραπεία (βλ. ό. π., σ.53).

Είναι γεγονός πως με μια οργάνωση των διαγνωστικών φάσεων, μπορούμε να έχουμε μια καλύτερη οργάνωση των μέσων δράσης για έναν ολοκληρωμένο έλεγχο. Πολλές φορές έχει επισημανθεί η σπουδαιότητα μια πρόωξης διάγνωσης που πραγματοποιείται στο γηπιαγωγείο ή και ακόμη νωρίτερα. Αυτό αφορά κυρίως τις διανοητικές αναπηρίες που είναι στενά συνδεδεμένες με την προφύλαξη για τις οποίες τα μέσα της διανοητικής υγιεινής και το σχολείο μπορούν να παίξουν έναν ουσιαστικό ρόλο (βλ. ό. π. σ.57). Αυτή η πρόωγη δράση για να είναι πραγματικά αποτελεσματική, προϋποθέτει εκτός από τις πολύ καλά οργανωμένες υπηρεσίες μια σωστή πληροφόρηση και ευρεία ενημέρωση για όλο το έμψυχο υλικό που ασχολείται με τα «διαφορετικά παιδιά», να συμπεριληφθούν μέσα σε αυτά και οι γονείς, οι

ψυχολόγοι, οι ψυχίατροι, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι εκπαιδευτικοί. Θα ήταν απαραίτητο να τονίσουμε ότι ο καθένας θα πρέπει να παραμένει στον χώρο που οι γνώσεις του και οι δυνατότητες του επιτρέπουν (βλ. ό. π., σ.52).

Ο γενικός προσανατολισμός στις τεχνικές της θεραπείας προστέθηκε σε μια συστηματική προσπάθεια της διαμόρφωσης των μεθόδων, γενικών και ειδικών, στις αυθεντικές απαιτήσεις του ψυχικού δυναμισμού του μαθητή και ιδιαίτερα στην δυναμική των ατομικών και κοινωνικών παραγόντων που ενεργούν στην εξέλιξη της μάθησης και στην εξέλιξη της ανθρώπινης ανάπτυξης γενικότερα. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τη λειτουργία και το ρόλο που παίζει η επιστήμη της κοινωνιολογίας και της ψυχολογίας στον νέο προσανατολισμό της παιδαγωγικής και της διδακτικής μεθοδολογίας (βλ. ό. π., σ.53).

Όποια και αν είναι τα μέσα και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται, υπάρχουν μερικά γενικά κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση. Ειδικά θα αναφερθούμε μόνο στα δύο που ακολουθούν. **A.** στη μορφωτική ενέργεια: πρέπει να είναι πάντα ατομική και την ίδια στιγμή κοινωνική πρέπει να πραγματοποιείται μέσα στην ομάδα δια της ίδιας της ομάδας. **B.** τόσο στην οικογενειακή κατάσταση όσο και στην κοινοβιακή, είναι ανάγκη πάντα να επιμένουμε στη συναισθηματική διαπαιδαγώγηση και στη χαρακτηριστική. Αυτή η ενέργεια είναι απαραίτητη για να επαναφέρουμε τα «διαφορετικά παιδιά», ακόμη και αν οι μέθοδοι που πρέπει να ακολουθήσουμε παραμένουν κάπως απροσδιόριστοι (βλ. ό. π., σ.56).

Η πολλαπλότητα των μέσων επέμβασης και η πληθώρα απόψεων δεν πρέπει να μας κάνουν να ξεχνάμε ότι κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, άρα και τα «διαφορετικά παιδιά» είναι μια «μονάδα» και μόνο έτσι πρέπει πάντα να θεωρείται. Έτσι θα πρέπει να υπάρχει ένας συντονισμός στο επίπεδο των προβλημάτων (βλ. ό. π., σ.56).

Ο R. Zavalloni υποστηρίζει ότι στην πρακτική παιδαγωγική συναντάμε πολλές μεθόδους που ενδιαφέρουν την ίδια στιγμή διαφορετικές ψυχικές λειτουργίες και διαφορετικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, για το γεγονός ότι το άτομο αντιδρά με την δική του προσωπικότητα. Οι σύγχρονες παιδαγωγικές μέθοδοι στοχεύουν στο χρόνο, στην ανάπτυξη και την ολοκλήρωση του ατόμου. Λαμβάνουν υπόψη τα χαρακτηριστικά, την προσωπικότητα και την ικανότητα κάθε μαθητή και ιδιαίτερα του «διαφορετικού παιδιού».

Κεφάλαιο 5^ο: Ο θεσμός της οικογένειας

Η οικογένεια θεωρείται ένας κοινωνικός χώρος ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου, όπου κατά την γενική αντίληψη μπορεί να ζήσει κανένας μακριά από κάθε κοινωνικό περιορισμό και κατά ένα πολύ προσωπικό και γνήσιο τρόπο. «Σπίτι μου, σπιτάκι μου» συνηθίζουμε να λέμε για να δείξουμε πως μόνο εκεί νοιώθουμε προστατευμένοι, ελεύθεροι, μακριά από άγχη, αδικίες και ανταγωνισμούς (βλ. Μοριχοβίτης 2001, σ. 15).

Οικογένεια και συγγένεια απεικονίζουν αναμφίβολα την σπουδαιότερη μορφή της ανθρωπότητας, της οποίας η προέλευση είναι, πιθανόν πολύ παλαιότερη από αυτή των κοινοτήτων, θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι η πρώτη φυσική κοινότητα. Τα είδη των γαμήλιων κανόνων, η σύνθεση και το είδος της οικογένειας, η δομή της και η σημασία της βρίσκονται σε εξάρτηση προς τις εκάστοτε μορφές της οικονομίας, θρησκείας, κουλτούρας κ.λπ και μετατρέπονται με την πάροδο του χρόνου και σύμφωνα με φυσικούς και κοινωνικούς νόμους (βλ. ό. π., σ. 24).

Ο γνωστός γερμανός κοινωνιολόγος Friedhelm Neidhardt ορίζει την *“οικογένεια ως μια ομάδα, στην οποία το αντρόγυνο ζει μαζί με τους άμεσους απογόνους τους δηλαδή τα παιδιά του”*. Ο άλλος μεγάλος γερμανός κοινωνιολόγος R. Konig λέει: *“με την πυρηνική οικογένεια ή την μικρή οικογένεια εννοούμε την έγγαμη συμβίωση του άντρα και της γυναίκας με τους απογόνους τους, όπου σε μεμονωμένες περιπτώσεις ένα ή περισσότερα πρόσωπα [παππούδες] μπορεί να ζουν μαζί τους”* (βλ. ό. π., σ. 25).

Η οικογένεια ενώ είναι ένα καθολικό κοινωνικό φαινόμενο, δηλαδή εμφανίζεται παράλληλα σε όλες τις κοινωνίες, μπορεί να πάρει μια ποικιλία μορφών και δομών ανάλογα με το κυρίαρχο πρόσωπο (*dominierende Person*) μέσα σε αυτή και τις σχέσεις του άντρα και της γυναίκας που διαμορφώνονταν και διαμορφώνονται πάντα σε συνάρτηση με την ισχυρή προσωπικότητα (βλ. ό. π., σ. 37). Με τον όρο μορφή οικογένειας εννοούμε τους τρεις κύριους τρόπους ύπαρξης αυτού που (ακόμα) θεωρείται ως πυρήνας οικογένειας σήμερα – πυρήνας, τον οποίο αποτελούν δυο ετερόφυλοι ενήλικες και τα παιδιά τους. Οι τρόποι αυτοί ύπαρξης του πυρήνα είναι: (α) ως ανεξάρτητη συζυγική οικογένεια, (β) ως συζυγική οικογένεια που εντάσσεται σε ένα σύνολο οικογενειών οι οποίες έχουν ένα κοινό σύζυγο (εκτεταμένη πολυγαμική οικογένεια) και (γ) ως συζυγική οικογένεια που εντάσσεται σε ένα σύνολο οικογενειών οι οποίες συνδέονται με δεσμούς αίματος (γονείς-παιδιά-αδέρφια

κλπ.: εκτεταμένη π.χ. πατριαρχική οικογένεια). Υπάρχουν βέβαια και παραλλαγές των μορφών αυτών όπως η μόνο-γονεϊκή οικογένεια(ανεξάρτητη συζυγική με έναν μόνο ενήλικα) και η κοινοβιακή (συνήθως εκτεταμένη, συνίσταται σε ένα σύνολο συζυγικών οικογενειών που δεν συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος), (βλ. Μουσούρη 1984, σ.32).

Ο όρος οικογένεια δεν σημαίνει μόνο μια απλή ομάδα ατόμων που συμβιώνουν και έχουν αιματική ή αγχιστειακή συγγένεια, αλλά ασφαλώς πολύ περισσότερα. Η οικογένεια είναι για τη μοντέρνα κοινωνιολογική επιστήμη μια ομαδοθεωρητική έννοια, γιατί *“ η οικογένεια ως ομάδα συνδέει τα μέλη της με μια συνάφεια του οικείου συναισθήματος , της συνεργασίας και της αμοιβαίας βοήθειας, όπου οι σχέσεις των οικογενειακών μελών έχουν τον χαρακτήρα της οικειότητας και της κοινότητας μέσα στην ομάδα ”* (βλ. Μοριχοβίτης 2001, σ. 48).

Εξαιτίας της μεγάλης λειτουργικής της αξίας, αναγνωρίζεται η ανάγκη του θεσμού της οικογένειας κατηγορηματικά και σχεδόν σε όλες τις κοινωνίες. Είναι ένας δομικός και προβλεπόμενος θεσμός και παίρνει την μορφή ενός κοινωνικού σχηματισμού, η θεσμοποίηση λοιπόν της οικογένειας είναι αποδεκτή και αυτό αποτελεί υποχρέωση της κάθε κοινωνίας (βλ. ό. π., σ. 49).

Οι κύριες λειτουργίες που η οικογένεια επιτελεί για τα μέλη της και την κοινωνία, είναι οι εξής:

α) αναπαραγωγή(Reproduction), β)κοινωνική τοποθέτηση (soziale Placierung), γ)κοινωνικοποίηση (sozialization), δ)βιολογική διατήρηση του ατόμου (biologische Erhaltung des Individuums), ε)συγκινησιακή και οικονομική στήριξη του ατόμου (emotionale und wirtschaftliche Erhaltung des Individuums) , στ) λειτουργίες νοικοκυριού και ελεύθερου χρόνου (Haushalts- und Freizeitsfunktionen) και ζ) οικογενειακή λειτουργία της εντασιακής ισορρόπησης (familial Spannungsausgleichsfunktion).

Την οικογενειακή λειτουργία την θεωρούμε πολύ σπουδαία γιατί φροντίζει την ψυχική υγεία του ανθρώπου και την αποκατάσταση της λειτουργικής ικανότητας τους στο μέσα και στον έξω από την οικογένεια λειτουργικό χώρο του, για να έχουμε γύρω μας ανθρώπους ευδιάθετους και αποδοτικούς στη δουλειά τους προς όφελος της κοινωνίας και της οικογένειας τους.

5.1 Το οικογενειακό περιβάλλον και η συναισθηματική ανάπτυξη του διαφορετικού παιδιού

Το διαφορετικό παιδί στη δύσκολη ανάπτυξή του, φαίνεται ότι είναι προορισμένο να ζήσει όλες τις ανθρώπινες εμπειρίες. Η συναισθηματική του σχέση με την οικογένεια του που φαινομενικά θα έπρεπε να ήταν η πιο απλή και φυσιολογική, είναι εκείνη που ουσιαστικά επιφέρει τις μεγαλύτερες επιπλοκές και επηρεάζει περισσότερο την ανάπτυξη του (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ. 82).

Η γέννηση ενός διαφορετικού παιδιού, στην περίπτωση που αναπηρία δεν προέκυψε αργότερα, αποτελεί ένα αληθινό τραύμα για τους γονείς και από την στιγμή εκείνη ξεκινάει μια σειρά αντιδράσεων, που πολλές φορές οι συνέπειες αυτών είναι απρόβλεπτες. Οι γονείς εμφανίζονται να πιστεύουν πως το παιδί τους δεν θα είναι ποτέ όπως τα υγιή παιδιά. Ένα άγχος τους διακατέχει για το πώς πρέπει να δράσουν για το καλό του παιδιού τους. Καιρό περίμεναν με μεγάλη αγωνία να γεννηθεί και ξαφνικά ένα δυσάρεστο γεγονός τους βρίσκει απροετοίμαστους. Θα λέγαμε πως το διαφορετικό παιδί είναι ένα πλάσμα που μας μοιάζει, που γεννήθηκε χάρη σε εμάς όμως είναι μια ύπαρξη λίγο διαφορετική (βλ. ό. π., σ. 83).

Οι γονείς των διαφορετικών παιδιών είναι από τα πιο τραυματισμένα άτομα, μόνο σε μια κοινωνία που δεν τα βοηθάει όσο θα έπρεπε. Είναι γνωστό πως η υπερβολική αφοσίωση και αγάπη που δείχνουν οι γονείς προς το διαφορετικό παιδί τους, κρύβει μια συνειδητή απόρριψη γι' αυτό που σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να κατακριθεί αλλά να κατανοηθεί με όλο το φάσμα της τραγωδίας που υπονοεί και περικλείει (βλ. ό. π., σ. 85). Ξεκινώντας από τις ψυχαναλυτικές ερμηνείες, το παιδί βρίσκεται στην μέση μιας συναισθηματικής αφύσικης κατάστασης. Οι γονείς το αγαπούν αλλά παράλληλα είναι τραυματισμένοι από ένα τόσο σοβαρό γεγονός. Η αγωνία τους διακατέχει, δεν ξέρουν πώς να χειριστούν την κατάσταση, ποιο είναι το σωστό, συχνά έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους. Όμως, πρέπει να καταλάβουμε πως το παιδί ζει μια δική του αγωνία μέσα σ' ένα χώρο γεμάτο άγχος (βλ. ό. π., σ. 86).

Γνωρίζοντας την σημασία των συναισθηματικών παραγόντων στην ανάπτυξη του παιδιού, μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε πόσο η στάση των γονιών θα επηρεάσει την μορφωτική εξέλιξη και ολοκλήρωση του.

5.2 Η στάση της οικογένειας απέναντι στο παιδί με αναπηρία

Κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και παιδαγωγοί, θεωρούν πως το οικογενειακό περιβάλλον μπορεί να επιδράσει θετικά ή αρνητικά στην ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού, στη βούληση, στο συναίσθημα, στη διάνοηση και στο χαρακτήρα του (βλ. Πολυχρονοπούλου 2001, σ. 19).

Ό,τι ισχύει για το ρόλο της οικογένειας στην «ομαλή» ανάπτυξη και την κοινωνική προσαρμογή ενός συνηθισμένου παιδιού, ισχύει και στην ανάπτυξη του ανάπηρου. Οι γονείς των παιδιών με αναπηρία, όμως, αντιμετωπίζουν καθημερινά ποικίλα προβλήματα που γίνονται όλο και πιο δύσκολα λόγω της αρνητικής τάσης της κοινωνίας (βλ. ό. π., σ. 19).

Ο τρόπος με τον οποίο η οικογένεια αντιμετωπίζει αυτού του είδους τα προβλήματα εξαρτάται από μία ποικιλία δυναμικών παραγόντων όπως είναι για παράδειγμα η προσωπικότητα των γονέων, η συζυγική τους σχέση, τα αισθήματα τους για την αναπηρία κ. α. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι πιο συνηθισμένες αντιδράσεις της οικογένειας στο πρόβλημα είναι: ενοχή, αμφιθυμία, απελπισία, θυμός, ντροπή και λύπη (βλ. ό. π., σ. 19). Αυτό που συμβαίνει εντέλει είναι ότι οι γονείς στην προσπάθεια τους να αναζητήσουν αιτίες για το πρόβλημα του παιδιού τους, καταλήγουν να επιρρίπτουν ευθύνες στους εαυτούς τους ή ο ένας θεωρεί υπεύθυνο τον άλλον.

Άλλες συνηθισμένες αντιδράσεις είναι η ντροπή (τι θα πούνε οι συγγενείς και ο κόσμος;) και ο θυμός (γιατί να συμβαίνει αυτό σε εμένα:). Σύμφωνα πάλι με τη διεθνή βιβλιογραφία, η διερεύνηση των στάσεων των γονέων απέναντι στο παιδί τους, αποκαλύπτει τις εξής τέσσερις κατηγορίες συμπεριφοράς:

- Ανοικτή απόρριψη
- Υποσυνείδητη απόρριψη
- Υπερπροστατευτική συμπεριφορά
- Ασταθής συμπεριφορά

Οι γονείς που συνηθίζουν να βλέπουν τον εαυτό τους όπως τους βλέπουν οι άλλοι, δέχονται τον οίκτο και την απόρριψη των γύρω τους, απορρίπτουν τον εαυτό τους και το παιδί τους (βλ. ό. π., σ. 20).

Η υπερπροστατευτικότητα των γονέων με αναπηρία που παρατηρείται σε πολλούς γονείς με ανάπηρο παιδί, διαπιστώνεται από την βρεφική ηλικία μέχρι και την ενηλικίωση.

Η ασταθής συμπεριφορά χαρακτηρίζει τους γονείς με αμφιθυμία και εκτιμάται από τους ειδικούς ως ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα που απαιτεί μακροχρόνια παρακολούθηση (βλ. ό. π., σ. 21).

Κεφάλαιο 6^ο: Πώς μαθαίνει το «διαφορετικό παιδί»

Θα μπορούσαμε αυθόρμητα να πούμε πως το «διαφορετικό παιδί» μαθαίνει ακριβώς όπως τα κανονικά παιδιά. Και αυτό γιατί στην πραγματικότητα ο τρόπος δε φαίνεται να αλλάζει.

Το ανήμπορο διαφορετικό παιδί ή το διανοητικά καθυστερημένο, μπορεί να πραγματοποιήσει ή να ακολουθήσει ποιοτικές εξελίξεις πολύ κατώτερες απ' αυτές των κανονικών παιδιών, αλλά μπορεί να είναι άριστες σε σχέση με τις δικιές του ικανότητες εάν βέβαια διαπαιδαγωγηθεί κατάλληλα. Αυτό λοιπόν που έχει σημασία δεν είναι το πόσο αλλά το πώς, εννοώντας με αυτό το τελευταίο τον τρόπο που το παιδί θα αξιοποιήσει τους δυναμισμούς τους (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ. 95).

Το ερώτημα που τίθεται είναι, αν είναι δυνατόν να κατανοήσουμε μερικά κοινά σημεία που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον τρόπο μάθησης των παιδιών με διανοητική καθυστέρηση.

Οι διάφορες μελέτες μας επιτρέπουν να απαντήσουμε καταφατικά. Η ανομοιότητα ανάμεσα στη χρονολογική και τη διανοητική ηλικία δεν μας επιτρέπει κάποια ταξινόμηση σε μια από τις περιόδους που μας μιλάει ο Piaget. Παρόλο που ωριμάζει η προσωπικότητα του, πολύ δύσκολα μπορούμε να ταξινομήσουμε τις διαδικασίες που αφορούν την μάθηση του (βλ. ό. π. σ. 95). Για ό,τι αφορά το ζήτημα της μάθησης αν εξετάσουμε βαθιά το θέμα θα καταλήξουμε στο ότι οι μαθητές με διανοητική αναπηρία μπορούν να μάθουν. Όμως αυτός ο μαθητής δεν αξιολογείται για εκείνο που μπορεί να μάθει, γιατί οι δυναμισμοί που υποτείνουν τις δικιές του διαδικασίες είναι άγνωστοι. Ο διανοητικά ανάπηρος μαθητής δεν φτάνει το επίπεδο της κανονικής σκέψης. Συνήθως ενεργεί στα πρώτα επίπεδα της μάθησης (ερέθισμα-απάντηση, αλληλουχία, προφορικός ειρμός, πολλαπλή διάκριση). Η μάθηση των κανόνων και της λύσης των προβλημάτων είναι δύσκολη και προβληματική (βλ. ό. π., σ. 96). Η δυσκολία στην σαφήνεια της έκφρασης και η αδυναμία στην επεξεργασία διάφορων περιεχομένων, δημιουργεί την αδυναμία αφομοίωσης. Άρα, εκτός από τις οργανικές ενοχλήσεις και αδυναμίες που φυσιολογικά δημιουργούν αδυναμία στην λειτουργία, οι διαδικασίες της μνήμης είναι ανεπαρκείς, γεγονός που δυσκολεύει την επεξεργασία σύνθετων θεμάτων. Όλα αυτά δημιουργούν διδακτικά προβλήματα που είναι ιδιαίτερα σοβαρά.

Για παράδειγμα:

-η αδυναμία ενός τέτοιου παιδιού να επεξεργάζεται τη διδακτική ύλη, καθιστά την επανάληψη απαραίτητη η οποία πρέπει να γίνεται με κατάλληλες ενέργειες, για να μπορέσει ο μαθητής να αφομοιώσει όσα περισσότερα μπορεί. Άρα, η επανάληψη γίνεται αμέσως μια διαδικασία θετική καθώς βάζει την σκέψη του παιδιού σε μια τάξη (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ. 96).

- το γεγονός ότι η μάθηση του διανοητικά αδύνατου μαθητή είναι ικανοποιητική στα πρώτα στάδια της ιεραρχίας της μάθησης, μας δίνει το συμπέρασμα ότι αυτός ο μαθητής μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα σ' εκείνα τα μαθήματα που έχουν να κάνουν με τα χέρια, χειροτεχνίες, κατασκευές, γενικά σε ό,τι έχει να κάνει με πρακτική (βλ. ό. π., σ. 97).

Για έναν τέτοιο μαθητή είναι δύσκολη η μάθηση που προαπαιτεί αντίληψη, κρίση, συλλογισμό. Η βραδύτητα στην διαδικασία μάθησης είναι μια κατάσταση διαρκής και σταθερή. Αυτό οφείλεται βασικά στη δυσκολία που έχει ο μαθητής να επεξεργάζεται διανοητικά το έργο που πρέπει να επιτελέσει. Μπορούμε να πούμε όμως, πως η δική του μάθηση γίνεται μέσω της μίμησης, από αυτό που βλέπει να γίνεται από τους άλλους, ή από επίδειξη των άλλων, ή από εντολή άλλων, αλλά πολύ δύσκολα πραγματοποιείται μια δημιουργική μάθηση εξαιτίας της διανοητικής του αντίδρασης (βλ. ό. π., σ. 97).

Από όσα αναφέραμε πιο πάνω μπορεί κανείς να συμπεράνει πως είναι ιδιαίτερα σημαντικό να βρίσκεται το παιδί μέσα σε ένα μορφωτικό περιβάλλον, προσχολικό και σχολικό, που θα υπάρχει μια συνάφεια στα λόγια του εκπαιδευτικού μαζί με μια ειδική συμπεριφορά που θα αρμόζει και θα είναι κατάλληλη και προσαρμοσμένη στις δυνατότητες του «διαφορετικού» παιδιού (βλ. ό. π., σ. 98).

Στο σημείο αυτό, θα αναφερθούμε σε μια κατάσταση μάθησης που ονομάζεται «συναισθηματική νοημοσύνη». Η «συναισθηματική νοημοσύνη» αναφέρεται στα άτομα που είναι διανοητικά αδύνατα και ανώριμα. Ενεργεί όταν το άτομο ενεργεί έξω από κανονικές μαθήσεις και αποκαλύπτει ικανότητες και δυνατότητες προσαρμογής αξιόλογες. Εξετάζοντας την μάθηση δεν μπορούμε να μην λάβουμε υπόψη μας μια θεμελιώδη διδακτική αρχή. Ο μαθητής μαθαίνει όταν βρίσκεται κάτω από ιδανικές και άριστες συνθήκες που μπορούν να συμπεριλάβουν ολόκληρη την προσωπικότητα στις διαδικασίες μάθησης (βλ. ό. π., σ. 99).

Η συνεχής ενδυνάμωση του προφορικού λόγου εκ μέρος του δασκάλου, η σταθερή και η διαρκής αναφορά στη ζωή του μαθητή, εργασίες κατάλληλα

προσαρμοσμένες στις δικιές τους ικανότητες, αντικειμενικοί σκοποί που μπορούν να πραγματοποιηθούν γρήγορα, είναι οι προϋποθέσεις για μια μορφωτική σχέση στο εσωτερικό της οποίας πρέπει να βρύνε χώρο και οι σχολικές μαθήσεις (βλ. Μουσούρη 1984, σ.63). Με λίγα λόγια πρέπει να δοθούν στον «διαφορετικό» αυτό μαθητή οι κατάλληλες συνθήκες για να μάθει. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί όταν οι συναισθηματικές και γνωστικές λειτουργίες βρίσκονται σε ισορροπία (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ.98). Όμως ας προσέξουμε τις λίγες γραμμές που ακολουθούν. Η φιλοσοφία του J. Maritain αναφέρει: *«τίποτα δεν είναι πιο σπουδαίο απ' αυτό που γίνεται μέσα στο αφανές σύμπαν του ανθρώπινου σύμπαντος. Και το φώς εκείνου του σύμπαντος, είναι η γνώση. Μία από τις καταστάσεις που είναι απαραίτητες για την δημιουργία ενός κόσμου καλύτερου από του ανθρώπου και με τον ερχομό ενός καινούργιου πολιτισμού, είναι ο γυρισμός του ανθρώπου στις αυθεντικές γνώσεις, για να βρει την δική του αξία, τη δική του θέση και αυτή που μπορεί να κάνει την ένωση πιο βαθειά στην ανθρώπινη ύπαρξη»* (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ.98).

Κεφάλαιο 7^ο: Το πρόβλημα της σχέσης: σχολείου - οικογένειας, καθηγητή - μαθητή και η δυσκολία της σχολικής μάθησης

Στη σχέση ανάμεσα στο περιβάλλον και στο άτομο που βρίσκεται στην αναπτυξιακή ηλικία, επιδρούν πάρα πολύ τα δυσάρεστα γεγονότα που προκαλούν πόνο και άγχος στην οικογένεια. Οι έρευνες που έχουν γίνει έχουν δείξει ότι τα δυσάρεστα γεγονότα, επηρεάζουν την σχέση ανάμεσα στα άτομα της οικογένειας.

Τα αίτια που συνήθως προκαλούν εντάσεις συνήθως είναι επαγγελματικά, οικονομικά, κοινωνικά, μορφωτικά και προκαλούν σίγουρα ένα σημαντικό μειονέκτημα στα παιδιά της σχολικής ηλικίας. Όμως και άλλοι λόγοι μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στο οικογενειακό περιβάλλον, όπως οι ασθένειες των μελών της (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ.103).

Μπροστά στις πρώτες δυσκολίες του σχολείου, οι οικογενειακές δυσκολίες είναι διαφορετικές και τις περισσότερες φορές λανθασμένες. Υπάρχουν γονείς που, για πραγματική αμέλεια ή για ένα είδος ασυνείδητου μηχανισμού άμυνας, προτιμούν να αγνοούν τις αποτυχίες του παιδιού, τουλάχιστον μέχρι αυτές δεν παίρνουν τέτοιες διαστάσεις που να χρειάζεται την παρέμβαση τους. Αντίθετα υπάρχουν γονείς που μόλις το παιδί συναντήσει μια δυσκολία, ανησυχούν, τρέχουν στους δασκάλους ή επιπλήττουν τον μαθητή. Το ίδιο αρνητική είναι και η στάση των γονιών που πολύ συχνά μπροστά στο παιδί ρίχνουν ευθύνες στο σχολείο και στους δασκάλους (βλ. ό. π., σ. 104). Μπροστά σε αυτή την κατάσταση τα σχολικά πράγματα γίνονται πολύ δύσκολα. Μόνο ο διάλογος ανάμεσα στους γονείς και στους δασκάλους μπορεί να επιφέρει λύση σε αυτό το μεγάλο ζήτημα της απροσαρμοστικότητας (βλ. ό. π., σ. 104).

Η προσδοκία της σχολικής επιτυχίας σχετίζεται με το οικογενειακό περιβάλλον. Η οικογένεια από την στιγμή που θα γεννηθεί το παιδί καλείται να μεταδώσει σε αυτό όλες τις αξίες και τα μοντέλα συμπεριφοράς που είναι αποδεκτά από την κοινωνία. Το καλό επίπεδο μόρφωσης των γονιών, η καλλιέργεια τους και οι απαιτήσεις που έχουν από το παιδί τους στον τομέα των σχολικών του υποχρεώσεων παίζουν σπουδαίο ρόλο στην πνευματική ωρίμανση του παιδιού. Το οικογενειακό περιβάλλον δείχνοντας εμπιστοσύνη στο παιδί τους, στηρίζοντας το στις επιτυχίες και στις αποτυχίες του, τα ενθαρρύνει να προοδεύουν και να προχωρούν πάντα με περισσότερη σιγουριά (βλ. Μοριχοβίτης 2001, σ. 34). Παράλληλα δίνοντας ερεθίσματα στα παιδιά οι γονείς, τα βάζουν σε διαδικασίες σκέψης, εμπυχώνουν την

γλωσσική τους ανάπτυξη και τα δίνουν θάρρος με τα μοντέλα συμπεριφοράς που τους μεταδίδουν.

Οι μελέτες και οι έρευνες γύρω από τα προβλήματα της απροσαρμοστικότητας ασχολούνται περισσότερο με την σχέση δασκάλου- μαθητή και ιδιαίτερα πάνω στην σχέση που αναπτύσσεται μέσα στην τάξη. Η ανάγκη να βρεθούν δικαιολογίες στην σχολική καθυστέρηση του μαθητή, είναι περισσότερο συμπιεστική από την επιθυμία να ξεχωρίσουμε τις αιτίες, όπως για παράδειγμα την προσπάθεια να ξεπεράσουμε τα όρια της απόστασης που χωρίζουν αυτόν το μαθητή από την ομάδα των φυσιολογικών παιδιών (βλ. Σακελλαρίου 1986, σ. 105).

Θα ήταν σημαντικό να αναφερθούμε στη συναισθηματική ζωή του εκπαιδευτικού μπροστά σε έναν συγκεκριμένο τύπο μαθητή. Σε σχέση με την απροσαρμοστικότητα του μαθητή η ανησυχία του εκπαιδευτικού, για την σχολική του επιτυχία φορτώνει σε αυτόν μεγάλη ένταση. Η αδυναμία του μαθητή γίνεται μια ξοφλημένη υπόθεση, αισθάνεται αγωνία και στεναχώρια για το δύσκολο έργο που έχει αναλάβει (βλ. ό. π., σ.106). Ο εκπαιδευτικός οφείλει να βοηθήσει τον μαθητή παρά τις όποιες αρνήσεις και δυσκολίες που προβάλλει ο ίδιος, να σταθεί δίπλα του, βήμα- βήμα να ασχολείται με ό,τι τον δυσκολεύει και ας παίρνει αρκετό χρόνο και ας τον κουράζει αρκετές φορές. Ας μην ξεχνάμε πως το να είναι κανείς εκπαιδευτικός δεν είναι επάγγελμα αλλά λειτουργήμα.

Τέλος, ο απροσάρμοστος μαθητής μπορεί να φτάσει να υποφέρει από αίσθημα κατωτερότητας. Το λάθος αυτό καταλήγει στο να δημιουργεί στους δασκάλους και συνεπώς στο σχολείο μια σειρά από άμυνες και προστασίες που εκδηλώνονται περισσότερο με κατηγορίες προς το κοινωνικό περιβάλλον, λέγοντας πως αυτό είναι η αιτία που ο μαθητής δυσκολεύεται να προσαρμοστεί. Και έτσι προκύπτει ένας ανταγωνισμός μεταξύ κοινωνίας και σχολείου με συνέπεια να δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, ιδιαίτερα από εκείνους που επιχειρούν να εισέλθουν στη λειτουργία του σχολείου χωρίς δημοκρατικούς περιορισμούς. Ενώ θα πρέπει να συνεργαστούμε όλοι μαζί για να αντιμετωπίσουμε τα σχολικά προβλήματα και ιδιαίτερα αυτό της δυσκολίας να προσαρμοστούν στο σχολικό περιβάλλον τα παιδιά με ιδιαιτερότητες (βλ. ό. π., σ.107).

Κεφάλαιο 8^ο: Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα

8.1 Νομοθεσία

Η συγκέντρωση της Νομοθεσίας ξεκίνησε από την ανάγκη ύπαρξης μίας πηγής άμεσης πληροφόρησης σε οτιδήποτε ισχύει νομοθετικά για τα άτομα με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Α.με.Α.). Το περιεχόμενο της Νομοθεσίας δίνει απαντήσεις σε ερωτήματα που απευθύνουν περιοδικά στο Τμήμα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου οι εκπαιδευτικοί της Ειδικής, αλλά και της Γενικής Αγωγής, τα Α.με.Α. και οι γονείς τους και αφορούν στο προσωπικό και τη λειτουργία των Σ.Μ.Ε.Α.Ε. / Κ.Ε.Δ.Δ.Υ (πρώην Σ.Μ.Ε.Α. / Κ.Δ.Α.Υ.), στην αξιολόγηση, φοίτηση και απασχόληση των Α.με.Α, καθώς και σε άλλα εκπαιδευτικά θέματα που σχετίζονται με την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση.

Η Νομοθεσία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης έχει κατηγοριοποιηθεί ως εξής: α) Νόμοι Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, β) Νομοθεσία για Σ.Μ.Ε.Α.Ε/ ΚΕ.Δ.Δ.Υ. (πρώην Σ.Μ.Ε.Α. / Κ.Δ.Α.Υ.), γ) Νομοθεσία για Αξιολόγηση Α.με.Α., δ) Νομοθεσία για λοιπά Εκπαιδευτικά Θέματα (θέματα που αφορούν στην Ειδική Αγωγή, αλλά δεν υπάγονται σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες). Ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ενημερωθεί για τη Νομοθεσία (Νόμους, Προεδρικά Διατάγματα, Υπουργικές Αποφάσεις) που υπάρχει για το θέμα που τον απασχολεί επιλέγοντας τον κατάλληλο σύνδεσμο που τον οδηγεί στο αντίστοιχο νομοθέτημα.

Η Νομοθεσία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ενημερώνεται διαρκώς και συνεχίζει να δίνει απαντήσεις στα ερωτήματα των ενδιαφερομένων. Η άμεση προσβασιμότητα στη Νομοθεσία για θέματα που αφορούν στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση μέσα από την ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου (www.et.gr) που επιτρέπει στο Φορέα μας - το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο- με τη χρήση ειδικού κωδικού την ανάγνωση και ανατύπωση των νομοθετημάτων που αφορούν σε θέματα της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, δίνει τη δυνατότητα στα Α.με.Α., αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο να ενημερωθούν για θέματα εκπαίδευσης και απασχόλησης που αφορούν σε όλες τις αναπηρίες.

8.2 Θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

Τα θέματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης επικεντρώνονται σε αναλυτικά προγράμματα για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες:

- Απαντήσεις σε θέματα και συχνές ερωτήσεις
- Εκπαίδευση Παιδιών με Νοητική Αναπηρία
- Εκπαίδευση Τυφλών και Αμβλυώπων Παιδιών
- Εκπαίδευση Κωφών και Βαρήκοων Παιδιών
- Εκπαίδευση Παιδιών με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες
- Εκπαίδευση Παιδιών με Διάχυτες Διαταραχές Ανάπτυξης - Αυτισμό
- Εκπαίδευση Παιδιών με Κινητικές Αναπηρίες
- Εκπαίδευση Παιδιών με Πολλαπλές Αναπηρίες
- Εκπαίδευση Παιδιών με Νοητικές Ικανότητες και Ταλέντα
- Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης Ειδικών Εκπαιδευτικών Αναγκών (ΚΕΔΔΥ) (πρώην Κ.Δ.Α.Υ.)
- Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) - Τμήματα Ένταξης (ΤΕ)
- Αναλυτικά Προγράμματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

8.3 Εκπαιδευτικό Υλικό

Από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο δημιουργήθηκε ειδικό υποστηρικτικό υλικό, το οποίο παρουσιάζεται παρακάτω:

Γενικό Εκπαιδευτικό / Υποστηρικτικό Υλικό

- Δραστηριότητες Μαθησιακής Ετοιμότητας.
- Στρογγυλά με Αξία.
- Σκίτσα από το «Παιδικό λεξικό της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας» του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- Οι βασικές αρχές του Ο.Η.Ε. για την εξίσωση των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία .
- Εισαγωγή στη μέθοδο «Κείμενο για Όλους».
- Ο καθολικός σχεδιασμός και η εφαρμογή του στην εκπαίδευση - Design for all.
- Ο Νόμος 3699/2008 και τα δικαιώματα των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Η διάσταση της αναπηρίας στην Εκπαιδευτική Τηλεόραση.

Εκπαίδευση Τυφλών και Αμβλύωπων Παιδιών

- Βιβλία διασκευασμένα και προσαρμοσμένα για αμβλύωπες μαθητές.
- Βιβλία διασκευασμένα και προσαρμοσμένα για τυφλούς μαθητές.
- Ο Ελληνικός Κώδικας Braille.

Ερευνητικό μέρος

1. Μεθοδολογία – Υποθέσεις της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε στο σχεδιασμό «μελέτη περίπτωσης», δηλαδή μελέτης ενός περιστατικού εν εξελίξει (Adelman et al., 1980). Η μελέτη περίπτωσης προσπαθεί να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τον κόσμο σε σχέση με τα άτομα που δρουν στο πλαίσιο του (Cohen et al 2008, σ. 311). Με τη μελέτη περίπτωσης επιχειρούμε να σκιαγραφήσουμε μια γενικότερη κατάσταση. Αυτό το κάνουμε, γιατί με αυτό τον τρόπο μπορούμε να συλλέξουμε πλούσιες και γλαφυρές περιγραφές γεγονότων σχετικές με την παρούσα κατάσταση που μελετάμε. Προσπαθούμε ουσιαστικά να σκιαγραφήσουμε το «πώς είναι να βρίσκεται κάποιος» σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, να συλλάβουμε την πραγματικότητα σε πρώτο πλάνο, να παραγάγουμε μια «γενική περιγραφή» των βιωμάτων, των σκέψεων και των συναισθημάτων των συμμετεχόντων (βλ. ό. π., σ.23).

Μελετήθηκαν δεδομένα σε μορφή κειμένου που προέκυψαν από ακουστικό υλικό, τα οποία αποκτήθηκαν μετά από κατευθυνόμενες ή δομημένες συνεντεύξεις με βασικούς πληροφορητές τους γονείς παιδιών με ειδικές ικανότητες. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αναλύθηκαν με επαγωγικό τρόπο, έτσι ώστε να αναπτυχθεί η ολική έννοια και να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα (βλ. ό. π., σ.23).

Η στρατηγική που χρησιμοποιήθηκε για την ανάδειξη των αποτελεσμάτων, ήταν της συνέντευξης. Η χρήση της συνέντευξης στην έρευνα σηματοδοτεί μια μετατόπιση από την προσέγγιση των υποκειμένων στην προσέγγιση της γνώσης. Η συνέντευξη θα λέγαμε πως είναι ένας τρόπος ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών μεταξύ δύο ή και παραπάνω ατόμων, είναι μέρος της ίδιας της ζωής (βλ. ό. π., σ. 451).

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν τρεις γονείς παιδιών με ειδικές ικανότητες. Πιο συγκεκριμένα στις συνεντεύξεις συμμετείχαν μητέρες που ήταν πρόθυμες να μας μιλήσουν για τις ειδικές ικανότητες των παιδιών τους.

Η συγκέντρωση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε ύστερα από την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, οι οποίες αποτελούνταν από ερωτήσεις ανοικτού τύπου, καθώς και την καταγραφή και την επεξεργασία των διαλόγων υπό μορφή κειμένου. Οι συνεντεύξεις – καθεμιά από τις οποίες διήρκεσε περίπου πενήντα λεπτά - πραγματοποιήθηκαν με βάση τα βασικά κριτήρια δεοντολογίας, όπως για

παράδειγμα την προσαρμογή στο πρόγραμμα των ερωτώμενων, τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και τη δημιουργία άνετης ατμόσφαιρας (βλ. ό. π., σ.452).

Το βασικό ερώτημα το οποίο τίθεται προς μελέτη είναι κατά πόσο τα δικαιώματα των παιδιών με ειδικές ανάγκες γίνονται σεβαστά από την οικογένεια και από το σχολικό περιβάλλον. Και εντέλει τα παιδιά αυτά δικαιούνται ό,τι και οι υγιείς άνθρωποι; Τα ερωτήματα που τέθηκαν προς τους συνεντευξιαζόμενους είναι τα παρακάτω:

- Ποια η ειδική ανάγκη και ικανότητα του παιδιού;
- Υπάρχουν αδέρφια στην οικογένεια; Πως αντιμετωπίζουν τα υγιή παιδιά τα αδέρφια τους;
- Πως σας αντιμετωπίζουν οι γύρω σας;
- Τι είδους εκπαίδευση παρέχεται στα παιδιά με αναπηρία;
- Ποιες είναι οι παροχές του κράτους;
- Στο σχολείο το παιδί σας πως αντιμετωπίζει τα άλλα παιδιά; Έχει φίλους;
- Μπορείτε να μου περιγράψετε μια μέρα σας;
- Πως συνηθίζει να παίζει το παιδί;
- Τι διαφορές βλέπετε σε σχέση με οικογένειες που έχουν υγιή παιδιά;
- Τι δυσκολίες συναντάτε καθημερινά;

2. Δημογραφικά στοιχεία συνεντευξιαζομένων

Γονέας Α΄

ΦΥΛΟ: γυναίκα

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: χήρα

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: νοικοκυρά

ΑΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ: όχι

ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ: 19

ΦΥΛΟ ΠΑΙΔΙΟΥ: αγόρι

ΕΙΔΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ: εγκεφαλική παράλυση, σπαστική τετραπληγία με επιληπτικές κρίσεις.

Γονέας Β΄

ΦΥΛΟ: γυναίκα

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: παντρεμένη

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: νοικοκυρά

ΑΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ: ναι, ένα κορίτσι 25 ετών(υγιές)

ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ: 21

ΦΥΛΟ ΠΑΙΔΙΟΥ: αγόρι

ΕΙΔΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ: χρωμοσωμακή ανωμαλία που αποτελεί μοναδικό περιστατικό στον κόσμο. Τα κάτω σκέλη του 7 χρωμοσώματος πήγαν στο 14 και του 14 στο 7.

Γονέας Γ΄

ΦΥΛΟ: γυναίκα

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: παντρεμένη

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: νοικοκυρά

ΑΛΛΑ ΠΑΙΔΙΑ: ναι, ένα κορίτσι υγιές

ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΙΔΙΟΥ: 18

ΦΥΛΟ ΠΑΙΔΙΟΥ: αγόρι

ΕΙΔΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ: αποκόλληση αμφιστροειδούς (ολική τύφλωση), δείκτη νοημοσύνης κάτω από 30.

Οφείλει να αναφερθεί ότι το παιδί με τις ειδικές ικανότητες δεν είναι βιολογικό παιδί της οικογένειας, αλλά έγινε μέλος της μετά από υιοθεσία.

3. Αποτελέσματα της έρευνας

Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται προέρχονται από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν σε μητέρες παιδιών με ειδικές ικανότητες.

Η ανάλυση των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε με βάση τις 10 Διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών όπως παρουσιάζονται στο *Μάθηση με εικόνες, Πρόγραμμα της ΕΕ imago 2010: Εναύσματα για την εργασία στην προσχολική ηλικία και στην ηλικία δημοτικού* (βλ. imago 2010, σ.78).

Οι οποίες περιγράφονται και εδώ εν συντομία:

1. Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια δικαιώματα . κανένα παιδί δεν πρέπει να διακρίνεται.
2. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να ζούνε σε συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας και να μην υποφέρουν.
3. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζούνε μαζί με τους γονείς τους. Άμα οι γονείς δεν ζούνε μαζί, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συναντούν τακτικά και τους δύο.
4. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να παίζουν και να χαίρονται.
5. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση εκείνη που αντιστοιχεί στις ανάγκες και τις ικανότητες τους.
6. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε όλα τα θέματα που τους αφορούν, να ενημερώνονται, να αυτοπροσδιορίζονται και να εκφράζουν ελεύθερα αυτό που σκέφτονται.
7. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα προστασίας από τη βία, την κακοποίηση και την εκμετάλλευση .
8. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να έχουν ιδιωτική ζωή και να γίνεται σεβαστή η αξιοπρέπεια τους.
9. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται σε περίοδο πολέμου και ιδιαίτερα όταν είναι πρόσφυγες.
10. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και ενθάρρυνση, για να μπορέσουν να συμμετάσχουν ενεργά στη ζωή.

Μέσα από την συγκεκριμένη ανάλυση προέκυψαν οι παρακάτω κατηγορίες αποτελεσμάτων.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

«Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση εκείνη που αντιστοιχεί στις ανάγκες και τις ικανότητες τους».(Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 1989)

-Η μητέρα (Α) στο πρώτο ερώτημα της συνέντευξης “τι είδους εκπαίδευση παρέχεται στα παιδιά με ειδικές ανάγκες», το οποίο πρόκειται για ερώτημα ανοικτού χαρακτήρα, δηλώνει:

«...Τώρα κάθε ίδρυμα, κάθε φορέας που αναλαμβάνει να κάνει είτε θεραπείες είτε ημερήσιες φροντίδες έχει το σύλλογο του...Οι σύλλογοι είναι η πρώτη βαθμίδα, ακολουθεί η ομοσπονδία του γονεϊκού κινήματος και τέλος η συνομοσπονδία των ατόμων με αναπηρία....Αν με ρωτήσεις, εγώ είμαι κατά των ειδικών σχολείων, πιστεύω πως ο χώρος των παιδιών είναι το κανονικό σχολείο και μέσα σ’ αυτό να υπάρχουν παράλληλα τμήματα και να συνυπάρχουν όλα τα παιδιά στην ίδια αυλή. Νομίζω ότι έτσι είναι ο ιδανικός χώρος και αν το δούμε και συνταγματικά κάπως έτσι είναι....Το ειδικό σχολείο τα περιθωριοποιεί τα παιδιά, σαν να τα απομονώνει. Αυτή είναι καθαρά η δική μου άποψη...Οι πιο πολλοί δάσκαλοι που ασχολούνται με τα παιδιά για εμένα είναι εμπειροτέχνες, έχουν κάνει σεμινάρια, μαθήματα, μεταπτυχιακό, διδακτορικό και τώρα θα γίνει και ΑΣΕΠ για ειδική αγωγή. Δηλαδή πιστεύω πως αυτοί οι άνθρωποι είναι ευαισθητοποιημένοι είτε γιατί το έχουν βιώσει στην οικογένεια είτε γιατί το αγαπούν πραγματικά και θέλουν να το υπηρετούν. Τα τμήματα έχουν από 5- 8 παιδιά, ουσιαστικά ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δουλεύει με το κάθε παιδί μεμονωμένο αλλά γενικά ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τον τρόπο του...Οι εκπαιδευτικοί στην ΕΛΕΠΑΠ που είναι ιδιωτικού δικαίου είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι. Στο δημόσιο υπάρχουν ειδικοί αλλά απλώς υπάρχουν. Είναι άμα αποφασίσουν να δουλέψουν...».

-Στο ίδιο ερώτημα η απάντηση που δόθηκε από τη μητέρα (Β) είναι η ακόλουθη:

«...Πάντως άμα ρωτήσεις τους δασκάλους θα σου πούνε πως όλο ότι κάνουν πράγματα, ότι... ότι... αυτά να τα ξεχάσεις δεν κάνουν τίποτα Υπάρχουν 2- 3 παιδιά που είναι κάπως καλύτερα και ασχολούνται με αυτά...Τουλάχιστον ο Μ. απασχολείται εκεί...τους βάζει ο δάσκαλος μουσική, του πιάνει το χέρι και κάνει διάφορες ζωγραφιές με χρώματα και τέτοια όλα αυτά είναι πρόοδος για τον Μ.

τουλάχιστον δεν κάθεται να βλέπει το ταβάνι, ασχολείται με πραγματάκια... Στο σχολείο απλά ο χώρος δεν είναι ανεπτυγμένος και ευέλικτος ώστε να ασχοληθούν ατομικά με το πρόβλημα του κάθε παιδιού. Να δούνε το κάθε παιδί ατομικά. Ο Μ. στην τάξη του είναι 6- 7 παιδιά και όπως είναι φυσικό ο δάσκαλος δεν μπορεί να ασχοληθεί μόνο μαζί του... Ο Μ. για να ζωγραφίσει πρέπει να πάει ο δάσκαλος από πάνω του να του πιάσει το χέρι, να ασχοληθεί μαζί του, να σχεδιάσει μαζί του... αυτή η διαδικασία για κάθε παιδί θέλει ένα δεκάλεπτο, ε ένα δεκάλεπτο δεν είναι τίποτα για το κάθε παιδί. Χρειάζεται ουσιαστική ενασχόληση και προσπάθεια... Εδώ χρειάζονται άνθρωποι που να ψάξουν τι μπορεί να κάνει το δικό μου παιδί και κάθε άλλο παιδί με κάποιο πρόβλημα, γιατί είναι σίγουρο πως κάθε παιδί κάτι μπορεί να κάνει. Όλα αυτά θέλουν υπομονή και θέληση. Διάθεση έχουν μόνο τα νέα παιδιά που είναι ευαισθητοποιημένα και αγαπάνε αυτό που κάνουν... Η διαφορά είναι ότι τα παιδιά αυτά που δουλεύουν στον ιδιωτικό τομέα παράγουν έργο γιατί δουλεύουν με σύμβαση και θέλουν να παραμείνουν στην δουλειά, σε αντίθεση με τους νόμιμους που είναι «ωραία, ήρθαμε και σήμερα άντε γεια... στην αρχή σε πιάνει μια μανούρα ψάχνεις να βρεις το καλύτερο σχολείο, στην πορεία αρχίζεις και απορρίπτεις αλλά και σε απορρίπτουν...».

-Η μητέρα (Γ) στο συγκεκριμένο ερώτημα τόνισε τα εξής:

«...Αυτό που μπορούν να κάνουν αυτό κάνουν, δεν μπορούν κάτι παραπάνω δεν έχουν τις γνώσεις, τώρα τελευταία άρχισαν να ασχολούνται, παλαιότερα δεν είχε τίποτα. Εμάς μας έχουν διώξει από την σχολή τυφλών γιατί έχει και νοητική στέρση. Ο Π. πάει τώρα σε ένα ειδικό σχολείο το οποίο είναι δημόσιο, είναι καινούργιο... Κάνουν φυσιοθεραπεία τα παιδιά που χρειάζονται ο δικός μου περπατάει, έχουν και γυμναστή... Τα πηγαίνουν εκδρομές σε καταστήματα για να τα γνωρίσει και ο κόσμος, κάνουν και θεραπευτική ιπασία και είναι φοβερό και βοηθάει όλα τα παιδιά και να τα δεις πόσο χαίρονται, γελάνε, ο Π. επειδή δεν βλέπει στην αρχή φοβότανε, αλλά μετά ενθουσιάστηκε και όταν είναι καλά τα οικονομικά, άμα τον πηγαίνουμε και εμείς... υπάρχουν τα ιδιωτικά βέβαια με τα οποία εγώ δεν συμφωνώ, γιατί στην ουσία είναι επιχειρηματίες που πλουτίζουν πάνω στα παιδιά και δεν μου αρέσει προτιμώ τα ελάχιστα κρατικά...».

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τα λόγια των συνεντευξιαζόμενων διαπιστώσαμε ότι η (Α) και η (Β) συνεντευξιαζόμενη συμφωνούν στο ότι τα ιδιωτικά σχολεία για παιδιά με ειδικές ικανότητες είναι πιο οργανωμένα σε σχέση με τα δημόσια σχολεία. Φαίνεται να πιστεύουν πως οι εκπαιδευτικοί στα ιδιωτικά σχολεία δουλεύουν και ασχολούνται πολύ με τα παιδιά. Παράγουν έργο ακριβώς, γιατί πρέπει να κρατήσουν τη θέση τους στο σχολείο. Σε αντιδιαστολή έρχεται η μητέρα (Γ) η οποία φαίνεται να είναι κατά των ιδιωτικών σχολείων καθώς θεωρεί ότι τα ιδιωτικά σχολεία πλουτίζουν πάνω στην αρρώστια των παιδιών. Πάντως, και οι τρεις μητέρες συμφωνούν στο ότι αυτά τα παιδιά χρειάζονται ιδιαίτερη μεταχείριση από τους εκπαιδευτικούς, κάτι που σπάνια γίνεται καθώς δεν φτάνει ο χρόνος ο κάθε εκπαιδευτικός να ασχοληθεί μόνο με ένα παιδί. Επίσης φαίνεται να συμφωνούν στο ότι πρέπει να βρεθούν τρόποι εκπαίδευσης των παιδιών ανάλογα με την ιδιαιτερότητα τους. Η μητέρα (Α), τονίζει πως είναι υπέρ της ένταξης των παιδιών στα κανονικά σχολεία, θεωρεί πως όλα τα παιδιά πρέπει να είναι στον ίδιο χώρο και όχι κάποια από αυτά να είναι περιθωριοποιημένα, με αυτό τον τρόπο και η πρόοδος των παιδιών με ειδικές ικανότητες θα είναι μεγαλύτερη και τα υγιή παιδιά θα έρθουν σε επαφή με αυτά τα παιδιά τα οποία ζούνε ανάμεσα τους, θα συναναστραφούν και θα ευαισθητοποιηθούν. Αξίζει να σημειωθεί πως η μητέρα (Β) και (Γ) δυσκολεύτηκαν στην αρχή να βρουν σχολείο για τα παιδιά τους καθώς πολλά σχολεία ήταν αυτά που αρνήθηκαν να συνεργαστούν μαζί τους. Η μητέρα (Α) και (Β) συμφωνούν στο ότι τα παιδιά στις σχολικές αίθουσες είναι αρκετά με αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός να μην μπορεί να ασχοληθεί όσο θα έπρεπε με το κάθε παιδί εξατομικευμένα.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΝΑ ΠΑΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΧΑΙΡΟΝΤΑΙ

«Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να παίζουν και να χαίρονται». (Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 1989)

-Η μητέρα (Α) στο δεύτερο ερώτημα της συνέντευξης “πώς συνηθίζει να παίζει και να διασκεδάζει το παιδί σας;», το οποίο πρόκειται για ερώτημα ανοικτού χαρακτήρα, δηλώνει:

«...Κάθε παιδί πάντως έχει τον τρόπο του...πρωτοφανές πηγαίνω πολλά χρόνια και ξέρω γιατί είμαι υπεύθυνη εκεί. Του αρέσει να παίζει με πράγματα που κάνουν θόρυβο, με σφυρίχτρες, του αρέσει να ακούει ιστορίες ... Θα ήθελα να πω λίγα λόγια για την καλοκαιρινή κατασκήνωση. Η χαρά των παιδιών είναι μεγάλη. Αυτό που συμβαίνει εκεί είναι κάτι. Του Κ. του αρέσει να του μιλάνε σε εκνευριστικό βαθμό όπως είδατε. Άλλα παιδιά θέλουν να βλέπουν τηλεόραση... Θα ήθελα να πω λίγα λόγια για την καλοκαιρινή κατασκήνωση. Η χαρά των παιδιών είναι μεγάλη. Χαρά, χαρά, χαρά επικρατεί και δεν ξέρεις πόσο ανακουφισμένος αισθάνεσαι να βλέπεις το παιδί σου χαρούμενο. Και εγώ το βλέπω το παιδί μου χαρούμενο και δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευχαρίστηση.... και μετά κάθομαι και τον χαζεύω μερικές φορές και σκέφτομαι πως ότι ταλαιπωρία και αν έχω τραβήξει μοναχή μου αξίζει όταν βλέπω το παιδί μου να χαιρείται μέσα στην άγνοια της κατάστασης του... το παιδί μου είναι σαν όλα τα άλλα παιδιά θα χαρεί με ένα δώρο που θα τον πάρω, θα στεναχωρηθεί άμα τον μαλώσω... αισθάνεται... άνθρωπος είναι...».

-Στο ίδιο ερώτημα η απάντηση που δόθηκε από την μητέρα (Β) είναι η ακόλουθη:

«...Ο Μ. τρελαίνεται για αρμόνιο μπορεί να παίζει όλη την ημέρα αρμόνιο. Ακούει μουσική και τρελαίνεται να παίζει με τα νερά. Στην κατασκήνωση είναι ο μόνος που αρνείται να βγει από την θάλασσα...Πάντως ειδικοί χώροι, εννοώ χώροι πιο δεκτικοί προς τα παιδιά μας δεν υπάρχουν, ούτε γυμναστήριο, ούτε παιδικές χαρές και στο κολυμβητήριο οι ώρες για εμάς είναι μετά τις 9 το βράδυ, δεν σου λένε απαγορεύεται αλλά ποιος θα πάει το παιδί του τέτοια ώρα λες και το δικό μου το παιδί δεν έχει δικαίωμα σαν τα υγιή παιδιά και θέλει και ξεχωριστή ώρα...Αλλά σου λένε τα παιδιά

που θα έρθουν θα είναι 10 αλλά αυτοί που θα βγάλουν λεφτά είναι 100. Και στις κατασκηνώσεις που υποτίθεται δικαιούμαστε, οι ημερομηνίες που μας δίνονται είναι μετά τις 25 Αυγούστου, όταν οι υπόλοιποι τότε επιστρέφουν από διακοπές και ετοιμάζονται για τις δουλειές και τα παιδιά για τα σχολεία τους, τα δικά μας τότε δικαιούνται να πάνε κατασκήνωση... Βέβαια έχουμε και πολλές χαρές... Οι άλλοι γονείς ξέρουν ότι το παιδί τους θα χαρεί παίζοντας με άλλα παιδιά της γειτονιάς ή αγοράζοντας τους παιχνίδια... Οι οικογένειες με τα υγιή παιδιά δεν ξέρουν ότι μπορούν να κάνουν τα πάντα με τα παιδιά τους, αντιθέτως κάθονται μπροστά από έναν υπολογιστή, ένα play station , εμάς μας λείπει να κάνουμε πράγματα με τα παιδιά μας δεν μπορούμε να το κάνουμε και ίσως θέλουμε τόσο πολύ να κάνουμε πράγματα ακριβώς γιατί δεν μπορούμε... πολλές φορές βλέπω το παιδί μου να παιδεύεται να πονάει, να μην είναι καλά και πονάω πολύ μέσα μου, το παιδί μου θέλω να χαίρεται γι' αυτό εμένα με νοιάζει όπου και αν πηγαίνουμε να είναι χαρούμενος... δεν με νοιάζει η πρόοδος στο σχολείο ξέρω ότι δεν γίνονται θαύματα εμένα με ενδιαφέρει να πηγαίνει και να έρχεται ευτυχισμένος...».

-Η μητέρα (Γ) στο συγκεκριμένο ερώτημα τόνισε τα εξής:

«...Του αρέσουν πάρα πολύ τα τραγούδια και εγώ του τραγουδούσα πολύ, αλλά του αρέσει από το πρωί μέχρι το βράδυ να ακούει ραδιόφωνο από την ώρα που θα ξυπνήσει ακούει μουσική...παίζει μόνος του με τα χέρια του. Του αρέσουν πολύ οι βόλτες , για καφέ δεν πηγαίνουμε, γιατί δεν μπορεί να κάτσει σε καρέκλα θέλει κάτω στο πάτωμα. Πηγαίνει κατασκήνωση που περνάει πολύ ωραία επικοινωνώ συνέχεια και τον προσέχουν πολύ...εγώ δεν θα ξεχάσω όσο ζω την στιγμή που ήρθε ο Π. στο σπίτι και την ανακούφιση που αισθάνθηκε όταν κάποιος επιτέλους τον αγκάλιασε... κοιτάζω να κάνω πράγματα που τον κάνουν χαρούμενο.. λατρεύει τις βόλτες και τον πηγαίνω όλη μέρα... όλα για να είναι χαρούμενος τα κάνω, και ιπασία και κατασκήνωση και βόλτες και όλα... είναι γ αλλά δεν γκρινιάζει είναι ευτυχισμένος με τα λίγα όχι σαν όλους εμάς...».

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Οι συνεντευξιαζόμενες συμφώνησαν στο ότι τα παιδιά τους προτιμούν να παίζουν μόνα τους. Συνήθως παίζουν με τα χέρια τους και τους αρέσει πολύ να ακούν και να παίζουν μουσική. Και οι τρεις μητέρες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες στέλνουν τα παιδιά τους στην κατασκήνωση για παιδιά με ειδικές ικανότητες και τονίζουν πως για αυτά είναι απόλαυση, γιατί απολαμβάνουν ατελείωτες στιγμές χαράς και παιχνιδιού.

Όλες φαίνονται να συμφωνούν πως δεν υπάρχουν χώροι απασχόλησης των παιδιών τους, δεν υπάρχουν χώροι προσαρμοσμένοι στις ιδιαιτερότητες αυτών των παιδιών και ότι τα παιδιά με ειδικές ικανότητες δεν δικαιούνται ό,τι τα υγιή παιδιά. Η αγάπη και η καλοσύνη, η οποία μεταδίδεται από τα παιδιά αποζημιώσει τους γονείς για όλες τις ανησυχίες τους και τα προβλήματα με το παιδί. Και οι τρεις συνεντευξιαζόμενες φαίνεται να συμφωνούν απόλυτα στο γεγονός πως τα παιδιά τους έχουν δικαίωμα να είναι ευτυχισμένα και χαρούμενα, το γεγονός ότι έχουν κάποια διαφορετικότητα σε σχέση με κάποια άλλα παιδιά δεν τους στερεί αυτομάτως το δικαίωμα να μην είναι χαρούμενα και ευτυχισμένα.

«ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ»

«Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να ζουν μαζί με τους γονείς τους. Αν οι γονείς δεν ζουν μαζί, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να συναντούν τακτικά και τους δύο γονείς»
(Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 1989)

-Η μητέρα (Α) σχετικά με το πρώτο ερώτημα, που είναι δημογραφικού χαρακτήρα, όταν ρωτήθηκε για την οικογενειακή της κατάσταση, είπε τα παρακάτω:

«...Δυστυχώς μόλις γέννησα τον Κ. έχασα μετά από λίγους μήνες τον σύζυγο μου... έπεσαν όλα μαζί πάνω μου...Στην δικιά μας περίπτωση δεν υπάρχουν αδέρφια, αλλά θα σου πω από άλλους γονείς που γνωρίζουν. Όταν υπάρχουν αδέρφια, συμβαίνουν δύο τινά: άμα το υγιές παιδί έρθει μετά από την γέννηση του ανάπηρου μεγαλώνει μαζί του, το θεωρούν ως κάτι δεδομένο, όταν πάλι υπάρχουν πριν από το ανάπηρο παιδί συνήθως στην αρχή σοκάρονται αλλά στην συνέχεια τα αποδέχονται, γίνονται οι σωματοφύλακες τους, γίνονται υπερπροστατευτικά. Εδώ έρχεται και το θέμα, αν για παράδειγμα η οικογένεια έχει δύο υγιή παιδιά και έρθει στην πορεία ένα ανάπηρο τρίτο παιδί, να το βάλουν σε ίδρυμα. Τι θα πούνε στα παιδιά; Γιατί το διώχνουμε το αδελφάκι τους; Σου λένε τα υγιή παιδιά δηλαδή, όταν αρρωστήσουμε και εμείς, θα μας διώξουν από το σπίτι θα μας παρατήσουν; Το οποίο φυσικά άμα το εμβαθύνουν οι γονείς δεν θα αφήσουν τα παιδιά σε ίδρυμα φυσικής περίθαλψης...Εγώ το έχω κάνει ήδη στον Κ. Είναι εγγεγραμμένος στο Κ Ε Π Ε Π του Α. Δημητρίου και έχω γραπτή δήλωση ότι θα τον κρατάω στο σπίτι για όσο θα αντέξω. Αν φύγω πριν από αυτόν θα πάει απευθείας εκεί. Είμαστε οι μόνοι γονείς που θέλουμε τα παιδιά μας, δυστυχώς, να πεθάνουν πριν από εμάς και αυτό από αβεβαιότητα για το μέλλον τους. Και αυτό γιατί οι υποδομές στην Ελλάδα δεν είναι Σουηδίας ούτε καν Ευρώπης...».

-Η μητέρα (Β), ανέφερε τα παρακάτω:

«...Εκτός από τον Μ. έχουμε ακόμη ένα παιδί την Ε. που είναι 25 ετών. Μπορώ πάντως να σας πω πως η κόρη μου το πήρε πάρα πολύ καλά, είναι φίλοι. Τον λατρεύει και την λατρεύει...Το μεγαλύτερο ποσοστό των ζευγαριών με ανάπηρο παιδί χωρίζουν, οι οικογένειες με τέτοια παιδιά είναι συνήθως μονογονεϊκές ένα ποσοστό της τάξεως του 60%...Ένα 90% που θέλουν να χωρίσουν είναι μαπαμπάδες

και ένα 10% μαμάδες. Οι λόγοι είναι πολλοί συνήθως εμείς οι μαμάδες προσκολλούμαστε στο παιδί και παραμελούμε τον σύντροφο μας. Βέβαια έχουμε και πολλές χαρές, σου δίνουν όλη τους την ανιδιοτελή αγάπη, δεν έχουν πείσματα, δεν σου βγάζουν γλώσσα, δεν έχουμε άγχος για το που θα δουλέψουν, για το αν θα περάσουν στο πανεπιστήμιο, απλά ανησυχούμε για την ανάπτυξη τους και για το σχολείο που θα πάνε...Οι οικογένειες με τα υγιή παιδιά δεν ξέρουν ότι μπορούν να κάνουν τα πάντα με τα παιδιά τους, αντιθέτως κάθονται μπροστά από έναν υπολογιστή, ένα play station, εμάς μας λείπει να κάνουμε πράγματα με τα παιδιά μας δεν μπορούμε να το κάνουμε και ίσως θέλουμε τόσο πολύ να κάνουμε πράγματα ακριβώς γιατί δεν μπορούμε...».

Η μητέρα(Γ), δήλωσε τα παρακάτω:

«...Ο Π. προήλθε από τρίδυμη κύηση, γεννήθηκε 7 μηνών στο Ιπποκράτειο, το ένα πέθανε εκείνη την στιγμή, στην αρχή βγήκε ένα κοριτσάκι 1.800 γραμμαρίων και δεν είχε κανένα πρόβλημα και μετά γεννήθηκε ο Π. ο οποίος αντιμετώπιζε προβλήματα...Εγώ το πήρα 1 έτους στο σπίτι τον είχαν εγκαταλείψει οι γονείς του γιατί είχε πρόβλημα και είπε ο γιατρός στους γονείς πώς αυτό το παιδί θα έχει προβλήματα και είπε η μητέρα πως δεν το ήθελε και σηκώθηκαν και έφυγαν, με εντολή εισαγγελέα τους ανάγκασαν να το πάρουν από το νοσοκομείο το πήρε ένας γνωστός τους ο οποίος έβαλε την υπογραφή του...Μετά έτυχε να μάθω εγώ την ιστορία και τον πήρα αρχικά για 3 μήνες αλλά μετά αποφασίσαμε και τον κρατήσαμε...Έχω μια κόρη, η οποία όταν φέραμε τον Π. ήταν Δευτέρα δημοτικού την ρώτησα αρχικά, της είπα πώς είναι αυτό το παιδάκι που είναι μόνο του και δεν έχει οικογένεια ε... και τόσο μικρή που ήταν το δέχτηκε, γιατί είχε ανθρώπους που την αγαπούσαν πολύ γύρω της και μου είπε εντάξει μαμά ας σε μοιραστώ, ας σε λείει και εσένα μαμά. Μεγαλώνοντας τον αντιμετώπιζε πάντα σαν αδερφό της, ζήλευε λίγο, γιατί ένα τέτοιο παιδί θέλει αρκετό χρόνο αλλά είχε άλλους να ασχοληθούν μαζί της...η Ε. πολλές φορές τον έχει αλλάξει, τον καθαρίζει, του φτιάχνει το δωμάτιο δεν σιχάινεται και τα θεωρεί όλα αυτά φυσιολογικά. Αλλά βασικότερα την βοήθησε σαν άνθρωπο...Ο Π. μεγάλωσε ξαφνικά εγώ όταν τον πήρα ήταν 5 κιλά αφού οι γιατροί νόμιζαν ότι θα πεθάνει, αλλά μετά μόλις ήρθε εδώ και μπήκε στην οικογένεια και πήρε αγάπη αναπτύχθηκε ξαφνικά όλα τα έκανε την μια μέρα πίσω από την άλλη...»

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Όπως διαπιστώνουμε από τα παραπάνω και τα τρία παιδιά είναι μεγαλωμένα με πολλή αγάπη. Οι γονείς δεν στέρησαν τίποτα από τα παιδιά τους. Αποδέχθηκαν τα προβλήματα τους και τα μεγαλώνουν με μεγάλη στοργή. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της μητέρας (Γ) η οποία δεν είναι η βιολογική μητέρα του παιδιού με ειδικές ικανότητες αλλά το έχει υιοθετήσει όταν οι βιολογικοί γονείς δεν το αποδέχθηκαν και το άφησαν στο μαιευτήριο. Επίσης η μητέρα (Γ) τονίζει πως η αγάπη που έδωσε όλη η οικογένεια στο παιδί ήταν αυτό που το κράτησαν στην ζωή. Επίσης, στην περίπτωση της μητέρας (Β) και (Γ) φαίνεται πως τα παιδιά απολαμβάνουν οικογενειακή αγάπης και αποδοχή και από τα αδέρφια τους, τα οποία σύμφωνα με τα λεγόμενα των συνεντευξιαζομένων φαίνονται να μην αντιμετωπίζουν καμία δυσκολία με την ιδιαιτερότητα των αδερφών τους.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΚΑΙ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ

«Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες έχουν το δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και ενθάρρυνση, για να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στη ζωή» (Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 1989)

-Η μητέρα (Α) στο ερώτημα της συνέντευξης «Τι περιλαμβάνει μια μέρα σας;», το οποίο πρόκειται για ερώτημα ανοικτού τύπου, αναφέρεται στις φροντίδες που παρέχονται στο παιδί καθημερινά, προκειμένου να υπάρξει πρόοδος στην κατάσταση του. Αναλυτικά αναφέρει:

«...Αφού βγήκε το παιδί από το νοσοκομείο εντάχθηκε αμέσως στο πρόγραμμα θεραπείας της ΕΛΕΠΑΠ. Έκανε εβδομαδιαία στο ίδρυμα τέσσερις φυσιοθεραπείες την ημέρα αρχικά, στη συνέχεια προστέθηκαν εργοθεραπείες και λογοθεραπείες και έξτρα του έκανα άλλες τέσσερις φυσιοθεραπείες την εβδομάδα. Δηλαδή δεν υπήρχε μέρα που να μην έχει το παιδί φυσιοθεραπεία. Φυσικά όλη αυτή η δουλειά ωφέλησε το παιδί...φάρμακα το απόγευμα έχουν φυσιοθεραπείες πάλι η διατροφή, η φαρμακευτική αγωγή δεν αλλάζει...».

-Για το ίδιο θέμα η μητέρα (Β) αναφέρει τα παρακάτω:

«...Αν το παιδί μου αρρωστήσει δεν υπάρχει ένας γιατρός εξειδικευμένος πρέπει να ψάξουμε. Όταν τα παιδιά περάσουν ηλικιακά την φάση του παιδίατρου χρειάζονται κάποιον παθολόγο, οι περισσότεροι σοκάρονται όταν δούνε ένα παιδί με αναπηρία. Ο σωματότυπος του παιδιού τους παραπέμπει σε παιδί και όχι σε ενήλικα και δεν γνωρίζουν τι να κάνουν, έπειτα είναι και στην καλή διάθεση του κάθε γιατρού, άμα θέλει να συνεργαστεί και να ρίξει τον εγωισμό του και να συνεργαστεί με τον γονιό γιατί ο γονιός πάντα ξέρει καλύτερα...».

-Με τη σειρά της η μητέρα (Γ) ανέφερε τα παρακάτω:

«...κάναμε μέρα παρά μέρα φυσιοθεραπεία βέβαια κάναμε φυσιοθεραπεία για να κινηθεί το σώμα του, έχει νεύρο πάντως και μεγάλη θέληση, όταν μας επιτρέπουν τα οικονομικά μας τον πηγαίνουμε για θεραπευτική ιππασία... θέλω να κάνω ό,τι μπορώ το καλύτερο για το παιδί μου... και ας μην έχει πρόοδο αρκεί να χαίρεται...»

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Αυτό που μπορούμε να αντλήσουμε από τα παραπάνω είναι πως τα παιδιά λαμβάνουν καθημερινά ειδική φροντίδα από ειδικούς θεραπευτές με σκοπό να υπάρξει κάποια πρόοδος στην κατάσταση τους. Οι γονείς φαίνονται να τονίζουν πως και στο σχολείο αλλά και στο σπίτι τα παιδιά τους παρακολουθούνται από φυσιοθεραπευτές και εργοθεραπευτές. Τα παιδιά καθημερινά λαμβάνουν φαρμακευτική αγωγή κατάλληλη για την πάθηση τους. Η μητέρα Β φαίνεται όμως να τονίζει πως συναντάνε δυσκολία στο να βρουν κάποιο γιατρό να αναλάβει τα παιδιά αυτά και αυτό γιατί όλοι αρνούνται να μπουν σε μια τέτοια διαδικασία. Έτσι λοιπόν φαίνεται πως οι γονείς παιδιών με ειδικές ικανότητες συναντάνε δυσκολία και στην ιατρική φροντίδα των παιδιών τους.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ ΤΗΣ

«Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να έχουν ιδιωτική ζωή και να γίνεται σεβαστή η αξιοπρέπεια τους». (Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού, 1989)

Το ερώτημα που τέθηκε και στους τρεις συνεντευξιαζόμενους ήταν κατά πόσο τα παιδιά έχουν φίλους και γενικότερα πώς αντιμετωπίζουν οι γύρω τους τη διαφορετικότητα τους αλλά και τους ίδιους τους γονείς.

-Η μητέρα (Α) δήλωσε τα παρακάτω:

«...Εγώ έρχομαι να πω πως ο κόσμος σου δίνει ό,τι του δίνεις, δηλαδή αν σε δει κακόμοιρο να σέρνεις το καρότσι, θα σε κοιτάξει κακόμοιρα, αν όμως σε δει να κυκλοφορείς αγέρωχος, χαρούμενος, άνετος, σαν να κάνεις κάτι απολύτως φυσιολογικό θα σε κοιτάξει πάλι για λίγο αλλά θα συνεχίσει τον δρόμο του, δεν ξέρω μπορεί και να προβληματιστεί...Εμένα είναι τιμή μου που έχω τον Κ...είναι σημαντικό να καταλάβουν πως το παιδί μου δεν είναι εξωγήινος αλλά είναι ένα ανάπηρο παιδί...Ξαφνικά θα διαπιστώσεις πώς είσαι μόνος σου ότι οι δήθεν φίλοι σου σε έχουν κάνει πέρα, δεν μπορούν να σε ακολουθήσουν. Το πιο σκληρό που ακούς είναι «Βρέ θέλω να έρθω αλλά με πιάνει η καρδιά μου, γίνομαι χάλια με το παιδί...» δηλαδή τι βλέπεις σε ένα καρότσι κάτι εξωπραγματικό; Είναι το παιδί μου το παιδί της φίλης σου...»

‘Ένα παιδί καθ’ όλα φυσιολογικό όσον αφορά την εξωτερική του εμφάνιση με όλα του τα προβλήματα. Δικό του είναι το πρόβλημα δεν το έχεις εσύ. Δηλαδή όταν εσύ είσαι άρρωστη είσαι το ίδιο όπως όταν είσαι καλά και ετοιμάζεσαι να βγεις έξω; Αυτό είναι κάτι που με θυμώνει και δεν θέλω κανέναν από αυτούς να πατάνε σπίτι μου και σπίτι του παιδιού μου... τα παιδιά έρχονται σε επαφή όσο μπορούνε και όσο θέλουνε και ανάλογα ποιους συμπαθούν και ποιους όχι αλλά σε γενικές γραμμές περνάνε καλά και ανάλογα με τον δάσκαλο φυσικά...».

-Στη συνέχεια ακολουθεί η άποψη της μητέρας (Β):

«...Σαν να μην είναι άνθρωπος το παιδί μου αλλά εξωγήινος. Για τον Μ. και για τα άλλα παιδιά που αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα δε υπάρχει φιλία ούτε

τίποτα. Σίγουρα υπάρχουν κάποια παιδιά που συμπαθεί και κάποια που τον αφήνουν αδιάφορο...».

-Η μητέρα (Γ) δήλωσε:

«...Στην αρχή είχε πρόβλημα και το παιδί με τους γύρω, τώρα όλοι εδώ στην γειτονιά τον έχουν μάθει. Αλλά στην αρχή τους φαινόταν παράξενο. Ειδικά τα παιδιά όταν τον βλέπανε να χοροπηδάει και να χτυπάει παλαμάκια με ρωτούσαν γιατί κάνει έτσι και άμα είναι χαζό αλλά προσπαθούσα να τα εξηγήσω...Και είναι και το τι θα βγάλεις παρά έξω άμα είσαι σαν κακόμοιρος έτσι θα σε αντιμετωπίσουν. Με εμένα είναι και διαφορετικά γιατί τον πήρα για να τον βοηθήσω να του προσφέρω δε τον πήρα για να τον κλείσω στο σπίτι, γιατί και αυτό έχει δικαίωμα όπως όλοι εμείς...Πάντως βλέπω πολλές περιπτώσεις που κλείνονται στον εαυτό τους. Άμα καταλάβεις πως το παιδί χρειάζεται βοήθεια καλλιεργείται και εκείνο διαφορετικά γιατί ασχολείται μαζί του.....Παίζει μόνος του θέλει να έχει τον δικό του χώρο να ακούει την μουσική του παρ' όλο που είναι πέντε παιδιά μέσα στην τάξη. Και δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τα άλλα παιδιά γιατί και εκείνα έχουν τα δικά τους προβλήματα, πηγαίνει η δασκάλα και τον απασχολεί».

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Οι γονείς δεν μας κρύβουν ότι αντιμετωπίζουν συχνά τα αρνητικά σχόλια του κόσμου. Δεν φοβούνται να δηλώσουν πως χάσανε φίλους τους επειδή δεν μπορούσαν να δεχθούν τα παιδιά τους και την διαφορετικότητα τους. Τονίζουν πως τα παιδιά τους έχουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν ελεύθερα χωρίς να τα κατακρίνει κανείς. Εξάλλου τονίζουν και οι τρεις συνεντευξιζόμενες πως σημασία έχει το τι εικόνα προβάλλεις στον κόσμο εσύ ο ίδιος, χαρακτηριστικά η μητέρα (Α) λέει πως άμα ο κόσμος σε βλέπει λυπημένο και κακόμοιρο έτσι θα βλέπει και εσένα και το παιδί σου.

ΠΑΡΟΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥΤΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Στο κρίσιμο και βασικό ερώτημα τι προβλέπει το κράτος για τα παιδιά με ειδικές ικανότητες οι γονείς μας απαντούν τα παρακάτω.

-Η μητέρα (Α), αναφέρει:

«...Οι προσφορές από το κράτος και οι υπηρεσίες προς τα παιδιά είναι ανάλογα με τα ταμεία. Όλα τα ταμεία δίνουν στα παιδιά με αναπηρία κάποιο επίδομα ανάλογα με τη μορφή της αναπηρίας, βέβαια στην αρχή περνάνε από επιτροπή 4 φορές και μετά περνάνε στο δια βίου. Το ΙΚΑ δίνει το επίδομα τετραπληγίας και παραπληγίας ενώ το δημόσιο το δίνει μέσω της πρόνοιας σαν επίδομα τετραπληγίας και αυτό το δίνουν ανά δίμηνο ενώ το ΙΚΑ σαν σύνταξη. Ένα ακόμη επίδομα που παίρνουμε είναι το επίδομα νοητικής στέρησης, ανά δίμηνο σε δωδεκάμηνη βάση. Επίσης το κράτος παρέχει όλα τα φάρμακα όταν υπάρχει φαρμακευτική αγωγή με μηδενική συμμετοχή όπως οτιδήποτε χρειάζεται σε πρώτη βάση το παιδί, καρότσι, στρώμα φυσιοθεραπείας, εξάρτημα μάνιου όλα αυτά μέχρι τα 18 χωρίς συμμετοχή απευθείας από τα ταμεία... Το κράτος μετά τα 4 χρόνια σου δίνει άδεια για αυτοκίνητο δωρεάν το σήμα και άδεια parking μπροστά στο σπίτι...».

-Με την σειρά της η μητέρα (Β) δήλωσε:

«...Ε ναι το κράτος δίνει κάποια επιδόματα αλλά σχολεία καλά δεν υπάρχουν... Πάντως ειδικό χώρο, εννοώ χώρο πιο δεκτικοί προς τα παιδιά μας δεν υπάρχουν, ούτε γυμναστήριο, ούτε παιδικές χαρές και στο κολυμβητήριο οι ώρες για εμάς είναι μετά τις 9 το βράδυ, δεν σου λένε απαγορεύεται αλλά ποιος θα πάει το παιδί του τέτοια ώρα λες και το δικό μου το παιδί δεν έχει δικαίωμα σαν τα υγιή παιδιά και θέλει και ξεχωριστή ώρα. Αλλά σου λένε τα παιδιά που θα έρθουν θα είναι 10 αλλά αυτοί που θα βγάλουν λεφτά είναι 100...Και στις κατασκηνώσεις που υποτίθεται δικαιούμαστε, η ημερομηνίες που μας δίνονται είναι μετά τις 25 Αυγούστου, όταν οι υπόλοιποι τότε επιστρέφουν από διακοπές και ετοιμάζονται για τις δουλειές και τα παιδιά για τα σχολεία τους, τα δικά μας τότε δικαιούνται να πάνε κατασκήνωση...Αλλά τι να πω γι' αυτούς είναι ένα επιπλέον κέρδος...»

-Μητέρα (Γ):

«...Ο Π. παίρνει επίδομα τυφλότητας και ανικανότητας από την πρόνοια βέβαια, γιατί ουσιαστικά είναι στην πρόνοια εμείς δεν τον έχουμε στην οικογενειακή μας μερίδα είναι στην πρόνοια γιατί δεν τον γέννησα εγώ. Οπότε η πρόνοια προσφέρει αυτό το επίδομα. Ο Π. δεν δικαιούται ούτε εργοθεραπείες ούτε λογοθεραπείες, ό,τι έκανε τα προσφέραμε εμείς ιδιωτικά αλλά δεν του πρόσφεραν τίποτα...Εγώ ελέγχομαι από το κράτος άμα κάνω κακό στο παιδί μπαίνω φυλακή. Δεν έχουμε κράτος πρόνοιας δίνουν ένα επίδομα από εκεί και πέρα τίποτα, υπάρχουν κέντρα δημιουργικής απασχόλησης στους δήμους τα οποία υπολειτουργούν. Συνήθως υπάρχουν κέντρα που ασχολούνται με ελαφριές αναπηρίες αυτά τα πηγαίνουν βόλτες ασχολούνται με κατασκευές κ.λπ. για τα παιδιά με ελαφριές αναπηρίες δεν έχει τίποτα έχει 2- 3, υπάρχουν τα ιδιωτικά βέβαια με τα οποία εγώ δεν συμφωνώ γιατί στην ουσία είναι επιχειρηματίες που πλουτίζουν πάνω στα παιδιά και δεν μου αρέσει προτιμώ τα ελάχιστα κρατικά. Τα κρατικά όμως υπολειτουργούν και γι' αυτό προσπαθούμε να τρέξουμε για να κάνουμε κάτι γι' αυτά τα παιδιά. Άμα αρρωστήσω που να το πάω αυτό το παιδί, άμα χρειαστεί να λείψω δεν έχουμε κάτι εδώ στην Ελλάδα δυστυχώς. Έχουμε κάποια ιδρύματα που θέλουν πολλά χρήματα και πρέπει να σε ξέρουν για να πάρουν το παιδί. Και αυτά τα σχολεία που έγιναν γίνανε τα τελευταία χρόνια και αυτά ξέρεις δεν λειτουργούν σωστά, είμαστε πολύ πίσω έχω πάει στο εξωτερικό και έχω δει εμείς είμαστε πολύ πίσω είμαστε στην αρχή, έχουμε δουλειά, βέβαια δεχθήκαμε την αναπηρία δεν είμαστε όπως παλαιότερα βλέπουμε στον δρόμο να κυκλοφορούν και ο κόσμος δεν τα κοιτάζει τόσο περίεργα...»

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

Στο ερώτημα που τους τέθηκε για το τι παρέχει το κράτος στις οικογένειες που έχουν παιδιά με ειδικές ικανότητες, οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν ιδιαίτερα αναλυτικές. Κατανοούμε ότι είναι ένα ιδιαίτερα λεπτό ζήτημα για αυτούς. Συγκεκριμένα η μητέρα Α και Β λαμβάνουν μηνιαίως επίδομα αναπηρίας από το ΙΚΑ στο οποίο και είναι εγγεγραμμένες, τονίζουν πως και τα άλλα αντίστοιχα ταμεία προσφέρουν χρηματικό επίδομα στις οικογένειες αυτές. Οι παροχές είναι πολλές ως προς την φαρμακευτική αγωγή των παιδιών τους. Η μητέρα Γ λόγω της ιδιαιτερότητας της κατάστασης - θυμίζουμε ότι δεν είναι βιολογικοί γονείς του παιδιού - δε λαμβάνουν χρηματικό

επίδομα αλλά ένα μικρό ποσό από την πρόνοια. Βέβαια και οι τρεις γονείς συμφωνούν στο ότι οι φυσιοθεραπείες που προσφέρει το κράτος στα παιδιά δεν φτάνουν να καλύψουν τις ανάγκες τους και τις περισσότερες φορές οι γονείς καλούν φυσιοθεραπευτές στο σπίτι προκειμένου να γίνουν οι απαιτούμενες ασκήσεις.

4. Συμπεράσματα

Καθημερινά παρατηρείται καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών με ειδικές ικανότητες με τη μη παροχή από το κράτος ισότιμης εκπαίδευσης, καθοδήγησης και αποκατάστασης τους. Τα ΑΜΕΑ είναι άτομα που βρίσκονται δίπλα μας καθημερινά. Πολλά από αυτά κάποτε ήσαν υγιείς άνθρωποι, όπως εμείς σήμερα, και κανείς από αυτούς δεν φανταζόταν ότι θα βρεθεί να δίνει μάχη επιβίωσης κάτω από εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, όπως είναι οι συνθήκες για τα ΑΜΕΑ στη χώρα μας.

Η ένταξη των ΑΜΕΑ σε μια Δίκαιη Κοινωνία είναι ακόμα και θα παραμείνει για πολύ καιρό ένα από τα ζητούμενα αυτής της Δίκαιης και Ισότιμης Κοινωνίας Πολιτών που οι περισσότεροι επιδιώκουμε. Ο «άλλος» Έλληνας Πολίτης, είναι αυτός που θα πρέπει να απολαμβάνει αξιοπρεπή αντιμετώπιση κάτω από οποιοσδήποτε συνθήκες και σωστός πολιτικός εκπρόσωπος του λαού, είναι αυτός που έχει τη βούληση αυτό να επιδιώκει και αυτό να επιτυγχάνει: Την καταπολέμηση των διακρίσεων, την άρση των αποκλεισμών και την ισότιμη ένταξη των πολιτών στην ελληνική κοινωνία.

Είναι αλήθεια ότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν αρχίσει προ πολλού να θέτουν αρχικά τις υποδομές για την συνύπαρξη με ΑΜΕΑ και έχουν δώσει ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση, στην μόρφωση, στη καθημερινότητα και γενικότερα στην αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ίσως γιατί από νωρίς άρχισαν ρεαλιστικά να σκέφτονται ότι όλοι θα μπορούσαν να είναι στη θέση τους εξαιτίας κάποιας ατυχίας ή γιατί κάποια ΑΜΕΑ το απαίτησαν εγκαίρως και το κέρδισαν. Στη χώρα μας έχουμε πολύ δρόμο ακόμα για να κατακτήσουμε αυτή την «άλλη» νοοτροπία και, κατά συνέπεια, αυτή την άλλη αντιμετώπιση που δεν θα έχει το συναίσθημα της λύπης ή της φιλανθρωπίας αλλά το συναίσθημα της ανθρωπιάς και του χαμόγελου στον συνάνθρωπο γενικότερα. Άλλωστε, σήμερα, περισσότερο από ποτέ οι δυνατότητες μέσω της τεχνολογίας και των μέσων, έχουν αυξηθεί και μπορούν ν' ανταποκριθούν στις περισσότερες απαιτήσεις των ΑΜΕΑ από άποψη υποδομών, προσβασιμότητας και μόρφωσης.

Απ' όσα μπορούμε να συνάγουμε, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πάνω σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης άρχισε να αναπτύσσεται κυρίως την τελευταία δεκαετία. Γενικότερα, στην Ελλάδα μπορούμε να πούμε ότι αρχικά η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για παιδιά με ειδικές ικανότητες δεν υπαγόταν σε κάποιο οργανωμένο

πλαίσιο. Για την ακρίβεια δεν υπήρχε κάποια προβλεπόμενη ρύθμιση που να αφορά την ειδική εκπαίδευση που δικαιούνται τα παιδιά με ειδικές ικανότητες. Την τελευταία εικοσαετία έγιναν κάποιες απόπειρες να προσεγγίσουν πιο ουσιαστικά την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ικανότητες.

Σήμερα, από τα 180.000 και πάνω Ελληνόπουλα με αναπηρίες και μαθησιακές δυσκολίες που χρήζουν ειδικής εκπαίδευσης, μόνο τα 13.500 παρακολουθούν κάποια μορφή πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ενώ μόνο το 10% από αυτά συνεχίζει σε δευτεροβάθμια διαδικασία ειδικής αγωγής. Τα ειδικά σχολεία είναι ελάχιστα και όπου υπάρχουν δεν διαθέτουν επαρκείς υποδομές και είναι τα περισσότερα χωρίς το κατάλληλο εκπαιδευμένο προσωπικό. Τα περισσότερα παιδιά αναγκάζονται να μένουν στα σπίτια τους λόγω της έλλειψης ειδικής μέριμνας στην εκπαίδευση, καταδικάζονται σε περιθωριοποίηση και παραμένουν σε όλη τους τη ζωή σε απόλυτη εξάρτηση από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Το νομοσχέδιο, ενώ έχει ορισμένες θετικές διατάξεις, όπως η ένταξη της ειδικής εκπαίδευσης στο σχολικό σύστημα, εντούτοις βρίσκεται σε αντίφαση με τεράστιες ελλείψεις της ελληνικής πραγματικότητας και δεν λύνει το βασικό πρόβλημα, να βρουν, δηλαδή, το δικό τους σχολείο με βάση τις ανάγκες τους τα παιδιά με αναπηρίες και μαθησιακές δυσκολίες. Έτσι παραμένει η εκμετάλλευση των οικογενειών που μεγαλώνουν παιδιά με αναπηρίες. Τα πιο βασικά αιτήματα των γονέων δεν ικανοποιούνται, και οι θετικές γενικές διατυπώσεις του νομοσχεδίου αναιρούνται από επιμέρους διατάξεις πράγμα που σημαίνει ότι διαμορφώνεται ένας νόμος που αν τεθεί σε εφαρμογή πιθανότατα να συντηρήσει και να διαιωνίσει τα φαινόμενα καταπάτησης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για παιδιά με δυσκολίες και αναπηρίες.

Η κ. Ξηράκη μεταπτυχιακή στο τμήμα ειδικής αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών εύστοχα αναφέρει πως σε καμία διάταξη δεν προβλέπεται συνοδός για κάποιο παιδί που προχωράει στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ σχετική παράβλεψη υπάρχει και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Είναι παράλογο αλλά γιατί ένα κωφό ή τυφλό παιδί να στηρίζεται στην καλή προαίρεση των πρυτανικών αρχών και να μη δικαιούνται βάσει νόμου βοήθεια και στο πανεπιστήμιο;

Σε πρόσφατη επιστολή η ομοσπονδία παιδιών με ειδικές ανάγκες, στην Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατήγγειλε πως μετά από κάποια βαθμίδα το υπουργείο παιδείας κρίνει πως όταν τα παιδιά μεταπηδήσουν από το δημοτικό στο γυμνάσιο δεν χρειάζονται λογοθεραπεία και παρακολούθηση. Με ποια κριτήρια το κράτος αποφασίζει κάτι τέτοιο; Δεν είναι δυνατόν να διαπραγματεύονται το δικαίωμα

των παιδιών για θεραπεία και παρακολούθηση. Όλα τα παιδιά δικαιούνται εξειδικευμένη θεραπεία και οφείλει το κράτος να τα βοηθήσει. Είναι αδιαμφισβήτητο πως τα παιδιά που χρειάζονται ειδική στήριξη και εκπαίδευση είναι αυξημένα και παρόλα αυτά οι ώρες στήριξης είναι μειωμένες.

Είναι αναμφίβολο πως οι παροχές τους κράτους προς τις οικογένειες των παιδιών με αναπηρία είναι ελάχιστες. Οι γονείς καταβάλλουν σε αμφίβολης ποιότητας φορείς ώστε να καλύψουν το έλλειμμα υπηρεσιών προς τα παιδιά τους. Αναγκάζονται να προσλαμβάνουν ειδικούς θεραπευτές στο σπίτι καθώς οι ώρες λογοθεραπείας και φυσιοθεραπείας που πραγματοποιούνται στο σχολείο δεν φτάνουν. Η δωρεάν φαρμακευτική περίθαλψη διακόπτεται μετά το 18 χρόνο ζωής των ατόμων με ειδικές ικανότητες. Ειδικά διαμορφωμένοι χώροι κατάλληλοι για την απασχόληση των παιδιών αυτών δεν υπάρχουν, παρά κάποιοι ιδιωτικοί χώροι που προσφέρουν κάποια απασχόληση στα παιδιά με το αζημίωτο.

Αλλά και πάλι τα παιδιά αυτά έρχονται σε δεύτερη μοίρα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι συνεντευξιαζόμενες της παρούσας έρευνας, υπάρχουν αθλητικά κέντρα και παιδικές κατασκηνώσεις που είναι ανοικτές προς τα άτομα με ειδικές ικανότητες αλλά η είσοδος τους επιτρέπεται συγκεκριμένες ώρες και μήνες του χρόνου.

Βασικό είναι να αναφερθούμε στην επίδραση που έχει ένα παιδί με ειδικές ικανότητες στην οικογένεια. Η ψυχολογία ενός ανθρώπου παίζει μεγάλο ρόλο στο περιβάλλον του. Το άμεσο περιβάλλον στα παιδικά του χρόνια, κατά τα οποία διαμορφώνει και το χαρακτήρα του, είναι το οικογενειακό, η οικογένειά του! Σήμερα πολλά παιδιά είναι μελαγχολικά, φοβικά ή με έντονο το συναίσθημα της μοναξιάς. Άλλοτε πάλι γίνονται θύματα της ανασφάλειας των γονέων τους, οι οποίοι καμιά φορά «ισοπεδώνουν» την ψυχή τους, και άλλοτε θύματα της προκλητικής τους αδιαφορίας. Η αδιαφορία όμως αυτή υφίσταται. Πόσο μάλλον βέβαια όταν υπάρχει στην οικογένεια ένα άτομο με αναπηρία. Όταν κάποια στιγμή το υγιές παιδί βγάλει κάποια αρνητικά συναισθήματα προς τα έξω, οι περισσότεροι κοιτάνε το παιδί, το χαρακτηρίζουν «κακό, ανάγωγο, αδιάφορο, μελαγχολικό, βίαιο», χωρίς να κοιτάζουν πίσω από το παιδί το περιβάλλον του, όχι το σχολικό ή της παρέας του, αλλά και κυρίως το οικογενειακό που ασκεί πολύ μεγάλη επιρροή.

Μελέτες στο θέμα των αδερφών των ΑμεΑ δείχνουν ότι πρόκειται για μια στενή σχέση, αλλά σαφώς μπορεί να υπάρξουν και δυσκολίες. Οι σχέσεις τους με το άτομο με ειδικές ανάγκες, τείνουν να είναι αγάπης και μίσους, αλλά και

αντιπαλότητας και πίστης. Συχνά όταν μια οικογένεια αναγκάζεται να θέσει σε πρώτη προτεραιότητα τις ανάγκες του ειδικού παιδιού, αυτό οδηγεί και ενισχύει την πρόωρη ωριμότητα των άλλων παιδιών της οικογένειας. Οι γονείς πρέπει να ανησυχούν μήπως τα άλλα παιδιά «ενηλικιωθούν» πιο νωρίς, αλλά συχνά περιγράφονται ως πολύ υπεύθυνα και ευαίσθητα στις ανάγκες και στα συναισθήματα των υπολοίπων.

Ο τρόπος που η οικογένεια αντιμετωπίζει την ειδική ανάγκη και τις προκλήσεις της καθορίζει την πορεία ζωής και την ανάπτυξη του ατόμου με την ειδική ανάγκη, αλλά και την εξέλιξη όλης της οικογένειας.

Μερικές οικογένειες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα συστηματικά και διεξοδικά και προσαρμόζονται πολύ καλά στη νέα κατάσταση και μάλιστα ενισχύονται και δένονται περισσότερο, μέσω της αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των μελών τους και της συνεχούς αντιμετώπισης του πλέγματος δυσκολιών-εμποδίων που παρουσιάζονται.

Αξίζει να αναφερθούμε στα καθηλωτικά λόγια της πρώτης συνεντευξιαζόμενης η οποία αναφέρει κάτι πολύ σημαντικό και συγκλονιστικό. Οι γονείς των παιδιών με ειδικές ανάγκες, καθημερινά έχουν να αντιμετωπίσουν δυσκολίες που αφορούν τις ασθένειες των παιδιών τους, ανησυχούν πολύ για την τύχη των παιδιών τους σε περίπτωση που φύγουν οι ίδιοι από την ζωή, γι' αυτό όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η μητέρα, οι γονείς των παιδιών με ειδικές ικανότητες είναι οι μόνοι γονείς που εύχονται να φύγουν από την ζωή πρώτα τα παιδιά τους και έπειτα οι ίδιοι και αυτό γιατί αγωνιούν για την τύχη τους, για το πώς θα τα φροντίσει και για το πώς θα επιβιώσουν μόνα τους.

Πάντως αυτό που είναι σίγουρο είναι πως τα άτομα με ειδικές ικανότητες χρειάζονται την οικογενειακή αγάπη και φροντίδα. Είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά να αισθάνονται ασφάλεια και στήριξη από την οικογένεια τους.

Η «**στάση**» ενός ατόμου ή και ολόκληρης της κοινωνίας αποτελεί μια εσωτερική ψυχική διαδικασία, η οποία δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμη. Σημαίνει ιδεολογία, γνώση, συναίσθημα και πράξη. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια ψυχική τοποθέτηση, η οποία εκδηλώνεται σε ένα πρόσωπο ή πράγμα – αντικείμενο ή γεγονός – θέμα με την οποία εμφανίζεται είτε ως συμφωνία – διαφωνία, είτε συμπάθεια – αντιπάθεια, είτε υποστήριξη – αδιαφορία είτε επιθετικότητα (Δεληγιάννη, & Κολτσίδα, 2006).

Τα άτομα με ειδικές ανάγκες βιώνουν καθημερινά μια ποικιλία αντιδράσεων των συνανθρώπων τους, όπως οίκτο, φόβο, εχθρότητα, περιφρόνηση, υπερπροστασία, οι οποίες τους επηρεάζουν και συνακόλουθα τις υιοθετούν στη συμπεριφορά τους

(Δεληγιάννη, & Κολτσίδα, 2006). Δυστυχώς, η κοινωνία ακόμη και σήμερα δυσκολεύεται να αποβάλλει τις αντιλήψεις του παρελθόντος και η στάση της απέναντι στα άτομα με αναπηρία είναι άλλοτε εχθρική άλλοτε αμυντική και άλλοτε αδιάφορη. Τέτοιου είδους στάσεις και συμπεριφορές πηγάζουν είτε από άγνοια για το τι είναι η αναπηρία, είτε από φόβο συναναστροφής με άτομα με ειδικές ανάγκες (Ζώνιου–Σιδέρη, 1998) είτε από στερεοτυπικά δομημένες αντιλήψεις που έχουν διαμορφωθεί εδώ και πολλά χρόνια (Μαλέτσκος, 2001). Η στάση της κοινωνίας απέναντι στους ανάπηρους είναι από αντιφατική έως και τελείως απορριπτική. Οι ανάπηροι αντιμετωπίζονται ως άτομα πλήρως εξαρτώμενα από το συνοδό τους και η αναφορά σ' αυτούς γίνεται μέσω τρίτου. Υπάρχει άγνοια του σωστού τρόπου συμπεριφοράς απέναντί τους και παρουσιάζονται τέσσερις τρόποι παραβίασης των δικαιωμάτων τους: παρατεταμένο κοίταγμα, αδιάκριτες ερωτήσεις, αυτόκλητη βοήθεια, ταπείνωση σε δημόσιους χώρους. Το τελευταίο διάστημα υπάρχει μια τάση αποδοχής των αναπήρων και αντικατάσταση των τρόπων αναφοράς τους από τους όρους "ανάπηρος" και "άτομο με ειδικές ανάγκες". Κατά συνέπεια ανάπηρο θεωρείται πλέον κάθε άτομο που δημιουργεί προκαταλήψεις στους άλλους και βιώνει το ίδιο άγχος και απαισιοδοξία.

5. Προτάσεις για το μέλλον

Οι βασικές αρχές του συμβουλίου της Ευρώπης ορίζουν ως εκπαίδευση αυτή «που ανοίγει το βλέμμα και το μυαλό των ανθρώπων στις πραγματικότητες του κόσμου και τους αφυπνίζει, για να διεκδικήσουν έναν κόσμο δικαιότερο, έναν κόσμο ισότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους».

Στόχος των εκπαιδευτικών θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη της συνείδησης των παιδιών σε θέματα προσώπων με αναπηρίες, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και γενικότερα την εκπαίδευση για τη Δημοκρατία. Οι «φυσιολογικοί» μαθητές είναι απαραίτητο να επιδιώκεται να διαμορφώνουν μια στάση ζωής που να χαρακτηρίζεται από τη συνεργασία και αλληλεγγύη με τους «ανάπηρους» συμμαθητές τους, την επιδίωξη της γνώσης για τη ζωή των ανθρώπων με αναπηρία, τη συνειδητοποίηση των προβλημάτων που έχουν τα πρόσωπα με αναπηρία και την ανάληψη ευθύνης εκ μέρους του καθενός (ως ατόμου και ως μέρους του συνόλου) για την αντιμετώπιση τους και το σεβασμό και την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της Δημοκρατίας. Στα σχολεία μας υπερέχουν ο ανταγωνισμός και η ατομική μάθηση που μηδενίζουν τις προσπάθειες για αλληλεπίδραση ανάμεσα σε όλα τα παιδιά αλλά και ανάμεσα στο δάσκαλο και το παιδί. Για το λόγο αυτό χρειάζεται η στενή και η συστηματική συνεργασία της γενικής εκπαίδευσης με την ειδική εκπαίδευση, η ένταξη των παιδιών με ειδικές ικανότητες είναι επαγγελματική υποχρέωση όλων μας και όχι επιλογή. Η ανάγκη για επιμόρφωση πάνω στα θέματα αυτά είναι εμφανής. Εμφανής είναι και η ανάγκη να ξεφύγουμε από τη νοοτροπία της απομόνωσης και του συντηρητισμού, να προβούμε σε αλλαγές για την βελτίωση εμάς των ίδιων.

Πως είναι δυνατόν να υπάρξει ουσιαστική αλλαγή στην αντιμετώπιση των ΑΜΕΑ; Η μόνη άμεσα επιτεύξιμη λύση που προτείνεται είναι η αληθινή ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία και η προβολή των ανθρώπων αυτών από τους φορείς κουλτούρας. Η προβολή όχι βέβαια για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αλλά σε ρόλους καθημερινούς, φυσιολογικά, σαν να μην είχαν ποτέ τους πρόβλημα. Μονάχα με τον τρόπο αυτόν, θα μας γίνει οικεία η εικόνα ενός ανθρώπου με ειδικές ικανότητες και θα μάθουμε να τον αντιμετωπίζουμε ισότιμα, όπως του αξίζει.

Οι νόμοι φροντίζουν τα τυπικά, την ουσία μπορούμε να τη δώσουμε οι άνθρωποι. Αλλάζοντας στάση σε μικρά ζητήματα, λίγο ο καθένας μας, πολύ όλοι

μαζί, μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά. Ξεκινώντας από το απλό ζήτημα της μετακίνησης των ΑΜΕΑ στην πόλη. Μόνο ως άρνηση δικαιώματος μπορεί να εκληφθεί λογικά το γεγονός, ότι ουσιαστικά απαγορεύουμε στο συμπολίτη που κινείται με τα αμαξίδια Α. Μ. Ε. Α , το δικαίωμα μετακίνησης μέσα στην πόλη, όταν τα πεζοδρόμια ασφυκτιούν από αναρίθμητο πλήθος τραπεζοκαθισμάτων, παρκαρισμένα αυτοκίνητα, σκουπίδια, εμπορεύματα και κάθε είδους εμπόδια, που καθιστούν την προσπέλαση δυσχερέστατη ακόμα και σε άτομα που δεν έχουν κάποια δυσχέρεια στη μετακίνηση. Η μετακίνηση και οι ελευθερία που πηγάζει από την απεριόριστη άσκησή του δικαιώματος αυτού, θεωρείται στις ημέρες μας αναφαίρετο δικαίωμα του σύγχρονου ανθρώπου, κατοχυρωμένο στις Διεθνείς Συμβάσεις που έχει αποδεχθεί και προσυπέγραψε και η χώρα μας, ως σύγχρονο μέλος της Διεθνούς Κοινότητας του Πολιτισμένου Κόσμου. Η άσκηση αυτού του δικαιώματος είναι απόλυτο δικαίωμα του ανθρώπου, χωρίς κανένα περιορισμό.

Είναι γνωστό ότι υπάρχουν πολλών μορφών αναπηρίες, όπου ανάλογα με την μορφή της κάθε μιας απαιτείται εξειδικευμένη θεραπεία και ειδικές υπηρεσίες φροντίδας και προστασίας. Είναι απαραίτητο να γίνουν προσπάθειες σε όλες τις χώρες για τη δημιουργία Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας ΑμΕΑ για όλες τις μορφές αναπηρίας. Επιπρόσθετα απαραίτητο κρίνεται το να δημιουργηθούν κατάλληλοι χώροι απασχόλησης γι' αυτά τα παιδιά, χώροι κατάλληλα διαμορφωμένοι, ώστε τα παιδιά να περνούν ευχάριστες και δημιουργικές ώρες.

Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες μπορεί να έχουν κάποιες ιδιαιτερότητες, αλλά ούτως ή άλλως όλα τα παιδιά διαφέρουν μεταξύ τους. Αυτό που πρέπει να έχουμε πάντα υπόψη μας είναι ότι είναι και αυτά παιδιά όπως όλα τα άλλα και εκτός από την ιδιαίτερη βοήθεια που χρειάζονται, έχουν επίσης κοινές ανάγκες με τα υπόλοιπα παιδιά. Χρειάζονται αγάπη, προστασία, ασφάλεια, τους αρέσει να έχουν φίλους, να παίζουν και να μαθαίνουν καινούργια πράγματα. Θα πρέπει, λοιπόν, να τους συμπεριφερόμαστε όπως στα υπόλοιπα παιδιά και απλά όταν χρειάζονται επιπλέον βοήθεια να τα βοηθάμε, όπως θα βοηθούσαμε κάποιο φίλο μας που έχει ανάγκη. Η αποδοχή του παιδιού από τα μέλη της οικογένειάς του και ιδιαίτερα από τους γονείς του επηρεάζει και συχνά καθορίζει τη μετέπειτα πορεία του και την ενσωμάτωσή του στο κοινωνικό σύνολο. Είναι πολύ σημαντικό να καλλιεργούνται οι δυνατότητες του παιδιού, ανεξάρτητα από τη φυσική, σωματική και ψυχική του κατάσταση. Όσα περισσότερα γνωρίζει και αντιλαμβάνεται ο γονέας για την κατάσταση, τις ανάγκες και τις δυνατότητες του παιδιού του τόσο περισσότερα μπορεί να του προσφέρει και

τόσο καλύτερα μπορεί να επιλέξει τις δραστηριότητες που θα βοηθήσουν το παιδί να αναπτύξει ουσιαστικές δεξιότητες. Η συμμετοχή του παιδιού σε καθημερινές δραστηριότητες του προσφέρει τη δυνατότητα να αποκτήσει εμπειρίες, αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία. Οι γονείς θα πρέπει να έχουν υπομονή, να ενθαρρύνουν το παιδί και να συμμετέχουν μαζί του σε διάφορες δραστηριότητες, βοηθώντας το και υποστηρίζοντάς το όπου χρειάζεται, ώστε να μην απογοητευτεί και τα παρατήσει. Το παιχνίδι είναι ιδιαίτερα σημαντικό για όλα τα παιδιά. Οι γονείς θα πρέπει να προσέξουν ποια είναι τα παιχνίδια που αρέσουν στο παιδί και το κάνουν να περνάει καλά, καθώς μέσα από το παιχνίδι και τη συνύπαρξη με άλλους, το παιδί γνωρίζει το περιβάλλον του, αποκτά εμπειρίες, μαθαίνει να συνεργάζεται και κοινωνικοποιείται. Οι γονείς χρειάζονται υποστήριξη, ώστε να μάθουν να σκέφτονται θετικά, ενθαρρύνοντας το παιδί τους. Θα πρέπει να μάθουν να εκτιμούν τις αλλαγές και την πρόοδο του παιδιού, όσο μικρές κι αν είναι, να κατανοούν τις προθέσεις του και να ρυθμίζουν τις απαιτήσεις τους ανάλογα με τις δυνατότητές του. Τα αποτελέσματα θα τους δικαιώσουν.

Επιβάλλεται να υπάρξει περαιτέρω κινητοποίηση για ευαισθητοποίηση των πλατιών στρωμάτων του λαού μας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για σωστή διαφώτιση για τις ανάγκες και τις δυνατότητες των ατόμων σαν ισότιμα μέλη της κοινωνίας μας στα σχολεία, στο τόπο εργασίας, στους χώρους αναψυχής και οπουδήποτε αλλού δικαιούνται.

Απαραίτητη κρίνεται η ψυχολογική υποστήριξη και διαπαιδαγώγηση της οικογενείας ώστε το παιδί να μεγαλώνει σε υγιές περιβάλλον και να αναπτύξει τις ικανότητές του. Η πρόωπη παρέμβαση μπορεί να επιταχύνει την κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη του παιδιού με ειδικές ανάγκες. Η επανένταξη των ατόμων στο οικογενειακό περιβάλλον θεωρείται ως η καλύτερη μορφή διαβίωσης του άνθρωπου.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ζώνιου – Σιδέρη, Α., (1998). «Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης». Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Καλαντζής Κ. (1984). «Διδακτική των Ειδικών Σχολείων». Αθήνα: εκδ. Καραβιάς.

Κρουσταλάκης, Γ. Σ. (2000). «Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες». Αθήνα.

Κυπριωτάκη, Α., (2000). «Τα ειδικά παιδιά και η αγωγή τους». Αθήνα: εκδ. Γρηγόρης.

Μοριχοβίτης, Γ., (2001). «Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας». Αθήνα.

Μπάλιας Σ. (2004), «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εποχή της δημοκρατίας». Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Πανταζής, Β., (2010). Τα δικαιώματα των παιδιών με εικόνες. Στο: imago 2010: Μάθηση με εικόνες, 78- 87

Πολυχρονοπούλου, Σ. (2001). « Παιδιά και έφηβοι με ειδικές ανάγκες και δυνατότητες». Αθήνα.

Σακελλαρίου, Κ., (1985). «Εισαγωγή στην ειδική παιδαγωγική». Αθήνα: εκδ. Τελέθριον.

Χρηστάκης, Κ., (1994). «Θέματα Ειδικής Αγωγής». Αθήνα: εκδ. Τελέθριον.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adelman, C., Kennis, S και Jenkins, D. (1980). "Rethinking case study: notes from the Second Cambridge Conference". Στο H. Simons (επιμ.) *Towards a Science of the Singular*. Centre for applied research in Education, University of East England, 45-61.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Μτφ. Κυρανάκης Σταύρος κ.α., εκδ. Μεταίχμιο.

Lenhart, V., (2006). «Παιδαγωγική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Αθήνα: εκδ. Gutenberg.

Pope, Andrew M., & Tarlow, Alvin R. (Eds.) (1991). *Disability in America : Toward a National Agenda for Prevention* Washington, DC: National Academy.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, 2009
http://www.esaea.gr/files/documents/3rdDec_2009.doc, (15.3.2010)

Save the children, 2010,
http://www.savethechildren.net/switzerland_de/was_wir_tun/gleichheit.html#oben,
(17.3.2011)

Pinterits, Monika (2011). Kinder- und Jugendanwältin der Stadt Wien. In: Bundesministerium für Wirtschaft, <http://www.kinderrechte.gv.at/home/thema-des-monats/experten--innenstimme/content.html>, (12.3.2011)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη

Επειδή, σύμφωνα με τις αρχές που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας και των ίσων και αναφαίρετων δικαιωμάτων όλων των μελών της ανθρωπίνης οικογένειας, αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Έχοντας υπόψη ότι οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών έχουν διακηρύξει εκ νέου, στον Καταστατικό Χάρτη, την πίστη τους στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και στην αξιοπρέπεια και την αξία του ανθρώπου, και έχουν αποφασίσει να προαγάγουν την κοινωνική πρόοδο και να καθορίσουν καλύτερες συνθήκες ζωής μέσα στα πλαίσια μιας μεγαλύτερης ελευθερίας.

Αναγνωρίζοντας ότι τα Ηνωμένα Έθνη, στην Παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και στις διεθνείς συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα διακήρυξαν και συμφώνησαν ότι καθένας δικαιούται να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που αναφέρονται σε αυτές, χωρίς καμία απολύτως διάκριση ιδίως εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, του φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών του ή άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, της περιουσίας, της γέννησης ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

Υπενθυμίζοντας ότι, στην παγκόσμια Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη διακήρυξαν ότι τα παιδιά δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη. Έχοντας πεισθεί ότι η οικογένεια όντας η θεμελιώδης μονάδα της κοινωνίας και το φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και την ευημερία όλων των μελών της, και ιδιαίτερα των παιδιών, πρέπει να έχει την προστασία και την υποστήριξη που χρειάζεται για να μπορέσει να διαδραματίσει πληρέστερα το ρόλο της στην κοινότητα.

Αναγνωρίζοντας ότι το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σ' ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης. Επειδή είναι σημαντικό να προετοιμαστεί πλήρως το παιδί για να ζήσει μια ατομική ζωή στην κοινωνία και να ανατραφεί μέσα

στο πνεύμα των ιδανικών που διακηρύσσονται στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα μέσα σε πνεύμα ειρήνης, αξιοπρέπειας, ανοχής, ελευθερίας, ισότητας και αλληλεγγύης.

Έχοντας υπόψη ότι η ανάγκη να παρασχεθεί στο παιδί ειδική προστασία εξαγγέλθηκε στη Διακήρυξη της Γενεύης του 1924 για τα δικαιώματα του παιδιού, και στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, που υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση στις 20 Νοεμβρίου 1959 και που αναγνωρίστηκε στην παγκόσμια Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο διεθνές Σύμφωνο για τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στα άρθρα 23 και 24), στο Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα (ιδιαίτερα στο άρθρο 10) και στο καταστατικό και στα αρμόδια όργανα των ειδικευμένων οργανισμών και των διεθνών οργανώσεων που μεριμνούν για την ευημερία του παιδιού.

Έχοντας υπόψη ότι, όπως αναφέρεται στη Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού, "το παιδί, λόγω της φυσικής και διανοητικής του ανωριμότητας, χρειάζεται ειδική προστασία και μέριμνα, συμπεριλαμβανόμενης και της νομικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά τη γέννησή του".

Υπενθυμίζοντας τις διατάξεις της Διακήρυξης για τις νομικές και κοινωνικές αρχές σχετικά με την προστασία και την ευημερία των παιδιών, ειδικά όσον αφορά την υιοθεσία και την τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τις διατάξεις του συνόλου των ελάχιστων κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για τη διοίκηση της δικαιοσύνης για ανήλικους (Κανόνες του Πεκίνου) και της Διακήρυξης για την προστασία των γυναικών και των παιδιών σε περίοδο επείγουσας ανάγκης και ένοπλης σύρραξης. Αναγνωρίζοντας ότι σε όλες τις χώρες του κόσμου υπάρχουν παιδιά που ζουν κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες και ότι είναι αναγκαίο να δοθεί στα παιδιά αυτά ιδιαίτερη προσοχή. Λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη σημασία των πολιτιστικών παραδόσεων και αξιών κάθε λαού για την προστασία και την αρμονική ανάπτυξη του παιδιού.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της διεθνούς συνεργασίας για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των παιδιών σε όλες τις χώρες, και ιδιαίτερα στις υπό ανάπτυξη χώρες,

Συμφώνησαν τα εξής:

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Άρθρο 1

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία.

Άρθρο 2

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του.

Άρθρο 3

1. Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν στο παιδί την αναγκαία για την ευημερία του προστασία και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των άλλων προσώπων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι γι' αυτό, και παίρνουν για το σκοπό αυτό όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε η λειτουργία των οργανισμών, των υπηρεσιών και των ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν παιδιά και που είναι υπεύθυνα για την προστασία τους να είναι σύμφωνη με τους κανόνες που έχουν θεσπιστεί από τις αρμόδιες αρχές, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας και σε ό,τι αφορά τον αριθμό και την αρμοδιότητα του προσωπικού τους, καθώς και την ύπαρξη μιας κατάλληλης εποπτείας.

Άρθρο 4

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας.

Άρθρο 5

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται την ευθύνη, το δικαίωμα και το καθήκον που έχουν οι γονείς ή, κατά περίπτωση, τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή της κοινότητας, όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα, οι επίτροποι ή άλλα πρόσωπα που έχουν νόμιμα την ευθύνη για το παιδί, να του παράσχουν, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του, τον προσανατολισμό και τις κατάλληλες συμβουλές για την άσκηση των δικαιωμάτων που του αναγνωρίζει η παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 6

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέρη εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, την επιβίωση και την ανάπτυξη του παιδιού.

Άρθρο7

1. Το παιδί εγγράφεται στο ληξιαρχείο αμέσως μετά τη γέννησή του και έχει από εκείνη τη στιγμή το δικαίωμα ονόματος, το δικαίωμα να αποκτήσει ιθαγένεια, και, στο μέτρο του δυνατού, το δικαίωμα να γνωρίζει τους γονείς του και να ανατραφεί από αυτούς.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν για τη θέση σε εφαρμογή αυτών των δικαιωμάτων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους και με τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλουν οι ισχύουσες σ' αυτό το πεδίο διεθνείς συνθήκες, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, ελλείψει αυτών, το παιδί θα ήταν άπατρις.

Άρθρο8

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για διατήρηση της ταυτότητάς του, συμπεριλαμβανομένων της ιθαγένειας του, του ονόματός του και των οικογενειακών σχέσεων του, όπως αυτά αναγνωρίζονται από το νόμο, χωρίς παράνομη ανάμιξη.
2. Εάν ένα παιδί στερείται παράνομα ορισμένα ή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την ταυτότητά του, τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να του παράσχουν κατάλληλη υποστήριξη και προστασία, ώστε η ταυτότητά του να αποκατασταθεί το συντομότερο δυνατόν.

Άρθρο9

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του, παρά τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές αποφασίσουν, με την επιφύλαξη δικαστικής αναθεώρησης και σύμφωνα με τους εφαρμοζόμενους νόμους και διαδικασίες, ότι ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού. Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε ειδικές περιπτώσεις, για παράδειγμα όταν οι γονείς κακομεταχειρίζονται ή παραμελούν το παιδί, ή όταν ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με τον τόπο διαμονής του παιδιού.
2. Σε όλες τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στις διαδικασίες και να γνωστοποιούν τις απόψεις τους.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού που ζει χωριστά από τους δυο γονείς του ή από τον έναν από αυτούς να διατηρεί κανονικά προσωπικές σχέσεις και να έχει άμεση επαφή με τους δυο γονείς του, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το συμφέρον του παιδιού.

4. Όταν ο χωρισμός είναι αποτέλεσμα μέτρων που έχει πάρει ένα Συμβαλλόμενο Κράτος, όπως η κράτηση, η φυλάκιση, η εξορία, η απέλαση ή ο θάνατος (συμπεριλαμβανομένου του θανάτου από οποιαδήποτε αιτία, ο οποίος επήλθε κατά το χρόνο κράτησης) των δύο γονέων ή του ενός από αυτούς ή του παιδιού το Συμβαλλόμενο Κράτος δίνει, μετά από αίτηση, στους γονείς, στο παιδί ή, εάν χρειαστεί, σε ένα άλλο μέλος της οικογένειας, τις ουσιώδες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο όπου βρίσκονται το απόν μέλος ή τα απόντα μέλη της οικογένειας, εκτός εάν η αποκάλυψη των πληροφοριών αυτών θα είναι επιζήμια για την ευημερία του παιδιού. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν εξάλλου ώστε η υποβολή ενός τέτοιου αιτήματος να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για το ενδιαφερόμενο ή τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα.

Άρθρο 10

1. Σύμφωνα με την υποχρέωση των Συμβαλλόμενων Κρατών δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κάθε αίτηση από ένα παιδί ή από τους γονείς του για την είσοδο σε ένα Συμβαλλόμενο Κράτος ή την έξοδο από αυτό με σκοπό την οικογενειακή επανένωση αντιμετωπίζεται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη με θετικό πνεύμα, ανθρωπισμό και ταχύτητα. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη φροντίζουν επιπλέον ώστε η υποβολή μιας τέτοιας αίτησης να μην επισύρει δυσμενείς συνέπειες για τον αιτούντα ή για τα μέλη της οικογένειάς του.

2. Το παιδί του οποίου οι γονείς διαμένουν σε διαφορετικά Κράτη έχει το δικαίωμα να διατηρεί, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, προσωπικές σχέσεις και τακτική άμεση επαφή με τους δύο γονείς του. Για το σκοπό αυτόν και σύμφωνα με την υποχρέωση που βαρύνει τα Συμβαλλόμενα Κράτη δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 9, τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα που έχουν το παιδί και οι γονείς του να εγκαταλείψουν οποιαδήποτε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της χώρας αυτού του ίδιου του Συμβαλλόμενου Κράτους και να επιστρέψουν στη δική τους χώρα. Το δικαίωμα

εγκατάλειψης οποιασδήποτε χώρας μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι για την προστασία της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και που είναι συμβατοί με τα υπόλοιπα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο11

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν μέτρα εναντίον των αθέμιτων μετακινήσεων παιδιών στο εξωτερικό και εναντίον της μη επανόδου τους.
2. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν τη σύναψη διμερών ή πολυμερών συμφωνιών ή την προσχώρηση στις ήδη υπάρχουσες συμφωνίες.

Άρθρο12

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη εγγυώνται στο παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του και το βαθμό ωριμότητάς του.
2. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

Άρθρο13

1. Το παιδί έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία αναζήτησης, λήψης και διάδοσης πληροφοριών και ιδεών οποιουδήποτε είδους, ανεξαρτήτως συνόρων, υπό μορφή προφορική, γραπτή ή τυπωμένη, ή καλλιτεχνική ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο της επιλογής του.

2. Η άσκηση του δικαιώματος αυτού μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μόνο των περιορισμών που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι:

α) Για το σεβασμό των δικαιωμάτων και της υπόληψης των άλλων ή

β) Για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών.

Άρθρο14

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα και το καθήκον των γονέων ή, κατά περίπτωση, των νομίμων εκπροσώπων του παιδιού, να το καθοδηγούν στην άσκηση του παραπάνω δικαιώματος κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του.

3. Η ελευθερία της δήλωσης της θρησκείας του ή των πεποιθήσεών του μπορεί να υπόκειται μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από το νόμο και που είναι αναγκαίοι για τη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας, της δημόσιας τάξης, της δημόσιας υγείας και των δημόσιων ηθών, ή των ελευθεριών των θεμελιωδών δικαιωμάτων των άλλων.

Άρθρο15

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τα δικαιώματα του παιδιού στην ελευθερία του να συνεταιρίζεται και του να συνέρχεται ειρηνικά.

2. Δεν τίθενται περιορισμοί για την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών, εκτός από αυτούς που ορίζει ο νόμος και που είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας τάξης ή για την προστασία της δημόσιας υγείας ή των δημόσιων ηθών, ή των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων.

Άρθρο16

1. Κανένα παιδί δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυθαίρετης ή παράνομης επέμβασης στην ιδιωτική του ζωή, στην οικογένεια του, στην κατοικία του ή στην αλληλογραφία του, ούτε παράνομων προσβολών της τιμής και της υπόληψής του.

2. Το παιδί δικαιούται να προστατεύεται από το νόμο έναντι τέτοιων επεμβάσεων ή προσβολών.

Άρθρο17

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν τη σημασία του έργου που επιτελούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και φροντίζουν ώστε το παιδί να έχει πρόσβαση σε ενημέρωση και σε υλικό, που προέρχονται από διάφορες εθνικές και διεθνείς πηγές, ιδίως σ' αυτά που αποσκοπούν στην προαγωγή της κοινωνικής, πνευματικής και ηθικής ευημερίας του, καθώς και της σωματικής και πνευματικής υγείας του. Για το σκοπό αυτόν, τα Συμβαλλόμενα Κράτη:

α) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη διάδοση πληροφοριών και υλικού που παρουσιάζουν κοινωνική και πολιτιστική χρησιμότητα για το παιδί που είναι σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 29.

β) Ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία για την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών και υλικού αυτού του τύπου, που προέρχονται από διάφορες πολιτιστικές, εθνικές και διεθνείς πηγές.

γ) Ενθαρρύνουν την παραγωγή και τη διάδοση παιδικών βιβλίων.

δ) Ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τους τις γλωσσολογικές ανάγκες των αυτοχθόνων παιδιών ή των παιδιών που ανήκουν σε μια μειονότητα.

ε) Ευνοούν την επεξεργασία κατάλληλων κατευθυντήριων αρχών που να προορίζονται για την προστασία του παιδιού από την ενημέρωση και το υλικό που βλάπτουν την ευημερία του, λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 13 και 18.

Άρθρο18

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την εξασφάλιση της αναγνώρισης της αρχής, σύμφωνα με την οποία και οι δύο γονείς είναι από κοινού υπεύθυνοι για την ανατροφή του παιδιού και την ανάπτυξή του. Η ευθύνη για την ανατροφή του παιδιού και για την ανάπτυξή του ανήκει κατά κύριο λόγο στους γονείς, ή κατά περίπτωση, στους νόμιμους εκπροσώπους του. Το συμφέρον του παιδιού πρέπει να αποτελεί τη βασική τους μέριμνα.
2. Για την εγγύηση και την προώθηση των δικαιωμάτων που εκφράζονται στην παρούσα Σύμβαση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη παρέχουν την κατάλληλη βοήθεια στους γονείς και στους νόμιμους εκπροσώπους του παιδιού, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους για την ανατροφή του παιδιού και εξασφαλίζουν τη δημιουργία οργανισμών, ιδρυμάτων και υπηρεσιών επιφορτισμένων να μεριμνούν για την ευημερία των παιδιών.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσουν στα παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται το δικαίωμα να επωφελούνται από τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα φύλαξης παιδιών, εφόσον τα παιδιά πληρούν τους απαιτούμενους όρους.

Άρθρο19

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανόμενης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νομίμων εκπροσώπων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί.
2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για το

χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

Άρθρο20

1. Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμείνει στο περιβάλλον αυτό δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του Κράτους.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προβλέπουν γι' αυτό το παιδί μια εναλλακτική επιμέλεια, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.

3. Αυτή η επιμέλεια μπορεί να έχει, μεταξύ άλλων, τη μορφή της τοποθέτησης σε μια οικογένεια, της ΚΑΦΑΛΑΗ του ισλαμικού δικαίου, της υιοθεσίας ή, σε περίπτωση ανάγκης, της τοποθέτησης σε ένα κατάλληλο για την περίπτωση ίδρυμα για παιδιά. Κατά την επιλογή ανάμεσα σε αυτές τις λύσεις, λαμβάνεται δεόντως υπόψη η ανάγκη μιας συνέχειας στην εκπαίδευση του παιδιού, καθώς και η εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του.

Άρθρο21

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη που αναγνωρίζουν και /ή επιτρέπουν την υιοθεσία διασφαλίζουν ότι εκείνο που λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην προκειμένη περίπτωση είναι το συμφέρον του παιδιού και:

α) Μερμινούν ώστε η υιοθεσία ενός παιδιού να μην επιτρέπεται παρά μόνο από τις αρμόδιες αρχές, οι οποίες αποφαινόμενες, σύμφωνα με το νόμο και με τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες και επί τη βάση όλων των αξιόπιστων σχετικών πληροφοριών, εάν η υιοθεσία είναι δυνατή εν όψει της κατάστασης του παιδιού σε σχέση με τον πατέρα και τη μητέρα του, τους συγγενείς του και τους νομίμους εκπροσώπους του και εάν, εφόσον αυτό απαιτείται, τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα

έδωσαν τη συναίνεση τους για την υιοθεσία, έχοντας γνώση των πραγμάτων και μετά από την αναγκαία παροχή συμβουλών.

β) Αναγνωρίζουν ότι η υιοθεσία στο εξωτερικό μπορεί να αντιμετωπισθεί ως ένα άλλο μέσο εξασφάλισης στο παιδί της αναγκαίας φροντίδας, ένα αυτό δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μία ανάδοχη ή σε μία υιοθετούσα οικογένεια ή να ανατραφεί σωστά στη χώρα της καταγωγής του.

γ) Μεριμνούν ώστε, σε περίπτωση υιοθεσίας στο εξωτερικό, το παιδί να απολαμβάνει των ίδιων προστατευτικών μέτρων και προδιαγραφών με εκείνα που υπάρχουν στην περίπτωση εθνικής υιοθεσίας.

δ) Παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι, σε περίπτωση διακρατικής υιοθεσίας, η τοποθέτηση του παιδιού δεν απολήγει σε ανάρμοστο υλικό όφελος για τα πρόσωπα που είναι αναμιγμένα σ' αυτή.

ε) Προωθούν τους αντικειμενικούς σκοπούς του παρόντος άρθρου με τη σύναψη διμερών ή πολυμερών διακανονισμών ή συμφωνιών, ανάλογα με την περίπτωση, και προσπαθούν μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, να επιτύχουν οι τοποθετήσεις παιδιών στο εξωτερικό να πραγματοποιούνται από αρμόδιες αρχές ή αρμόδια όργανα.

Άρθρο22

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου ένα παιδί, τα οποίο επιζητεί να αποκτήσει το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς ή εθνικού δικαίου, είτε αυτό είναι μόνο είτε συνοδεύεται από τους γονείς του ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που θα του επιτρέψουν να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα διεθνή όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου ή ανθρωπιστικού χαρακτήρα, στα οποία μετέχουν τα εν λόγω Κράτη.

2. Για το σκοπό αυτό τα Συμβαλλόμενα Κράτη συνεργάζονται, όπως αυτά το κρίνουν αναγκαίο, σε όλες τις προσπάθειες που γίνονται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων

Εθνών και τους άλλους αρμόδιους διακυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς οργανισμούς που συνεργάζονται με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να προστατεύσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, και προκειμένου να αναζητήσουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας κάθε παιδιού πρόσφυγα και για να συλλέξουν πληροφορίες αναγκαίες για την επανένωση του παιδιού με την οικογένειά του. Σε περίπτωση που ούτε ο πατέρας ούτε η μητέρα ούτε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας είναι δυνατόν να ανευρεθεί, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο οριστικά ή προσωρινά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο, σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 23

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι τα πνευματικώς ή σωματικώς ανάπηρα παιδιά πρέπει να διάγουν πλήρη και αξιοπρεπή ζωή, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπειά τους, ευνοούν την αυτονομία τους και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή τους στη ζωή του συνόλου.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ανάπηρων παιδιών να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας και ενθαρρύνουν και εξασφαλίζουν, στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, την παροχή, μετά από αίτηση, στα ανάπηρα παιδιά που πληρούν τους απαιτούμενους όρους και σε αυτούς που τα έχουν αναλάβει, μιας βοήθειας προσαρμοσμένης στην κατάσταση του παιδιού και στις περιστάσεις των γονέων του ή αυτών στους οποίους τα έχουν εμπιστευθεί.

3. Εν όψει των ειδικών αναγκών των ανάπηρων παιδιών, η χορηγούμενη σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου βοήθεια παρέχεται δωρεάν, εφόσον αυτό είναι δυνατό, κατόπιν υπολογισμού των οικονομικών πόρων των γονέων τους και αυτών στους οποίους έχουν εμπιστευθεί το παιδί, και σχεδιάζεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε τα ανάπηρα παιδιά να έχουν αποκλειστική πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στην περίθαλψη, στην αποκατάσταση αναπήρων, στην επαγγελματική εκπαίδευση και στις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, έτσι που να επιτυγχάνεται η όσο

το δυνατόν πληρέστερη κοινωνική ένταξη και προσωπική τους ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής και πνευματικής τους εξέλιξης.

4. Μέσα σε πνεύμα διεθνούς συνεργασίας, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προωθούν την ανταλλαγή κατάλληλων πληροφοριών στον τομέα της προληπτικής περίθαλψης και της ιατρικής, ψυχολογικής και λειτουργικής θεραπείας των ανάπηρων παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης και της πρόσβασης στις πληροφορίες που αφορούν στις μεθόδους αποκατάστασης αναπήρων και στις υπηρεσίες επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να επιτραπεί στα Συμβαλλόμενα Κράτη να βελτιώσουν τις δυνατότητες και τις αρμοδιότητές τους και να διευρύνουν την πείρα τους σε αυτούς τους τομείς. Σ' αυτό το πεδίο λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο24

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας και να επωφελείται από τις υπηρεσίες ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης αναπήρων. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να διασφαλίσουν το ότι κανένα παιδί δεν θα στερείται το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες αυτές.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την πλήρη εφαρμογή του παραπάνω δικαιώματος και ιδιαίτερα παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα για:

α) Να μειώσουν τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα.

β) Να εξασφαλίσουν σε κάθε παιδί την απαραίτητη ιατρική αντίληψη και περίθαλψη δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της στοιχειώδους περίθαλψης.

γ) Να αγωνιστούν κατά της ασθένειας και της κακής διατροφής και μέσα στα πλαίσια της στοιχειώδους περίθαλψης, με την εφαρμογή -ανάμεσα στα άλλα- της ήδη διαθέσιμης τεχνολογίας και με την παροχή θρεπτικών τροφών και καθαρού πόσιμου

νερού, λαμβάνοντας υπόψη τους κινδύνους της μόλυνσης του φυσικού περιβάλλοντος.

δ) Να εξασφαλίσουν στις μητέρες κατάλληλη περίθαλψη πριν και μετά από τον τοκετό.

ε) Να μπορούν όλες οι ομάδες της κοινωνίας, ιδιαίτερα οι γονείς και τα παιδιά, να ενημερώνονται για τα θέματα της υγείας και της διατροφής του παιδιού, για τα πλεονεκτήματα του φυσικού θηλασμού, την υγιεινή και την καθαριότητα του περιβάλλοντος και την πρόληψη των ατυχημάτων και να βρίσκουν υποστήριξη στη χρήση των παραπάνω βασικών γνώσεων.

στ) Να αναπτύξουν την προληπτική ιατρική φροντίδα, την καθοδήγηση των γονέων και την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του οικογενειακού προγραμματισμού.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για να καταργηθούν οι παραδοσιακές πρακτικές που βλάπτουν την υγεία των παιδιών.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν και να ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία, ώστε να επιτύχουν σταδιακά την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος που αναγνωρίζεται στο παρόν άρθρο. Εν όψει αυτού, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χωρών.

Άρθρο25

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί, που τοποθετήθηκε από τις αρμόδιες αρχές σε μία οικογένεια, με σκοπό την παροχή φροντίδας, προστασίας ή θεραπείας της σωματικής ή πνευματικής του υγείας, το δικαίωμα σε μία περιοδική αναθεώρηση της παραπάνω θεραπείας και κάθε άλλης περίπτωσης σχετικής με την τοποθέτησή του.

Άρθρο26

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί το δικαίωμα να επωφελείται από την κοινωνική πρόνοια, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών ασφαλίσεων, και παίρνουν τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πλήρη πραγματοποίηση του δικαιώματος αυτού, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους.
2. Τα ωφελήματα, όπου είναι αναγκαία, πρέπει να δίνονται, αφού ληφθούν υπόψη οι πόροι και η κατάσταση του παιδιού και των προσώπων που έχουν αναλάβει την ευθύνη της συντήρησής του, καθώς και κάθε άλλη εκτίμηση σχετιζόμενη με την αίτηση παροχής ωφελημάτων που γίνεται από το παιδί ή για λογαριασμό του.

Άρθρο27

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.
2. Στους γονείς ή στα άλλα πρόσωπα που έχουν αναλάβει το παιδί ανήκει κατά κύριο λόγο η ευθύνη της εξασφάλισης μέσα στα όρια των δυνατοτήτων τους και των οικονομικών μέσων τους, των απαραίτητων για την ανάπτυξη του παιδιού συνθηκών ζωής.
3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις εθνικές τους συνθήκες και στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, για να βοηθήσουν τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για το παιδί, να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και προσφέρουν, σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία.
4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την είσπραξη της διατροφής του παιδιού από τους γονείς του ή από τα άλλα πρόσωπα που έχουν την οικονομική ευθύνη γι' αυτό, είτε εντός της επικράτειας είτε στο

εξωτερικό. Ειδικά στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο έχει την οικονομική ευθύνη για το παιδί ζει σε ένα Κράτος διαφορετικό από εκείνο του παιδιού, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ευνοούν την προσχώρηση σε διεθνείς συμφωνίες ή τη σύναψη τέτοιων συμφωνιών, καθώς και την υιοθέτηση κάθε άλλης κατάλληλης ρύθμισης.

Άρθρο28

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, για να επιτευχθεί η άσκηση του δικαιώματος αυτού προοδευτικά και στη βάση της ισότητας των ευκαιριών:

α) Καθιστούν τη στοιχειώδη εκπαίδευση υποχρεωτική και δωρεάν για όλους.

β) Ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάφορων μορφών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τόσο γενικής όσο και επαγγελματικής, τις καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί, και παίρνουν κατάλληλα μέτρα, όπως η θέσπιση της δωρεάν εκπαίδευσης και της προσφοράς χρηματικής βοήθειας σε περίπτωση ανάγκης.

γ) Εξασφαλίζουν σε όλους την πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία με όλα τα κατάλληλα μέσα, σε συνάρτηση με τις ικανότητες του καθενός.

δ) Καθιστούν ανοιχτές και προσιτές σε κάθε παιδί τη σχολική και την επαγγελματική ενημέρωση και τον προσανατολισμό.

ε) Παίρνουν μέτρα για να ενθαρρύνουν την τακτική σχολική φοίτηση και τη μείωση του ποσοστού εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εφαρμογή της σχολικής πειθαρχίας με τρόπο που να ταιριάζει στην αξιοπρέπεια του παιδιού ως ανθρώπινου όντος, και σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν και ενθαρρύνουν τη διεθνή συνεργασία στον τομέα της παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν κυρίως στην εξάλειψη της άγνοιας και του αναλφαριθμητισμού στον κόσμο και να διευκολύνουν την πρόσβαση στις

επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις και στις σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους. Για το σκοπό αυτόν, λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι ανάγκες των υπό ανάπτυξη χώρων.

Άρθρο29

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί:

α) Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του.

β) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

γ) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.

δ) Στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.

ε) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.

2. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου ή του άρθρου 28 δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τρόπο που να θίγει την ελευθερία των φυσικών ή νομικών προσώπων για τη δημιουργία και τη διεύθυνση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι εκφρασμένες στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου αρχές και ότι η παρεχόμενη στα ιδρύματα αυτά εκπαίδευση θα είναι σύμφωνη με τις ελάχιστες προδιαγραφές που θα έχει ορίσει το Κράτος.

Άρθρο30

Στα κράτη όπου υπάρχουν εθνικές, θρησκευτικές γλωσσικές μειονότητες ή πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής, ένα παιδί αυτόχθονας ή που ανήκει σε μία από αυτές τις μειονότητες δεν μπορεί να στερηθεί το δικαίωμα να έχει τη δική του πολιτιστική ζωή, να πρεσβεύει και να ασκεί τη δική του θρησκεία ή να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα από κοινού με τα άλλα μέλη της ομάδας του.

Άρθρο31

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμα στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.

Άρθρο32

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή του ή να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική ή κοινωνική ανάπτυξή του.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Για το

σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άλλων διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη ειδικότερα:

- α) Ορίζουν ένα κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση.
- β) Προβλέπουν μια κατάλληλη ρύθμιση των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας.
- γ) Προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις, για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

Άρθρο33

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών, διοικητικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέτρων, για να προστατεύσουν τα παιδιά από την παράνομη χρήση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, όπως αυτές προσδιορίζονται στις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, και για να εμποδίσουν τη χρησιμοποίηση των παιδιών στην παραγωγή και την παράνομη διακίνηση αυτών των ουσιών.

Άρθρο34

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής βίας. Για τον σκοπό αυτόν, τα Κράτη, ειδικότερα, παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν:

- α) Την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα.

β) Την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή για άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες.

γ) Την εκμετάλλευση των παιδιών για την παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα.

Άρθρο35

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο για να εμποδίσουν την απαγωγή, την πώληση ή το δουλεμπόριο παιδιών, για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιαδήποτε μορφή.

Άρθρο 36

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προστατεύουν το παιδί από κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης επιβλαβή για οποιαδήποτε πλευρά της ευημερίας του.

Άρθρο37

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε άλλες σκληρές, απάνθρωπες ή εξευτελιστικές τιμωρίες ή μεταχείριση. Θανατική ποινή ή ισόβια κάθειρξη χωρίς δυνατότητα απελευθέρωσης δεν πρέπει να απαγγέλλονται για παραβάσεις, τις οποίες έχουν διαπράξει πρόσωπα κάτω των δεκαοκτώ ετών.

β) Κανένα παιδί να μην στερείται την ελευθερία του κατά τρόπο παράνομο ή αυθαίρετο. Η σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση ενός παιδιού πρέπει να είναι σύμφωνη

με το νόμο, να μην αποτελεί παρά ένα έσχατο μέτρο και να είναι της μικρότερης δυνατής χρονικής διάρκειας.

γ) Κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία να αντιμετωπίζεται με ανθρωπισμό και με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, και κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας του. Ειδικότερα, κάθε παιδί που στερείται την ελευθερία θα χωρίζεται από τους ενήλικες, εκτός εάν θεωρηθεί ότι είναι προτιμότερο να μη γίνει αυτό για το συμφέρον του παιδιού, και έχει το δικαίωμα να διατηρήσει την επαφή με την οικογένειά του δι' αλληλογραφίας και με επισκέψεις, εκτός εξαιρετικών περιστάσεων.

δ) Τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους να έχουν το δικαίωμα για ταχεία πρόσβαση σε νομική ή σε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση, καθώς και το δικαίωμα να αμφισβητούν τη νομιμότητα της στέρησης της ελευθερίας τους ενώπιον ενός δικαστηρίου ή μιας άλλης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής, και για τη λήψη μιας ταχείας απόφασης πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Άρθρο38

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου που εφαρμόζονται σε αυτά σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, και των οποίων η προστασία επεκτείνεται στα παιδιά.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα κάτω των δεκαπέντε ετών, δεν θα συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη απέχουν από την επιστράτευση στις ένοπλες δυνάμεις τους κάθε προσώπου κάτω των δεκαπέντε ετών. Κατά την επιστράτευση ανάμεσα σε πρόσωπα άνω των δεκαπέντε ετών αλλά κάτω των δεκαοκτώ ετών, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να δίνουν προτεραιότητα στα πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη, σύμφωνα με την υποχρέωση που έχουν, δυνάμει του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, να προστατεύουν τον άμαχο πληθυσμό σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, παίρνουν όλα τα δυνατά μέτρα για την προστασία και την φροντίδα των παιδιών, που θίγονται από την ένοπλη σύρραξη.

Άρθρο39

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος: οποιασδήποτε μορφής παραμέλησης, εκμετάλλευσης ή κακοποίησης, βασανισμού ή κάθε άλλης μορφής σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας ή ένοπλης σύρραξης. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον, που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού.

Άρθρο40

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν σε κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση του ποινικού νόμου το δικαίωμα σε μεταχείριση που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας, που να ενισχύει το σεβασμό του για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των άλλων και που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία του, καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη από το παιδί ενός εποικοδομητικού ρόλου στην κοινωνία.

2. Για τον σκοπό αυτόν, και λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των διεθνών οργάνων, τα Συμβαλλόμενα Κράτη επαγρυπνούν ιδιαίτερα ώστε:

α) Κανένα παιδί να μην καθίσταται ύποπτο, να μην κατηγορείται και να μην καταδικάζεται για παράβαση του ποινικού νόμου λόγω πράξεων ή παραλείψεων, που δεν απαγορεύονται από το εθνικό ή διεθνές δίκαιο κατά το χρόνο που διαπράχθηκαν.

β) Κάθε παιδί ύποπτο ή κατηγορούμενο για παράβαση του ποινικού νόμου να έχει τουλάχιστον το δικαίωμα στις ακόλουθες εγγυήσεις:

I) Να θεωρείται αθώο μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του.

II) Να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες ή, κατά περίπτωση, μέσω των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του και να έχει νομική ή οποιαδήποτε άλλη κατάλληλη συμπαράσταση για την προετοιμασία και την παρουσίαση της υπεράσπισής του.

III) Να κρίνεται η υπόθεσή του χωρίς καθυστέρηση από μια αρμόδια, ανεξάρτητη και αμερόληπτη αρχή ή δικαστικό σώμα, σύμφωνα με μια δίκαιη κατά το νόμο διαδικασία με την παρουσία ενός νομικού ή άλλου συμβούλου και την παρουσία των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του παιδιού, λόγω κυρίως της ηλικίας ή της κατάστασής του.

IV) Να μην υποχρεώνεται να καταθέσει ως μάρτυρας ή να ομολογήσει την ενοχή του, να υποβάλλει ερωτήσεις το ίδιο ή μέσω άλλου στους μάρτυρες κατηγορίας και να επιτυγχάνει την παράσταση και την εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης κάτω από συνθήκες ισότητας.

V) Εάν κριθεί ότι παρέβη τον ποινικό νόμο, να μπορεί να προσφύγει κατ' αυτής της απόφασης και κατά οποιουδήποτε μέτρου που λήφθηκε ως συνέπεια αυτής ενώπιον μιας ανώτερης αρμόδιας, ανεξάρτητης και αμερόληπτης αρχής ή δικαστικού σώματος, σύμφωνα με το νόμο.

VI) Να έχει τη δωρεάν βοήθεια ενός διερμηνέα, σε περίπτωση που δεν καταλαβαίνει ή δεν μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

VII) Να αντιμετωπίζεται η ιδιωτική του ζωή με απόλυτο σεβασμό σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη προσπαθούν να προαγάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου και ιδιαίτερα:

α) Τη θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας κάτω απ' το οποίο τα παιδιά θα θεωρούνται ότι δεν έχουν την ικανότητα παράβασης του ποινικού νόμου.

β) Την εισαγωγή μέτρων, εφόσον αυτό είναι δυνατόν και ευκαίιο, για την αντιμετώπιση τέτοιων παιδιών, χωρίς ανάγκη προσφυγής στη δικαιοσύνη, με την προϋπόθεση βέβαια ότι τηρείται ο απόλυτος σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις νόμιμες εγγυήσεις.

4. Μια σειρά διατάξεων σχετικών κυρίως με την επιμέλεια, την καθοδήγηση και την επιτήρηση, τους συμβούλους, τη δοκιμασία, την τοποθέτηση σε οικογένεια, τα προγράμματα γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τις άλλες εναλλακτικές δυνατότητες πλην της επιμέλειας, θα εξασφαλίζει στα παιδιά μια μεταχείριση που να εγγυάται την ευημερία τους και που να είναι ανάλογη και με την κατάστασή τους και με την παράβαση.

Άρθρο41

Καμιά από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν θίγει διατάξεις ευνοϊκότερες για την πραγματοποίηση των δικαιωμάτων του παιδιού και οι οποίες είναι δυνατόν να περιέχονται:

α) Στη νομοθεσία ενός Συμβαλλόμενου Κράτους ή

β) Στο ισχύον για το Κράτος αυτό διεθνές δίκαιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ**Άρθρο42**

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν να κάνουν ευρέως γνωστές τόσο στους ενήλικες όσο και στα παιδιά, τις αρχές και τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης με δραστήρια και κατάλληλα μέσα.

Άρθρο43

1. Με σκοπό την έρευνα της προόδου που έχει συντελεστεί από τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε σχέση με την τήρηση των υποχρεώσεων, οι οποίες συμφωνήθηκαν δυνάμει της παρούσας Σύμβασης, συγκροτείται Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία επιτελεί τα καθήκοντα που ορίζονται παρακάτω.
2. Η Επιτροπή αποτελείται από δέκα εμπειρογνώμονες υψηλού ήθους και αναγνωρισμένης ικανότητας στον τομέα που καλύπτει η παρούσα Σύμβαση. Τα μέλη της εκλέγονται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη ανάμεσα στους υπηκόους τους και συμμετέχουν υπό την ατομική τους ιδιότητα, αφού ληφθούν υπόψη η ανάγκη εξασφάλισης δίκαιης γεωγραφικής κατανομής και τα κύρια νομικά συστήματα.
3. Η εκλογή των μελών της Επιτροπής γίνεται με μυστική ψηφοφορία από έναν κατάλογο προσώπων που υποβάλλουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος έχει τη δυνατότητα να υποδεικνύει έναν υποψήφιο από τους υπηκόους του.
4. Η διεξαγωγή των πρώτων εκλογών θα γίνει το αργότερο έξι μήνες μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης. Στη συνέχεια οι εκλογές θα γίνονται κάθε δυο χρόνια. Τέσσερις τουλάχιστον μήνες πριν από την ημερομηνία κάθε εκλογής ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών καλεί γραπτώς τα Συμβαλλόμενα Κράτη να προτείνουν τους υποψηφίους τους εντός δυο

μηνών. Στη συνέχεια, ο Γενικός Γραμματέας ετοιμάζει έναν κατάλογο με τα ονόματα όλων των υποψηφίων σε αλφαβητική σειρά, αναφέροντας τα Συμβαλλόμενα Κράτη που έχουν υποδείξει αυτούς και τον υποβάλλει στα Συμβαλλόμενα στην παρούσα Σύμβαση Κράτη.

5. Οι εκλογές γίνονται κατά τις συνόδους των Συμβαλλόμενων Κρατών, οι οποίες συγκαλούνται από το Γενικό Γραμματέα στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Στις συνόδους αυτές, κατά τις οποίες η απαρτία σχηματίζεται από τα δυο τρίτα των Συμβαλλόμενων Κρατών, εκλέγονται μέλη της Επιτροπής εκείνοι που έλαβαν το μεγαλύτερο αριθμό ψήφων και την απόλυτη πλειοψηφία από τους παρόντες και ψηφίσαντες εκπροσώπους των Συμβαλλόμενων Κρατών.

6. Τα μέλη της Επιτροπής εκλέγονται για χρονική περίοδο τεσσάρων ετών. Είναι επανεκλέξιμα εάν προταθεί εκ νέου η υποψηφιότητά τους. Η θητεία πέντε μελών από τα εκλεγμένα κατά την πρώτη εκλογή λήγει μετά τη συμπλήρωση δύο ετών. Τα ονόματα των πέντε αυτών μελών επιλέγονται με κλήρο από τον πρόεδρο της συνόδου, αμέσως μετά από την πρώτη εκλογή.

7. Σε περίπτωση θανάτου ή παραίτησης ενός μέλους της Επιτροπής, ή εάν, για έναν οποιονδήποτε άλλο λόγο, ένα μέλος δηλώσει ότι δεν μπορεί πλέον να ασκεί τα καθήκοντα του στα πλαίσια της Επιτροπής, το Συμβαλλόμενο Κράτος, που είχε υποδείξει αυτό το μέλος, διορίζει έναν άλλο εμπειρογνώμονα από τους υπηκόους του, για να υπηρετήσει για το υπόλοιπο της θητείας, με την επιφύλαξη της έγκρισης της Επιτροπής.

8. Η Επιτροπή θεσπίζει η ίδια τον εσωτερικό κανονισμό της.

9. Η Επιτροπή εκλέγει τους αξιωματούχους της για μία περίοδο δύο ετών.

10. Οι σύνοδοι της Επιτροπής συγκαλούνται κανονικά στην έδρα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ή σε οποιονδήποτε άλλο κατάλληλο τόπο, που καθορίζεται από την Επιτροπή.

Η Επιτροπή συνέρχεται κανονικά κάθε χρόνο.

Η διάρκεια των συνόδων της καθορίζεται και τροποποιείται, εάν είναι αναγκαίο από μια συνέλευση των Κρατών-Μελών στην παρούσα Σύμβαση, με την επιφύλαξη της έγκρισης από τη Γενική Συνέλευση.

11. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θέτει στη διάθεση της Επιτροπής το απαραίτητο προσωπικό και τις εγκαταστάσεις για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί, δυνάμει της παρούσας Σύμβασης.

12. Τα μέλη της Επιτροπής που συγκροτήθηκε δυνάμει της παρούσας Σύμβασης εισπράττουν, με την έγκριση της Γενικής Συνέλευσης, απολαβές από τους πόρους του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει η Γενική Συνέλευση.

Άρθρο 44

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να υποβάλλουν στην Επιτροπή, μέσω του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, εκθέσεις σχετικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, καθώς και σχετικά με την πρόοδο που σημειώθηκε ως προς την απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων:

α) Εντός των δύο πρώτων ετών από την έναρξη ισχύος της παρούσας Σύμβασης για κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος.

β) Κατόπιν, κάθε πέντε χρόνια.

2. Οι εκθέσεις που συντάσσονται σε εφαρμογή του παρόντος άρθρου, πρέπει να επισημαίνουν τους παράγοντες και τις δυσκολίες, εάν υπάρχουν, που εμποδίζουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη να τηρήσουν πλήρως τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρούσα Σύμβαση. Πρέπει επίσης να περιέχουν επαρκείς πληροφορίες, για να δώσουν στην Επιτροπή μια ακριβή εικόνα της εφαρμογής της Σύμβασης στην εν λόγω χώρα.

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη τα οποία έχουν υποβάλει στην Επιτροπή μια αρχική πλήρη έκθεση, δεν χρειάζεται να επαναλάβουν στις επόμενες εκθέσεις που υποβάλλουν, σύμφωνα με το εδάφιο β' της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, τις βασικές πληροφορίες που έχουν ήδη κοινοποιήσει.
4. Η Επιτροπή μπορεί να ζητά από τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικές, με την εφαρμογή της Σύμβασης.
5. Η Επιτροπή υποβάλλει κάθε δυο χρόνια στη Γενική Συνέλευση, μέσω του Κοινωνικού και Οικονομικού Συμβουλίου, εκθέσεις για τις δραστηριότητές της.
6. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη καθιστούν ευρέως προσιτές τις εκθέσεις τους στο κοινό της χώρας τους.

Άρθρο45

Για την προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης και για την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας στο πεδίο το οποίο καλύπτει η Σύμβαση:

α) Οι ειδικοί οργανισμοί, το ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών έχουν το δικαίωμα να εκπροσωπούνται κατά την εξέταση της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους. Η Επιτροπή μπορεί να καλέσει τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλους αρμόδιους οργανισμούς, τους οποίους κρίνει κατάλληλους, να παράσχουν ειδικευμένες γνώμες για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους. Μπορεί να καλεί τις ειδικευμένες οργανώσεις, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών να της υποβάλουν εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στους τομείς που ανήκουν στο πεδίο δραστηριότητάς τους.

β) Η Επιτροπή διαβιβάζει, εάν το κρίνει αναγκαίο, στις ειδικευμένες οργανώσεις, στο Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την παιδική ηλικία και στους άλλους αρμόδιους

οργανισμούς κάθε έκθεση των Συμβαλλόμενων Κρατών που περιέχει ένα αίτημα ή υποδεικνύει μια ανάγκη για τεχνική συμβουλή ή βοήθεια, μαζί με τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της επιτροπής, εάν υπάρχουν, σχετικά με το παραπάνω αίτημα ή υπόδειξη.

γ) Η Επιτροπή μπορεί να συστήσει στη Γενική Συνέλευση να ζητήσει από το Γενικό Γραμματέα να αναλάβει για λογαριασμό της μελέτες πάνω σε ειδικά θέματα, σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού.

δ) Η Επιτροπή μπορεί να κάνει υποδείξεις και συστάσεις γενικής φύσεως βασισμένες στις πληροφορίες που έχει δεχτεί κατ' εφαρμογή των άρθρων 44 και 45 της παρούσας Σύμβασης. Οι υποδείξεις αυτές και οι συστάσεις γενικής φύσεως διαβιβάζονται σε κάθε ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Κράτος και αναφέρονται στη Γενική Συνέλευση, μαζί με τις παρατηρήσεις των Συμβαλλόμενων Κρατών μερών όπου υπάρχουν.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ**Άρθρο46**

Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για υπογραφή σε όλα τα Κράτη.

Άρθρο47

Η παρούσα Σύμβαση υποβάλλεται σε επικύρωση. Τα έγγραφα της επικύρωσης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο48

Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοιχτή για προσχώρηση οποιουδήποτε Κράτους. Τα έγγραφα της προσχώρησης θα κατατεθούν στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο49

1. Η παρούσα Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

2. Για κάθε Κράτος που επικυρώνει την παρούσα Σύμβαση ή προσχωρεί σε αυτήν μετά την κατάθεση του εικοστού εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης, η Σύμβαση θα αρχίσει να ισχύει την τριακοστή ημέρα μετά από την ημερομηνία κατάθεσης από το Κράτος αυτό του δικού του εγγράφου επικύρωσης ή προσχώρησης.

Άρθρο50

1. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να προτείνει μια τροπολογία και να καταθέσει το κείμενό της στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Εν συνεχεία ο Γενικός Γραμματέας διαβιβάζει όλα τα σχέδια τροπολογιών στα Συμβαλλόμενα Κράτη ζητώντας τους να του γνωρίζουν εάν επιθυμούν να συγκληθεί διάσκεψη των Συμβαλλόμενων Κρατών, με σκοπό να εξετάσουν και να τεθούν σε ψηφοφορία αυτά τα σχέδια. Εάν, εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία της διαβίβασης αυτής, το ένα τρίτο τουλάχιστον των Συμβαλλόμενων Κρατών κηρυχτεί υπέρ της σύγκλησης μιας τέτοιας διάσκεψης, ο Γενικός Γραμματέας συγκαλεί τη διάσκεψη υπό την αιγίδα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Κάθε τροπολογία, που υιοθετείται από την πλειοψηφία των παρόντων και ψηφισάντων στη διάσκεψη Συμβαλλόμενων Κρατών, υποβάλλεται για έγκριση στη Γενική Συνέλευση.

2. Κάθε τροπολογία, που υιοθετήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, αρχίζει να ισχύει όταν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και γίνεται δεκτή με πλειοψηφία των δύο τρίτων των Συμβαλλόμενων Κρατών.

3. Όταν μία τροπολογία αρχίσει να ισχύει έχει αναγκαστική ισχύ για τα Συμβαλλόμενα Κράτη που την αποδέχτηκαν, ενώ τα υπόλοιπα Συμβαλλόμενα Κράτη παραμένουν δεσμευμένα από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης και από όλες τις προηγούμενες τροπολογίες που έχουν αποδεχτεί.

Άρθρο51

1. Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών θα δεχτεί και θα διαβιβάσει σε όλα τα Κράτη το κείμενο των επιφυλάξεων που έκαναν τα Κράτη κατά το χρόνο της επικύρωσης ή της προσχώρησης.

2. Δεν επιτρέπεται καμία επιφύλαξη, που είναι ασυμβίβαστη με το αντικείμενο και το σκοπό της παρούσας Σύμβασης.

Οι επιφυλάξεις μπορούν να αποσυρθούν ανά πάσα στιγμή με γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ενημερώνει γι' αυτό όλα τα Συμβαλλόμενα στη Σύμβαση Κράτη. Η γνωστοποίηση παράγει τα αποτελέσματά της από την ημερομηνία κατά την οποία παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο52

Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος μπορεί να καταγγείλει την παρούσα Σύμβαση με γραπτή γνωστοποίηση προς το Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών. Η καταγγελία παράγει τα αποτελέσματα της ένα χρόνο μετά από την ημερομηνία κατά την οποία η γνωστοποίηση παρελήφθη από το Γενικό Γραμματέα.

Άρθρο53

Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών ορίζεται θεματοφύλακας της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο54

Το πρωτότυπο της παρούσας Σύμβασης, της οποίας τα κείμενα στην αγγλική, αραβική, κινεζική, ισπανική, γαλλική και ρωσική γλώσσα έχουν την ίδια ισχύ, θα κατατεθεί στο Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Για να πιστοποιηθούν τα παραπάνω οι υπογράφωντες, ειδικά εξουσιοδοτημένοι από τις αντίστοιχες Κυβερνήσεις τους, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

10 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1948

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Επειδή η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να μιλούν και να πιστεύουν, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε ο άνθρωπος να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.

Επειδή, με τον καταστατικό Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιακά δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και διακήρυξαν πως είναι αποφασισμένοι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα πλαίσια μιας ευρύτερης ελευθερίας.

Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.

Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση,

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Διακηρύσσει ότι η παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη Διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

ΑΡΘΡΟ 1

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης.

ΑΡΘΡΟ 2

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμία διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξούσια, ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

ΑΡΘΡΟ 3

Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

ΑΡΘΡΟ 4

Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώς δουλείας, ολικής ή μερικής. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

ΑΡΘΡΟ 5

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική.

ΑΡΘΡΟ 6

Καθένας, όπου και αν βρίσκεται, έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής του προσωπικότητας.

ΑΡΘΡΟ 7

Όλοι είναι ίσοι απέναντι στον νόμο και έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία του νόμου, χωρίς καμία απολύτως διάκριση. Όλοι έχουν δικαίωμα σε ίση προστασία από κάθε διάκριση που θα παραβίαζε την παρούσα Διακήρυξη και από κάθε πρόκληση για μια τέτοια δυσμενή διάκριση.

ΑΡΘΡΟ 8

Καθένας έχει δικαίωμα να ασκεί αποτελεσματικά ένδικα μέσα στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια κατά των πράξεων που παραβιάζουν τα θεμελιακά δικαιώματα τα οποία του αναγνωρίζουν το Σύνταγμα και ο νόμος.

ΑΡΘΡΟ 9

Κανείς δεν μπορεί να συλλαμβάνεται, να κρατείται ή να εξορίζεται αυθαίρετα.

ΑΡΘΡΟ 10

Καθένας έχει δικαίωμα, με πλήρη ισότητα, να εκδικάζεται η υπόθεσή του δίκαια και δημόσια, από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει είτε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του είτε, σε περίπτωση ποινικής διαδικασίας, για το βάσιμο της κατηγορίας που στρέφεται εναντίον του.

ΑΡΘΡΟ 11

1.Κάθε κατηγορούμενος για ποινικό αδίκημα πρέπει να θεωρείται αθώος, ωσότου διαπιστωθεί η ενοχή του σύμφωνα με τον νόμο, σε ποινική δίκη, κατά την οποία θα του έχουν εξασφαλιστεί όλες οι απαραίτητες για την υπεράσπισή του εγγυήσεις.

2.Κανείς δεν θα καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις που, κατά τον χρόνο που τελέστηκαν, δεν συνιστούσαν αξιόποιο αδίκημα κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο. Επίσης, δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που ίσχυε κατά τον χρόνο που τελέστηκε η αξιόποινη πράξη.

ΑΡΘΡΟ 12

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του. Καθένας έχει το δικαίωμα να τον προστατεύουν οι νόμοι από επεμβάσεις και προσβολές αυτού του είδους.

ΑΡΘΡΟ 13

1.Καθένας έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα και να εκλέγει τον τόπο της διαμονής του στο εσωτερικό ενός κράτους.

2.Καθένας έχει το δικαίωμα να εγκαταλείπει οποιαδήποτε χώρα, ακόμα και τη δική του, και να επιστρέφει σε αυτήν.

ΑΡΘΡΟ 14

1.Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες.

2.Το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί κανείς να το επικαλεστεί, σε περίπτωση δίωξης για πραγματικό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ή για ενέργειες αντίθετες προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ.

ΑΡΘΡΟ 15

1. Καθένας έχει το δικαίωμα μιας ιθαγένειας.
2. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να αλλάξει ιθαγένεια.

ΑΡΘΡΟ 16

1.Από τη στιγμή που θα φθάσουν σε ηλικία γάμου, ο άνδρας και η γυναίκα, χωρίς κανένα περιορισμό εξαιτίας της φυλής, της εθνικότητας ή της θρησκείας, έχουν το δικαίωμα να παντρεύονται και να ιδρύουν οικογένεια. Και οι δύο έχουν ίσα δικαιώματα ως προς τον γάμο, κατά τη διάρκεια του γάμου και κατά τη διάλυσή του.

2..Γάμος δεν μπορεί να συναφθεί παρά μόνο με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων.

3.Η οικογένεια είναι το φυσικό και το βασικό στοιχείο της κοινωνίας και έχει το δικαίωμα προστασίας από την κοινωνία και το κράτος.

ΑΡΘΡΟ 17

1.Κάθε άτομο, μόνο του ή με άλλους μαζί, έχει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.

2.Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα την ιδιοκτησία του.

ΑΡΘΡΟ 18

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία για την αλλαγή της θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και η ελευθερία να εκδηλώνει κανείς τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, μόνος ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία, την άσκηση, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

ΑΡΘΡΟ 19

Καθένας έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης, που σημαίνει το δικαίωμα να μην υφίσταται δυσμενείς συνέπειες για τις γνώμες του, και το δικαίωμα να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο.

ΑΡΘΡΟ 20

- 1.Καθένας έχει το δικαίωμα να συνέρχεται και να συνεταιρίζεται ελεύθερα και για ειρηνικούς σκοπούς.
- 2.Κανείς δεν μπορεί να υποχρεωθεί να συμμετέχει σε ορισμένο σωματείο.

ΑΡΘΡΟ 21

- 1.Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στη διακυβέρνηση της χώρας του, άμεσα ή έμμεσα, με αντιπροσώπους ελεύθερα εκλεγμένους.
- 2.Καθένας έχει το δικαίωμα να γίνεται δεκτός, υπό ίσους όρους, στις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας του.
- 3.Η λαϊκή θέληση είναι το θεμέλιο της κρατικής εξουσίας. Η θέληση αυτή πρέπει να εκφράζεται με τίμιες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξάγονται περιοδικά, με καθολική, ίση και μυστική ψηφοφορία, ή με αντίστοιχη διαδικασία που να εξασφαλίζει την ελευθερία της εκλογής.

ΑΡΘΡΟ 22

Κάθε άτομο, ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, έχει δικαίωμα κοινωνικής προστασίας. Η κοινωνία, με την εθνική πρωτοβουλία και τη διεθνή συνεργασία, ανάλογα πάντα με την οργάνωση και τις οικονομικές δυνατότητες κάθε κράτους, έχει χρέος να του εξασφαλίσει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

ΑΡΘΡΟ 23

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες δουλειάς και να προστατεύεται από την ανεργία.
2. Όλοι, χωρίς καμία διάκριση, έχουν το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.
3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σε αυτόν και την οικογένειά του συνθήκες ζωής άξιες στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.
4. Καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του.

ΑΡΘΡΟ 24

Καθένας έχει το δικαίωμα στην ανάπαυση, σε ελεύθερο χρόνο, και ιδιαίτερα, σε λογικό περιορισμό του χρόνου εργασίας και σε περιοδικές άδειες με πλήρεις αποδοχές.

ΑΡΘΡΟ 25

1. Καθένας έχει δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στον ίδιο και στην οικογένειά του υγεία και ευημερία, και ειδικότερα τροφή, ρουχισμό, κατοικία, ιατρική περίθαλψη όπως και τις απαραίτητες κοινωνικές υπηρεσίες. Έχει ακόμα δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την

- αρρώστια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα της συντήρησής του, εξαιτίας περιστάσεων ανεξαρτήτων της θέλησής του.
2. Η μητρότητα και η παιδική ηλικία έχουν δικαίωμα ειδικής μέριμνας και περίθαλψης. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμα ή εξώγαμα, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

ΑΡΘΡΟ 26

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους. Η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητες τους.
2. Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες, και να ευνοεί την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών για τη διατήρηση της ειρήνης.
3. Οι γονείς έχουν, κατά προτεραιότητα, το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους.

ΑΡΘΡΟ 27

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαίρεται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της.
2. Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντά του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του.

ΑΡΘΡΟ 28

Καθένας έχει το δικαίωμα να επικρατεί μια κοινωνική και διεθνής τάξη, μέσα στην οποία τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη να μπορούν να πραγματώνονται σε όλη τους την έκταση.

ΑΡΘΡΟ 29

1. Το άτομο έχει καθήκοντα απέναντι στην κοινότητα, μέσα στα πλαίσια της οποίας και μόνο είναι δυνατή η ελεύθερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.
2. Στην άσκηση των δικαιωμάτων του και στην απόλαυση των ελευθεριών του κανείς δεν υπόκειται παρά μόνο στους περιορισμούς που ορίζονται από τους νόμους, με αποκλειστικό σκοπό να εξασφαλίζεται η αναγνώριση και ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των άλλων, και να ικανοποιούνται οι δίκαιες απαιτήσεις της ηθικής, της δημόσιας τάξης και του γενικού καλού, σε μια δημοκρατική κοινωνία.
3. Τα δικαιώματα αυτά και οι ελευθερίες δεν μπορούν, σε καμία περίπτωση, να ασκούνται αντίθετα προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

ΑΡΘΡΟ 30

Καμιά διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι παρέχει σε ένα κράτος, σε μια ομάδα ή σε ένα άτομο οποιοδήποτε δικαίωμα να επιδίδεται σε ενέργειες ή να εκτελεί πράξεις που αποβλέπουν στην άρνηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που εξαγγέλλονται σε αυτήν.

Κίνημα για τα δικαιώματα ανθρώπων με αναπηρία

Το κίνημα για τα δικαιώματα ανθρώπων με αναπηρία περιλαμβάνει μια σειρά σχετικών αλλά ξεχωριστών κοινωνικών κινήματων, που υποστηρίζουν τα πολιτικά δικαιώματα περίπου 53 εκατομμύριων πολιτών στις ΗΠΑ (από το 1997). Πολιτών με κινητικές, αισθητηριακές, ψυχολογικές ή μαθησιακές αναπηρίες, των οποίων επηρεάζονται οι καθημερινές τους δραστηριότητες. Μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα κινήματα αυτά αντικατέστησαν το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας με ένα νέο μοντέλο.

Στο ιατρικό μοντέλο, η αναπηρία ορίζεται ως σωματική, ψυχοκοινωνική, και ο επαγγελματικός περιορισμός που προκύπτει είναι αποτέλεσμα της ασθένειας ή του τραυματισμού. Τοποθετεί το πρόβλημα στον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά και ως λύση προτείνει την θεραπεία, ίαση ή τουλάχιστον τη διόρθωση της δυσλειτουργίας κάθε ανθρώπου ξεχωριστά. Το νέο μοντέλο υποστήριξε ότι οι περιορισμοί στις κοινωνικές και επαγγελματικές δραστηριότητες δεν είναι αναπόφευκτα αποτέλεσμα μιας σωματικής δυσλειτουργίας, αλλά επίσης προϊόν της ανεπάρκειας στο αρχιτεκτονικό και κοινωνικό περιβάλλον. Έτσι, για παράδειγμα, μια παράλυση κάτω άκρων δεν προκαλεί αναπόφευκτα περιορισμούς στην κινητικότητα, αλλά η απουσία μιας ράμπας το κάνει. Το νέο μοντέλο υποστήριξε ότι η υποτίμηση που υφίστανται οι άνθρωποι με αναπηρία προκαλεί κοινωνικοοικονομική διάκριση.

Το κίνημα για τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρία προέκυψε ως απάντηση σε μια ιστορική κληρονομιά διακρίσεων και διαχωρισμού. Στο τέλος του δέκατου ένατου και στις αρχές του εικοστού αιώνα, οι περισσότεροι επαγγελματίες στον τομέα της ιατρικής, των κοινωνικών υπηρεσιών και της εκπαίδευσης, απέδιδαν όλο και περισσότερο την έλλειψη ηθικής και συναισθηματικού αυτοέλεγχου στις «ελαττωματικές τάξεις». Αυτό κατ' ουσία περιελάμβανε σχεδόν όλους όσους έχουν κάποια αναπηρία, κατηγορώντας τους για τη φτώχεια, την φαυλότητα, την εγκληματικότητα, και την αποδιοργάνωση της νέας βιομηχανικής τάξης. Οι άνθρωποι με νοητική καθυστέρηση, επιληψία ή εγκεφαλική παράλυση, στέλνονταν να ζήσουν σε ιδρύματα γιατί θεωρούνταν κίνδυνος για την κοινωνία. Οι άνθρωποι με σωματικές αναπηρίες, διαχωρίζονται από διατάξεις όπως ο «άσχημος» νόμος του Σικάγο. Ο νόμος αυτός απαγόρευε «στους άρρωστους, ακρωτηριασμένους, παραμορφωμένους ...» ανθρώπους να εμφανίζονται στο κοινό.

Αντιδρώντας σε μια νέα υποκουλτούρα που ξεκινούσε από τους ανθρώπους με κώφωση, το κίνημα των «oralist» ξεκίνησε τη δεκαετία του 1880. Οι «oralist» αντιτάχτηκαν στη νοηματική γλώσσα και υποστήριζαν ότι οι άνθρωποι με κώφωση πρέπει να μάθουν να διαβάζουν και να γράφουν. Με επικεφαλής τον Alexander Graham Bell, ο οποίος ανέλαβε μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης των κωφών, προσπάθησαν να διαλύσουν την κοινότητα κωφών. Οι Ευγονιστές (Eugenicists) άσκησαν πιέσεις για την στέρωση των ανθρώπων με διάφορες αναπηρίες, και το 1931 περισσότερες από τις μισές πολιτείες των Η.Π.Α είχαν θεσπίσει νόμους για την στέρωση. Εν τω μεταξύ, η σύγχρονη πολιτική πρόνοιας όριζε την αναπηρία ως ανικανότητα για παραγωγική εργασία, και στην ουσία, ανικανότητα διαχείρισης της ζωής ενός πολίτη με αναπηρία από τον ίδιο. Έτσι, πολλοί άνθρωποι με αναπηρία βρισκόνταν κάτω από την επίβλεψη ιατρικό-κοινωνικών υπηρεσιών, γεγονός που τους υποβίβαζε σε μια στιγματισμένη περιθωριοποιημένη οικονομική εξάρτηση.

Κατά τη διάρκεια του 1ου Παγκοσμίου Πολέμου, ορισμένοι αφοσιωμένοι επαγγελματίες συνέχισαν τη θεραπεία και την κατάρτιση. Με την ειδική αγωγή παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και την ιατρικό-επαγγελματική αποκατάσταση των ενηλίκων με αναπηρία, προσπαθούσαν να διορθώσουν τους λειτουργικούς περιορισμούς, που προέκυπταν από τις αναπηρίες, ώστε να επιτευχθεί κοινωνική ένταξη.

Οι άνθρωποι με κινητικές αναπηρίες είχαν διαποτιστεί από αξίες-ιδέες ατομικισμού. Είχε προωθηθεί η ιδέα, ότι έπρεπε να αγωνιστούν για να κάνουν την «υπέρβαση», με κύριο παράδειγμα κατά τη διάρκεια του 1930 και στις αρχές του 1940, τον Πρόεδρο Franklin D. Roosevelt, που χρησιμοποιούσε αναπηρικό κάθισμα. Οι άνθρωποι με νοητικές αναπηρίες, όμως, ήταν ακόμη ιδρυματοποιημένοι και υπόκειντο σε κοινωνικό έλεγχο στην κοινότητα.

Μετά το 1945, το κίνημα για τα δικαιώματα των ανθρώπων με αναπηρία αντέδρασε σε αυτές τις ιδεολογίες και πρακτικές. Ομάδες Γονέων άσκησαν πιέσεις για τις κρατικές νομοθεσίες και στο Συνέδριο για τα δικαιώματα των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, διεκδίκησαν μια «ελεύθερη και κατάλληλη» δημόσια εκπαίδευση σε ένα «λιγότερο περιοριστικό περιβάλλον» – ή ενσωμάτωση στο μέγιστο βαθμό.

Οι αρχές αυτές ενσωματώθηκαν στην νομοθετική πράξη «Εκπαίδευση για Όλα τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» του 1975. Άλλες ομάδες γονέων και επαγγελματιών με μεταρρυθμιστικές ιδέες υποστήριζαν την αποϊδρυματοποίηση και

τη ζωή σε κοινόβια στην κοινότητα για τους ανθρώπους με αναπτυξιακές αναπηρίες. Ξεκινώντας στα τέλη της δεκαετίας του 1960, κωφοί ακτιβιστές επαναπροσδιόρισαν την κώφωση ως γλωσσική διαφορά, και διεκδίκησαν τα δικαιώματά τους στη νοηματική γλώσσα και την πολιτιστική αυτοδιάθεση. Οι προσπάθειες αποκορυφώθηκαν το Μάρτιο του 1988, με τη “Deaf President Now” καμπάνια στο Πανεπιστήμιο Gallaudet. Οι φοιτητές κέρδισαν την διεκδίκησή τους για την εκλογή κωφού διευθυντή του πανεπιστημίου.

Εν τω μεταξύ, οι ακτιβιστές με κινητική αναπηρία ξεκίνησαν το κίνημα της ανεξάρτητης διαβίωσης. Επίσης, διεκδίκησαν το δικαίωμα της ίσης πρόσβασης στα μέσα μαζικής μεταφοράς και τους δημόσιους χώρους. Ομάδες αυτοβοήθειας όπως η Americans Disabled for Accessible Public Transit (ADAPT), βγήκαν στους δρόμους, μερικές φορές παρεμποδίζοντας την κυκλοφορία, τις κατασκευές, τις επιχειρήσεις, διεκδικώντας και ασκώντας πίεση, για την υιοθέτηση και την εφαρμογή καταστατικού προσβασιμότητας. Το οργανωμένο κίνημα των τυφλών, το πλέον πολιτικά αποτελεσματικό κίνημα αναπηρίας, άσκησε πιέσεις τόσο για την πρόσβαση (το δικαίωμα στην χρήση του λευκού μαστουριού και των εκπαιδευμένων σκύλων-οδηγών σε δημόσιους χώρους) όσο και για πολιτικές προώθησης της οικονομικής ευημερίας (μέσω φορολογικών απαλλαγών, για παράδειγμα).

Όλες αυτές οι προσπάθειες αντανakλούν μια αναδυόμενη συνείδηση η οποία καταγράφηκε σε μια έρευνα του 1986 που αφορούσε τη γνώμη του κόσμου για τους ενήλικες με αναπηρία: το 54% του δείγματος, ατόμων ηλικίας από 18 μέχρι 44 ετών, αναγνώρισαν τους ανθρώπους με αναπηρία ως μια ομάδα μειονότητας που αντιμετωπίζει διακρίσεις. Έτσι, το κίνημα απαίτησε ομοσπονδιακή προστασία κατά των διακρίσεων στην εκπαίδευση, την απασχόληση, τα δημόσια κτήρια, και στις κρατικά επιχορηγούμενες δραστηριότητες. Η καταπολέμηση των διακρίσεων και το δικαίωμα της ίσης πρόσβασης αποτέλεσαν τη βάση των 50 ομοσπονδιακών νόμων. Αυτό ξεκίνησε με την πράξη «Architectural Barriers Act» του 1968 και κορυφώθηκε την πράξη «Americans with Disabilities Act» του 1990. Αυτοί οι κανονισμοί που εγκρίθηκαν με την συμβολή του αναπηρικού κινήματος αποτελούν τη μεγάλη συνεισφορά του, στην αμερικανική θεωρία για τα πολιτικά δικαιώματα – και την έννοια της ισότιμης πρόσβασης.

Προσαρμοσμένες συσκευές, οι βοηθητικές υπηρεσίες και αρχιτεκτονικές αλλαγές (για παράδειγμα, επιγραφές Braille, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας, και ράμπες) παραδοσιακά θεωρούνταν ειδικές παροχές προς τους «εξαρτημένους».

Η ίση πρόσβαση προχώρησε πέραν της έννοιας της κοινωνικής πρόνοιας, βλέποντας τις διατάξεις ως εύλογες τροποποιήσεις για διαφορετικούς τρόπους λειτουργίας. Η παραδοσιακή θεωρία για τα πολιτικά δικαιώματα επιτρέπει τη διαφορετική μεταχείριση μιας μειονότητας ως μια προσωρινή θεραπεία για την επίτευξη της ισότητας.

Η αναπηρική ιδεολογία υποστήριξε ότι η μόνιμη διαφοροποιημένη μεταχείριση με τη μορφή της προσβασιμότητας και των κατάλληλων προσαρμογών είναι δικαιολογημένη, διότι είναι αναγκαία για την επίτευξη και τη διατήρηση της ίσης πρόσβασης και συνεπώς των ίσων ευκαιριών για πλήρη συμμετοχή στην κοινωνία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄**A΄ Συνέντευξη (14/02/2011)****1. Ποιες είναι οι ειδικές ανάγκες και ικανότητες του παιδιού;**

«Η ασθένεια του Κ. είναι εγκεφαλική παράλυση, σπαστική τετραπληγία με επιληπτικές κρίσεις. Λοιπόν, προήλθε κατά την κύηση λόγω προδρομικού πλακούντα, δηλαδή ο πλακούντας ήταν λίγο μπροστά και κάλυπτε ένα κομμάτι από την έξοδο του τραχήλου και δημιούργησε μερική αποκόλληση στον πλακούντα αυτή η κατάσταση. Η αιμορραγία που προήλθε από την μερική αποκόλληση είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργήσει ανομεξία στον εγκέφαλο, δηλαδή δεν γινόταν καλή οξυγόνωση του εγκεφάλου του εμβρύου, έτσι ώστε να δημιουργούνται κύστες λευκομαλακίας, δηλαδή κύστες από την λευκή ουσία του εγκεφάλου οι οποίες δημιούργησαν και ανεπανόρθωτες βλάβες. Έτσι γεννήθηκε και πρόωρος, 32 εβδομάδων, πολύ καλός σε βάρος και σε ύψος, γεννήθηκε δύο κιλά αλλά παρόλα αυτά υπήρχαν αναπνευστικά προβλήματα και χρειάστηκε το παιδί να διασωληνωθεί άμεσα. Είχα εξαιρετική αντιμετώπιση από το νοσοκομείο του Ιπποκράτειου Θεσσαλονίκης στο νεογνολογικό. Η διάγνωση της βλάβης στο παιδί έγινε έγκυρα με υπέρηχο που γίνεται στο σημείο του εγκεφάλου, εκεί που δεν ενώνονται καλά ακόμη τα κόκαλα και διαπιστώθηκαν οι κύστες και γενικότερα όλες οι βλάβες. Νοσηλεύτηκε περίπου δύο μήνες γιατί είχε επιληπτικές κρίσεις και έπρεπε να ρυθμιστούν πριν τον πάρω σπίτι, από τον νοσοκομείο τον πήρα δύο μηνών. Έκτοτε συνεχίζει να κάνει κρίσεις, οι κρίσεις είναι εστιακές και όχι γενικευμένες και ακολουθεί φαρμακευτική αγωγή. Παρόλα αυτά κάνει και status, status είναι η κρίση που δεν σταματάει και χρειάστηκε πολλές φορές να νοσηλευτεί γι' αυτό. Τώρα σχετικά με την αναπηρία του Κ. Το δεδομένο που είχαν οι παιδονευρολόγοι και οι νεογνολόγοι ήταν ότι το παιδί δεν θα προχωρήσει σε τίποτα από το να είναι φυτό. Δηλαδή το μόνο που μου είπαν ήταν, να μην τρέχω, να μην ξοδεύομαι, μην το ψάχνεις και το μόνο που μου πρότειναν ήταν φυσιοθεραπεία. Αφού βγήκε το παιδί από το νοσοκομείο εντάχθηκε αμέσως στο πρόγραμμα θεραπείας της ΕΛΕΠΑΠ. Έκανε εβδομαδιαία στο ίδρυμα τέσσερις φυσιοθεραπείες την ημέρα αρχικά, στην συνέχεια προστέθηκαν

εργοθεραπείες και λογοθεραπείες και έξτρα του έκανα άλλες τέσσερις φυσιοθεραπείες την εβδομάδα. Δηλαδή δεν υπήρχε μέρα που να μην έχει το παιδί φυσιοθεραπεία. Φυσικά όλη αυτή η δουλειά ωφέλησε το παιδί, μπορεί να υπάρχουν έντονα κινητικά προβλήματα, καθώς έχει όλη την παθολογία της εγκεφαλικής παράλυσης αλλά παρόλα αυτά έχει καλό ψυχισμό και συντονισμένες αντιδράσεις όσον αφορά τον ψυχισμό του, δηλαδή χαίρεται, γελάει, ζηλεύει οι αντιδράσεις του δεν είναι εξωπραγματικές, αντιδρά σαν φυσιολογικός άνθρωπος. Αυτά όσον αφορά το ιατρικό κομμάτι της αναπηρίας. Πολλά παιδιά με αυτή την πάθηση έχουν εξαρθρώσεις ισχίου και διάφορα άλλα και χρειάζονται χειρουργείο, εμείς ευτυχώς τα αποφύγαμε όλα αυτά, με την σωστή και επίμονη δουλειά.

2.Υπάρχουν αδέρφια στην οικογένεια; Πως αντιμετωπίζουν τα υγιή παιδιά τα αδέρφια τους;

Στην δικιά μας περίπτωση δεν υπάρχουν αδέρφια, αλλά θα σου πω από άλλους γονείς που γνωρίζουν. Όταν υπάρχουν αδέρφια συμβαίνουν δύο τινά, άμα το υγιές παιδί έρθει μετά από την γέννηση του ανάπηρου μεγαλώνει μαζί του, το θεωρούν ως κάτι δεδομένο όταν πάλι υπάρχουν πριν από το ανάπηρο παιδί συνήθως στην αρχή σοκάρονται αλλά στην συνέχεια τα αποδέχονται, γίνονται οι σωματοφύλακες τους, γίνονται υπερπροστατευτικά. Εδώ έρχεται και το θέμα, αν για παράδειγμα η οικογένεια έχει δύο υγιή παιδιά και έρθει στην πορεία ένα ανάπηρο τρίτο παιδί, να το βάλουν σε ίδρυμα. Τι θα πούνε στα παιδιά; Γιατί το διώχνουνε το αδελφάκι τους; Τίθεται ένα πολύ σοβαρό ζήτημα εδώ. Σου λένε τα υγιή παιδιά δηλαδή όταν αρρωστήσουμε και εμείς θα μας διώξουν από το σπίτι θα μας παρατήσουν; Το οποίο φυσικά άμα το εμβαθύνουν οι γονείς δεν θα αφήσουν τα παιδιά σε ίδρυμα φυσικής περίθαλψης. Υπάρχουν οι ημερήσιες φροντίδες που δεν το συζητώ είναι ότι καλύτερο για τα παιδιά, γιατί τα παιδιά πρέπει να βγαίνουν, να κυκλοφορούνε, να ανήκουν σε όλο το κοινωνικό σύνολο, να μην είναι μεμονωμένα. Κάτι που δεν τόνισα πριν και είναι τόσο σημαντικό, οι γονείς δεν πρέπει να αφήνουν το ανάπηρο παιδί προίκα στα αδέρφια άμα υπάρχουν. Πρέπει να το εξασφαλίσεις πριν φύγεις από την ζωή γιατί δεν είναι ανάγκη να επιβαρύνεις το άλλο σου παιδί όσο και να αγαπάει το αδελφάκι του. Πρέπει να του εξασφαλίσεις κάτι ένα ίδρυμα κλειστής περίθαλψης. Εγώ το έχω κάνει ήδη στον Κ. Είναι εγγεγραμμένος στο Κ Ε Π Ε Π του Α. Δημητρίου και έχω γραπτή

δήλωση ότι θα τον κρατάω στο σπίτι για όσο θα αντέξω. Αν φύγω πριν από αυτόν θα πάει απευθείας εκεί. Είμαστε οι μόνοι γονείς που θέλουμε τα παιδιά μας ,δυστυχώς, να πεθάνουν πριν από εμάς και αυτό από αβεβαιότητα για το μέλλον τους. Και αυτό γιατί οι υποδομές στην Ελλάδα δεν είναι Σουηδίας ούτε καν Ευρώπης.

3.Πως σας αντιμετωπίζουν οι γύρω σας;

Εγώ έρχομαι να πω πως ο κόσμος σου δίνει ότι του δίνεις, δηλαδή αν σε δει κακόμοιρο να σέρνεις το καρότσι, θα σε κοιτάξει κακόμοιρα, αν όμως σε δει να κυκλοφορείς αγέρωχος, χαρούμενος, άνετος, σαν να κάνεις κάτι απολύτως φυσιολογικό θα σε κοιτάξει πάλι για λίγο αλλά θα συνεχίσει τον δρόμο του, δεν ξέρω μπορεί και να προβληματιστεί. Τώρα πια δεν είναι θέμα παιδείας, όλοι ξέρουνε για τους ανάπηρους, δεν είμαστε πριν 30 χρόνια που οι γονείς κλείδωναν τα παιδιά μέσα και δεν κυκλοφορούσαν έξω. Εμένα είναι τιμή μου που έχω τον Κ. Ένας αυστηρός κριτής και καλός δέκτης είναι τα παιδιά. Τα παιδιά της γειτονιάς του πάρκου, είναι σημαντικό να καταλάβουν πως το παιδί μου δεν είναι εξωγήινος αλλά είναι ένα ανάπηρο παιδί. Εγώ συνηθίζω να λέω πως ο Κ. αρρώστησε όταν ακόμη ήταν στην κοιλιά μου και ο γιατρός δεν μπορούσε να κάνει κάτι και έτσι γεννήθηκε με την αναπηρία του. Κοιτάω να πω κάτι που θα το καταλάβουν. Αν το καταλάβουν τα παιδιά γίνονται υποστηρικτές και προστάτες του και αυτό είναι ένα κομμάτι που αφορά την γενική παιδεία και οι γονείς είναι απαραίτητο να ευαισθητοποιήσουν τα παιδιά τους. Ξαφνικά θα διαπιστώσεις πως είσαι μόνος σου ότι οι δήθεν φίλοι σου σε έχουν κάνει πέρα , δεν μπορούν να σε ακολουθήσουν. Το πιο σκληρό που ακούς είναι «Βρέ θέλω να έρθω αλλά με πιάνει η καρδιά μου, γίνομαι χάλια με το παιδί...» δηλαδή τι βλέπεις σε ένα καρότσι κάτι εξωπραγματικό; Είναι το παιδί μου το παιδί της φίλης σου. Ένα παιδί καθ' όλα φυσιολογικό όσον αφορά την εξωτερική του εμφάνιση με όλα του τα προβλήματα. Δικό του είναι το πρόβλημα δεν το έχεις εσύ. Δηλαδή όταν εσύ είσαι άρρωστη είσαι το ίδιο όπως όταν είσαι καλά και ετοιμάζεσαι να βγεις έξω; Αυτό είναι κάτι που με θυμώνει και δεν θέλω κανέναν από αυτούς να πατάνε σπίτι μου και σπίτι του παιδιού μου.

4.Τι είδους εκπαίδευση παρέχεται στα παιδιά με αναπηρία;

Τώρα κάθε ίδρυμα, κάθε φορέας που αναλαμβάνει να κάνει είτε θεραπείες είτε ημερήσιες φροντίδες έχει τον σύλλογο του. Οι σύλλογοι είναι η πρώτη βαθμίδα, ακολουθεί η ομοσπονδία του γονεϊκού κινήματος και τέλος η συνομοσπονδία των ατόμων με αναπηρία. Αυτή είναι η βαθμίδα των σωματείων και του κοινωνικού συνδικαλισμού. Τα σχολεία ξεκινάνε από το νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, ειδικό ΕΠΑΛ και ειδικό λύκειο. Βέβαια η ΕΛΕΠΑΠ Θεσσαλονίκης και Αθηνών έχουν κάνει ένα τμήμα που ονομάζεται πρόιμη παρέμβαση από 0- 7 ετών με προεδρικό διάταγμα και γίνονται πολύ εντατικά και οι θεραπείες και τα μαθήματα ώστε τα παιδιά να είναι πιο ώριμα για το σχολείο και βέβαια υπήρξαν και παιδιά που δεν χρειάστηκε να πάνε σε ειδικό σχολείο μετά την πρόιμη. Πήγαιναν απλά δημοτικό με παράλληλη στήριξη. Όχι με τμήμα ένταξης. Αν με ρωτήσεις εγώ είμαι κατά των ειδικών σχολείων, πιστεύω πως ο χώρος των παιδιών είναι το κανονικό σχολείο και μέσα σε αυτό να υπάρχουν παράλληλα τμήματα και να συνυπάρχουν όλα τα παιδιά στην ίδια αυλή. Νομίζω ότι έτσι είναι ο ιδανικός χώρος και αν το δούμε και συνταγματικά κάπως έτσι είναι. Το ειδικό σχολείο τα περιθωριοποιεί τα παιδιά, σαν να τα απομονώνει. Αυτή είναι καθαρά η δική μου άποψη. Τώρα τι γίνεται στα σχολεία. Τα παιδιά από τα 4- 7 πηγαίνουν νηπιαγωγείο, από 7- 15 δημοτικό και μετά επιλέγουν ή ειδικό λύκειο ή ειδικό ΕΠΑΛ και υπάρχουν και τα ΕΕΕΕΚ που είναι εργαστήρια επαγγελματικής κατάρτισης αναπήρων. Οι πιο πολλοί δάσκαλοι που ασχολούνται με τα παιδιά για εμένα είναι εμπειροτέχνες, έχουν κάνει σεμινάρια, μαθήματα, μεταπτυχιακό, διδακτορικό και τώρα θα γίνει και ΑΣΕΠ για ειδική αγωγή. Δηλαδή πιστεύω πως αυτοί οι άνθρωποι είναι ευαισθητοποιημένοι είτε γιατί το έχουν βιώσει στην οικογένεια είτε γιατί το αγαπούν πραγματικά και θέλουν να το υπηρετούν. Τα τμήματα έχουν από 5- 8 παιδιά ουσιαστικά ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δουλεύει με το κάθε παιδί μεμονωμένο αλλά γενικά ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τον τρόπο του. Και γενικά είναι πολύ σημαντικό πως θα κινήσει το ενδιαφέρον στα παιδιά, εγώ ξέρω περίπτωση εκπαιδευτικού που έμαθε στα παιδιά την Οδύσσεια με το τίποτα. Μπορείς να περάσεις στα παιδιά τα πάντα αρκεί να έχεις διάθεση να τους τα μάθεις. Οι εκπαιδευτικοί στην ΕΛΕΠΑΠ που είναι ιδιωτικού δικαίου είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι. Στο δημόσιο υπάρχουν ειδικοί αλλά απλώς υπάρχουν. Είναι άμα αποφασίσουν να δουλέψουν.

5. Ποιες είναι οι παροχές του κράτους;

Οι προσφορές από το κράτος και οι υπηρεσίες προς τα παιδιά είναι ανάλογα με τα ταμεία. Όλα τα ταμεία δίνουν στα παιδιά με αναπηρία κάποιο επίδομα ανάλογα με την μορφή της αναπηρίας, βέβαια στην αρχή περνάνε από επιτροπή 4 φορές και μετά περνάνε στο δια βίου. Το ΙΚΑ δίνει το επίδομα τετραπληγίας και παραπληγίας ενώ το δημόσιο το δίνει μέσω της πρόνοιας σαν επίδομα τετραπληγίας και αυτό το δίνουν ανά δίμηνο ενώ το ΙΚΑ σαν σύνταξη. Ένα ακόμη επίδομα που παίρνουμε είναι το επίδομα νοητικής στέρησης, ανά δίμηνο σε δωδεκάμηνη βάση. Επίσης το κράτος παρέχει όλα τα φάρμακα όταν υπάρχει φαρμακευτική αγωγή με μηδενική συμμετοχή όπως οτιδήποτε χρειάζεται σε πρώτη βάση το παιδί, καρότσι, στρώμα φυσιοθεραπείας, εξάρτημα μάνιου όλα αυτά μέχρι τα 18 χωρίς συμμετοχή απευθείας από τα ταμεία. Η μεταφορά των παιδιών στα σχολεία της ειδικής αγωγής γίνεται με αυτοκίνητα που τα μισθώνει η νομαρχία μέχρι φέτος τουλάχιστον, κάποιες μονάδες όπως η ΕΛΕΠΑΠ έχει δικό της προσωπικό στο οποίο πληρώνεται από την νομαρχία για να μεταφέρουν τα παιδιά μας. Υπάρχουν τα mini bus που πολλά παιδιά τα δίνουμε στο χέρι και τα τοποθετούν στα καθίσματα και τα βαριά παιδιά ανεβαίνουν με το καρότσι και με την ειδική ράμπα που την κατεβάζουν από το ειδικό λεωφορείο. Αυτή είναι η μεταφορά των παιδιών. Επίσης κάθε λεωφορείο έχει το δικό του οδηγό και έναν συνοδό. Οι γονείς έχουν εξοπλίσει τους συνοδούς με κινητό τηλέφωνο για να γνωρίζουν οι γονείς ανά πάσα στιγμή τι γίνεται με το παιδί, μπορεί για παράδειγμα ένα παιδί να πάθει κρίση. Τώρα όσον αφορά τα επιδόματα από το κράτος. Το κράτος μετά τα 4 χρόνια σου δίνει άδεια για αυτοκίνητο δωρεάν το σήμα και άδεια parking μπροστά στο σπίτι.

6. Στο σχολείο το παιδί σας πως αντιμετωπίζει τα άλλα παιδιά; Έχει φίλους;

Επειδή το σχολείο του Κ. έχει κατεξοχήν παιδιά τετραπληγικά με νοητική στέρηση και κινητικά προβλήματα είναι λίγα τα παιδιά που είναι περιπατητικά ή έχουν διάφορα σύνδρομα , μικροκεφαλίες και όλα τα άλλα εκτός από σύνδρομο down, επίσης και χιλιάδες άλλα αχαρτογράφητα σύνδρομα όπως Reek , Willy, τι γίνεται σε αυτή την περίπτωση τα παιδιά έρχονται σε επαφή όσο μπορούνε και όσο θέλουνε και ανάλογα ποιους συμπαθούν και ποιους όχι αλλά σε γενικές γραμμές περνάνε καλά και ανάλογα με τον δάσκαλο φυσικά. Άμα ο δάσκαλος έχει βάλει δύο παιδιά μαζί που το ένα φωνάζει και το άλλο θέλει ησυχία δεν θα τα πάνε καλά μεταξύ τους.

7.Μπορείτε να μου περιγράψετε μια μέρα σας;

Η ζωή μας πάντως είναι μια ρουτίνα. Ένα παιδί με αναπηρία έχει ένα ημερήσιο πρόγραμμα που επαναλαμβάνεται 365 μέρες τον χρόνο. Η μόνη διαφορά για τα παιδιά αυτά είναι οι 15 μέρες που πηγαίνουν κατασκήνωση. Αλλά και πάλι η διατροφή, η φαρμακευτική αγωγή δεν αλλάζει. Το πρόγραμμα τους είναι συγκεκριμένο, θα σηκωθούν το πρωί, θα τα αλλάξουμε, θα τα ντύσουμε, θα πάρουν τα φάρμακα τους, θα πάνε σχολείο, θα γυρίσουν 2 η ώρα, θα τα αλλάξουμε, θα τα ταΐσουμε, θα πέσουν να ξεκουραστούν, το απόγευμα έχουν φυσιοθεραπείες, μπάνιο, φάρμακα και πάλι ύπνο, εγώ ετοιμάζω την τσάντα για το σχολείο, μην φανταστείς εμείς δεν έχουμε βιβλία αλλά πάνες και αλλαξιά.

8.Πως συνηθίζει να παίζει το παιδί;

Τώρα όσον αφορά το πώς παίζει ο Κ. . Κάθε παιδί πάντως έχει τον τρόπο του. Του Κ. του αρέσει να του μιλάνε σε εκνευριστικό βαθμό όπως είδατε. Άλλα παιδιά θέλουν να βλέπουν τηλεόραση, ξέρω παιδιά που έχουν κολλήματα για παράδειγμα ένα παιδί μιας φίλης τρελαίνεται να βλέπει το πλυντήριο να γυρίζει και η μητέρα του για να ξεκουραστεί του βάζει να το βλέπει. Του αρέσει να παίζει με πράγματα που κάνουν θόρυβο, με σφυρίχτρες, του αρέσει να ακούει ιστορίες αλλά και τα τραγούδια αλλά αυτό το ήταν ένα μικρό καράβι όσο χρονών είναι τόσο δεν μπορεί να το ακούσει, του αρέσουν τα έντεχνα. Επίσης έχει αδυναμία στην Λιλιπούπολη, με διάφορα γελάει με

το αλάτι χοντρό αλάτι ψηλό. .. Θα ήθελα να πω λίγα λόγια για την καλοκαιρινή κατασκήνωση. Η χαρά των παιδιών είναι μεγάλη. Αυτό που συμβαίνει εκεί είναι κάτι πρωτοφανές πηγαίνω πολλά χρόνια και ξέρω γιατί είμαι υπεύθυνη εκεί. Τα κορίτσια που έρχονται και κρατάνε τα παιδιά αλλάζουν εντελώς φιλοσοφία, μαθαίνουν να εκτιμούν όλα αυτά που έχουν, την υγεία τους που απλόχερα τους δόθηκε. Χαρά, χαρά, χαρά επικρατεί και δεν ξέρεις πόσο ανακουφισμένος αισθάνεσαι να βλέπεις το παιδί σου χαρούμενο. Να δεις φωτογραφίες που είναι όλα βαμμένα με μπογιές από πάνω μέχρι κάτω σαν να είναι Ινδιάνοι. Άλλο να στο λέω και άλλο να το βλέπεις....»

9. Τι διαφορές βλέπετε σε σχέση με οικογένειες που έχουν υγιή παιδιά;

Αυτοί που έχουν πάντως ειδικά παιδιά έχουν πολλά προβλήματα όχι ότι οι υπόλοιποι δεν έχουν, αλλά σε αυτές τις οικογένειες ένας από τους δύο γονείς συνήθως η μητέρα πρέπει να σταματήσει την δουλειά. Είναι σημαντική η βοήθεια της μάνας και μην ξεχνάμε πως έχουν οι γονείς να αντιμετωπίσουν και άλλα προβλήματα μπορεί να έχουν και άλλα παιδιά. Όσο πιο γρήγορα συνειδητοποιήσουν οι γονείς το πρόβλημα του παιδιού τους τόσο πιο καλά θα περνάνε τόσο πιο ευτυχισμένοι θα είναι, θα προσαρμοστούν πιο εύκολα. Εγώ θα σε παραπέμψω σε αυτό που είπε μια Αμερικανίδα, Αγγλίδα θα σε γελάσω.....(απόσπασμα με το ταξίδι στην Ιταλία). Όσο πιο εύκολα δεχτούμε την ζωή μας τόσο πιο εύκολη θα την κάνουμε, θα σταματήσουμε να γκρινιάζουμε, μαθαίνουμε να ζούμε με την αναπηρία μας τραβάμε μια γραμμή και έχουμε την ζωή μας πριν τον Κ. και μετά από τον ερχομό του.

10. Τι δυσκολίες συναντάτε καθημερινά;

Η ζωή πλέον περιστρέφεται γύρω από το παιδί δεν μπορείς εύκολα να βγεις έξω, να ταξιδέψεις, θα πρέπει για να κάνεις κάτι να βρεις ένα άτομο της εμπιστοσύνης σου να κρατήσει το παιδί. Μέχρι κάποια ηλικία τον ταξίδευα τον Κ. πήγαμε 16 φορές Μυτιλήνη, Γερμανία, 2 φορές Κύπρο, Θάσο αλλά τώρα μεγάλωσε ψήλωσε δεν μπορώ να τα καταφέρω μόνη μου ούτε καν δύο άτομα μπορούμε να τα καταφέρουμε. Α επίσης 6 μηνών τον πήγα Πήλιο. Το βασικό θέμα είναι τα πρακτικά ζητήματα κανονίζεις την ζωή σου με βάση τις ανάγκες του παιδιού. Σημαντικό ζήτημα η προσβασιμότητα, δεν υπάρχει χώρος στα πεζοδρόμια δεν υπάρχουν ράμπες. Δεν

μπορώ να κάνω το παιδί μου μπάνιο στην θάλασσα που να κατεβάσεις το καρότσι στην άμμο αφού δεν υπάρχουν ράμπες που να οδηγούν στην παραλία. Οι ράμπες είναι κλειστές δεν υπάρχουν υποδομές στην Ελλάδα. Δεν μπορείς επίσης να πιάς super market δεν υπάρχει χώρος στους διαδρόμους, ούτε ανάπηρος με ηλεκτρονικό αμαξίδιο δεν μπορεί να ψωνίσει.

Β' Συνέντευξη (17/02/2011)**1. Ποιες είναι οι ειδικές ανάγκες και ικανότητες του παιδιού;**

Ο Μ. είναι 21 ετών, έτσι γεννήθηκε έχει χρωμοσωματική ανωμαλία, είναι μοναδικό περιστατικό στον κόσμο, δεν έχουμε δηλαδή κάποιο προηγούμενο περιστατικό για να συγκρίνουμε, λέγεται διπλή μετάθεση 7/14. Τα κάτω σκέλη του 7 χρωμοσώματος πήγαν στο 14 και του 14 στο 7. Είναι τυχαίο γεγονός, ο Μ. περπατάει έχει μια νόηση μικρού παιδιού, μπορεί να συνεννοηθεί με απλές εντολές, θα σου δείξει τι θέλει και τι όχι, αλλά δεν μιλάει καθόλου, εκτός από ελάχιστες λέξεις, πάντως καταφέρνουμε να συνεννοηθούμε.

2. Υπάρχουν αδέρφια στην οικογένεια; Πως αντιμετωπίζουν τα υγιή παιδιά τα αδέρφια τους;

Εκτός από τον Μ. έχουμε ακόμη ένα παιδί την Ε. που είναι 25 ετών. Μπορώ πάντως να σας πω πως η κόρη μου το πήρε πάρα πολύ καλά, είναι φίλοι. Τον λατρεύει και την λατρεύει. Είναι η μόνη ίσως που αντιμετωπίζει τον Μ. σαν ενήλικα, σίγουρα θα τον αλλάξει σίγουρα θα τον φροντίσει αλλά ότι μπορεί να κάνει μόνος του θα τον παρακινήσει να το κάνει, σε αντίθεση με εμένα που θα επιλέξω για παράδειγμα να τον ταΐσω παρά να τον βλέπω να κάθεται πάνω από το φαγητό 2- 3 ώρες. Δεν έχει πρόβλημα να φέρει φίλους στο σπίτι ποτέ.

3. Πως σας αντιμετωπίζουν οι γύρω σας;

Σαν να μην είναι άνθρωπος το παιδί μου αλλά εξωγήινος.

4. Τι είδους εκπαίδευση παρέχετε στα παιδιά με αναπηρία;

Ο Μ. πηγαίνει στον σύλλογο νέων ΑΜΕΑ, πηγαίνει και στην εταιρία σπαστικών Βορείου Ελλάδος εκεί απλά φύλαξη κάνουν αλλά τουλάχιστον περνάει καλά. Τώρα όσον αφορά το σχολείο. Εδώ στην Θεσσαλονίκη όπου μπορώ εγώ να απευθυνθώ η

πιο καλή λύση είναι η εταιρία σπαστικών, η οποία σου δίνει ελευθερία κινήσεων. Εκεί υπάρχουν παιδάκια που είναι καλύτερα από τον Μ. που μιλάνε, που συμπεριφέρονται καλύτερα. Πάντως άμα ρωτήσεις τους δασκάλους θα σου πούνε πως όλο ότι κάνουν πράγματα, ότι... ότι... αυτά να τα ξεχάσεις δεν κάνουν τίποτα, υπάρχουν 2- 3 παιδιά που είναι κάπως καλύτερα και ασχολούνται με αυτά. Βέβαια εμείς φέτος έτυχε να είμαστε πολύ τυχεροί, γιατί έχουμε έναν πολύ καλό δάσκαλο, τον οποίο τον είχα εγώ πρώτα στο σπίτι και πρόσεχε τον Μ. και μετά έτυχε να τον πάρουν και εκεί και αυτό είναι πολύ καλό. Τουλάχιστον ο Μ. απασχολείται εκεί. Όταν ο Μ. είναι καλά, περνάει καλά και είναι καλά ψυχολογικά κάνει και πρόοδο, τους βάζει ο δάσκαλος μουσική, του πιάνει το χέρι και κάνει διάφορες ζωγραφιές με χρώματα και τέτοια όλα αυτά είναι πρόοδος για τον Μ. τουλάχιστον δεν κάθεται να βλέπει το ταβάνι, ασχολείται με πραγματάκια. Στο σχολείο απλά ο χώρος δεν είναι ανεπτυγμένος και ευέλικτος ώστε να ασχοληθούν ατομικά με το πρόβλημα του κάθε παιδιού. Να δούνε το κάθε παιδί ατομικά. Αλλά φυσικά δεν έχουν την δυνατότητα αυτή. Ο Μ. στην τάξη του είναι 6- 7 παιδιά και όπως είναι φυσικό ο δάσκαλος δεν μπορεί να ασχοληθεί μόνο μαζί του. Ο Μ. για να ζωγραφίσει πρέπει να πάει ο δάσκαλος από πάνω του να του πιάσει το χέρι, να ασχοληθεί μαζί του, να σχεδιάσει μαζί του αλλιώς δεν θα ζωγραφίσει, αυτή η διαδικασία για κάθε παιδί θέλει ένα δεκάλεπτο, ε ένα δεκάλεπτο δεν είναι τίποτα για το κάθε παιδί. Χρειάζεται ουσιαστική ενασχόληση και προσπάθεια. Εδώ για να πιάσει το μολύβι σωστά χρειάστηκαν 3 εβδομάδες, όλα αυτά για να το πιάσει και να καταλάβει ότι με αυτό γράφουμε. Εδώ χρειάζονται άνθρωποι που να ψάξουν τι μπορεί να κάνει το δικό μου παιδί και κάθε άλλο παιδί με κάποιο πρόβλημα, γιατί είναι σίγουρο πως κάθε παιδί κάτι μπορεί να κάνει. Όλα αυτά θέλουν υπομονή και θέληση. Διάθεση έχουν μόνο τα νέα παιδιά που είναι ευαισθητοποιημένα και αγαπάνε αυτό που κάνουν. Τα περισσότερα παιδιά από αυτά δεν είναι ειδικοί εκπαιδευτές, για παράδειγμα ο δάσκαλος μας έχει τελειώσει ψυχολογία, ωστόσο έχει την διάθεση και ασχολείται. Η διαφορά είναι ότι τα παιδιά αυτά που δουλεύουν στον ιδιωτικό τομέα παράγουν έργο γιατί δουλεύουν με σύμβαση και θέλουν να παραμείνουν στην δουλειά, σε αντίθεση με τους νόμιμους που είναι «ωραία, ήρθαμε και σήμερα άντε γεια...». Πάντως στην αρχή σε πιάνει μια μανούρα ψάχνεις να βρεις το καλύτερο σχολείο, στην πορεία αρχίζεις και απορρίπτεις αλλά και σε απορρίπτουν. Εγώ πλέον ψάχνω χώρους που να είναι χαρούμενος, ας πούμε στην ΕΛΕΠΑΠ τους λέω μην μου χαλάτε αυτό που φτιάχνω σπίτι, άμα πηγαίνει και έρχεται το παιδί μου χαρούμενο για εμένα είναι

αρκετό. Ξέρω ότι να του προστεθεί κάτι δεν υπάρχει περίπτωση τώρα άμα βγει κάτι από όλο αυτό, φυσικά και είναι θεμιτό.

5. Ποιες είναι οι παροχές του κράτους;

Ε ναι το κράτος δίνει κάποια επιδόματα αλλά σχολεία καλά δεν υπάρχουν. Και κάτι πολύ σημαντικό δεν υπάρχουν γιατροί. Αν το παιδί μου αρρωστήσει δεν υπάρχει ένας γιατρός εξειδικευμένος πρέπει να ψάξουμε. Όταν τα παιδιά περάσουν ηλικιακά την φάση του παιδίατρου χρειάζονται κάποιον παθολόγο, οι περισσότεροι σοκάρονται όταν δούνε ένα παιδί με αναπηρία. Ο σωματότυπος του παιδιού τους παραπέμπει σε παιδί και όχι σε ενήλικα και δεν γνωρίζουν τι να κάνουν, έπειτα είναι και στην καλή διάθεση του κάθε γιατρού, άμα θέλει να συνεργαστεί και να ρίξει τον εγωισμό του και να συνεργαστεί με τον γονιό γιατί ο γονιός πάντα ξέρει καλύτερα. Πάντως ειδικοί χώροι, εννοώ χώροι πιο δεκτικοί προς τα παιδιά μας δεν υπάρχουν, ούτε γυμναστήριο, ούτε παιδικές χαρές και στο κολυμβητήριο οι ώρες για εμάς είναι μετά τις 9 το βράδυ, δεν σου λένε απαγορεύεται αλλά ποιος θα πάει το παιδί του τέτοια ώρα λες και το δικό μου το παιδί δεν έχει δικαίωμα σαν τα υγιή παιδιά και θέλει και ξεχωριστή ώρα. Αλλά σου λένε τα παιδιά που θα έρθουν θα είναι 10 αλλά αυτοί που θα βγάλουν λεφτά είναι 100. Και στις κατασκηνώσεις που υποτίθεται δικαιούμαστε, η ημερομηνίες που μας δίνονται είναι μετά τις 25 Αυγούστου, όταν οι υπόλοιποι τότε επιστρέφουν από διακοπές και ετοιμάζονται για τις δουλειές και τα παιδιά για τα σχολεία τους, τα δικά μας τότε δικαιούνται να πάνε κατασκήνωση. Εσένα η μανούλα σου δεν θα σε αφήνε να πάς τέτοια εποχή μην κρυώσεις, εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να πάμε τότε. Αλλά τι να πω γι' αυτούς είναι ένα επιπλέον κέρδος.

6. Στο σχολείο το παιδί σας πως αντιμετωπίζει τα άλλα παιδιά; Έχει φίλους;

Για τον Μ. και για τα άλλα παιδιά που αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα δε υπάρχει φιλία ούτε τίποτα. Σίγουρα υπάρχουν κάποια παιδιά που συμπαθεί και κάποια που τον αφήνουν αδιάφορο, δεν μπορώ να πω ότι τα αντιπαθεί απλά τον αφήνουν αδιάφορο. Πάντως την συμπάθεια του την δείχνει είναι πολύ πειραχτήρι, αν καταλάβει ότι αυτό που σου κάνει σε ενοχλεί θα στο κάνει συνέχεια. Είναι ένα παιδί στο σχολείο του που είναι σε καρότσι, το οποίο μόλις το αγγίζεις τσιρίζει, ε ο Μ. το

έχει καταλάβει και πάει συνέχεια και τον ακουμπάει για να φωνάζει και αυτός να γελάει. Αυτός μπορείς ίσως να το πεις μια μορφή σχέσης. Πάντως άλλα παιδιά στην εταιρία σπαστικών που είναι σε καλύτερη κατάσταση και μπορούν λίγο να συνεννοηθούν έχουν φίλους, ο δικός μου περισσότερο είναι κολλημένος με τους δασκάλους.

7. Μπορείτε να μου περιγράψετε μια μέρα σας;

Η ζωή μας είναι μια ρουτίνα. Σπίτι, σχολείο και ξανά σπίτι.

8. Πως συνηθίζει να παίζει το παιδί;

Ο Μ. τρελαίνεται για αρμόνιο μπορεί να παίζει όλη την ημέρα αρμόνιο. Ακούει μουσική και τρελαίνεται να παίζει με τα νερά. Στην κατασκήνωση είναι ο μόνος που αρνείται να βγει από την θάλασσα.

9. Τι διαφορές βλέπετε σε σχέση με οικογένειες που έχουν υγιή παιδιά;

Θα σου πω ίσως κάτι συναισθηματικό αλλά έτσι είναι η αλήθεια, οι άνθρωποι με υγιή παιδιά δεν ξέρουν πως είναι να έχει ένα ανάπηρο παιδί σπίτι σου. Έχουν ένα μωρό στο σπίτι που το αλλάζουν και το ταΐζουν για τα πρώτα χρόνια της ζωής του, εγώ το κάνω εδώ και 20 χρόνια καθημερινά, ανελλιπώς. Βέβαια έχουμε και πολλές χαρές, σου δίνουν όλη τους την ανιδιοτελή αγάπη, δεν έχουν πείσματα, δεν σου βγάζουν γλώσσα, δεν έχουμε άγχος για το που θα δουλέψουν, για το αν θα περάσουν στο πανεπιστήμιο, απλά ανησυχούμε για την ανάπτυξη τους και για το σχολείο που θα πάνε. Επίσης τα παιδιά αυτά σου φέρνουν και ένα σίγουρο εισόδημα στο σπίτι. Οι οικογένειες με τα υγιή παιδιά δεν ξέρουν ότι μπορούν να κάνουν τα πάντα με τα παιδιά τους, αντιθέτως κάθονται μπροστά από έναν υπολογιστή, ένα play station , εμάς μας λείπει να κάνουμε πράγματα με τα παιδιά μας δεν μπορούμε να το κάνουμε και ίσως θέλουμε τόσο πολύ να κάνουμε πράγματα ακριβώς γιατί δεν μπορούμε. Για παράδειγμα θέλω να πάω με το παιδί μου σε μια φάρμα αλλά δεν μπορώ, πρακτικά δεν μπορώ. Οι άλλοι γονείς ξέρουν ότι το παιδί τους θα χαρεί παίζοντας με άλλα παιδιά της γειτονιάς ή αγοράζοντας τους παιχνίδια. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ζευγαριών με ανάπηρο παιδί χωρίζουν, οι οικογένειες με τέτοια παιδιά είναι συνήθως

μονογονεικές ένα ποσοστό της τάξεως του 60%. Ένα 90% που θέλουν να χωρίσουν είναι μπαμπάδες και ένα 10% μαμάδες. Οι λόγοι είναι πολλοί συνήθως εμείς οι μαμάδες προσκολλούμαστε στο παιδί και παραμελούμε τον σύντροφο μας. Εγώ για παράδειγμα κοιμάμαι με τον Μ. και όχι με τον σύζυγο μας. Πέφτεις πάνω στο παιδί, φοβάσαι μην βήξει, μην πάθει κάτι. Το κλίμα αδιαμφισβήτητα είναι βαρύ δεν αντέχεις εύκολα. Για να σου δώσω να καταλάβεις όταν στα δύο του χρόνια καταλάβαμε τι έχει ο μικρός, το πήρα πατριωτικά, το θεώρησα κάτι τρομερό και έβαλα σε όλα Χ, ο άντρας μου ήταν πιο αποστασιοποιημένος και έβλεπα πως είχε δυσκολίες να προσαρμοστεί τότε νόμιζα πως δεν αγαπάει το παιδί, τώρα με το πέρασμα του χρόνου βλέπω πως εγώ έχω κουραστεί και ο άντρας μου έχει πιο πολύ διάθεση να παίζει μαζί του. Πολλές φορές δεν μπορείς να βγεις έξω σαν ζευγάρι, να πιεις ένα ποτό, να πας σε ένα εστιατόριο, γιατί είναι και το οικονομικό καθώς πρέπει να αφήσεις κάποιον να προσέχει το παιδί σου. Επίσης δεν μπορείς σε ένα σπίτι φίλων γιατί το παιδί μπορεί να μην θέλει να ανέβει ή μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα, καλά για να μην μιλήσω για το ότι πολλοί δεν θέλουν να πηγαίνεις. Και να φανταστείς εγώ στα φυσιολογικά με ένα παιδί 20 και ένα 25 έπρεπε να είμαι ξέγνοιαστη.

10. Τι δυσκολίες συναντάτε καθημερινά;

Χώροι για αυτά τα παιδιά δεν υπάρχουν, μπορείς να το πάρεις για καφέ αλλά έχεις να αντιμετωπίσεις πρακτικά θέματα. Για παράδειγμα δεν μπορείς να μπεις με το καρότσι, ο μισός πληθυσμός θα σε κοιτάει με μισό μάτι και ο άλλος μισός θα σε σχολιάζει. Τώρα θα μου πεις σε νοιάζει, όχι θα σου πω αλλά κάποιες φορές γίνεται ιδιαίτερα ενοχλητικό και βγαίνεις από τα όρια σου και λες δεν ξανά πάω πουθενά.

Γ΄ Συνέντευξη (20/03/2011)

1. Ποιες είναι οι ειδικές ανάγκες και ικανότητες του παιδιού;

Ο Π. προήλθε από τρίδυμη κύηση, γεννήθηκε 7 μηνών στο Ιπποκράτειο, το ένα πέθανε εκείνη την στιγμή, στην αρχή βγήκε ένα κοριτσάκι 1.800 κιλά και δεν είχε κανένα πρόβλημα και μετά γεννήθηκε ο Π. ο οποίος αντιμετώπιζε αναπνευστικά προβλήματα και έπρεπε να μπει στην θερμοκοιτίδα, ήταν σε ένα σάκο και από ότι μου έχουν πει έμοιαζαν μεταξύ τους. Ο Π. έμεινε 45 μέρες στην θερμοκοιτίδα γιατί είχε τα αναπνευστικά οπότε εκεί επειδή έπαιρνε πολύ οξυγόνο τον χτύπησε στα μάτια και έπαθε αποκόλληση αμφιστροειδούς κάηκαν κύτταρα του εγκεφάλου. Πάντως εμείς που ρωτήσαμε γιατρούς στην Αμερική μας είπαν πως δεν έπρεπε να μείνει 45 μέρες, έπρεπε να μείνει σε ένα σκοτεινό δωμάτιο φυσικά με όλα τα καλώδια για το αναπνευστικό και στις 20 μέρες να κάνουν μία εξέταση αλλά ο γιατρός ο συγκεκριμένος δεν την έκανε, εδώ δεν την έκανε σε παιδάκι που οι γονείς του ήταν όλη μέρα εκεί όχι στον Π. που δεν είχε κανέναν. Όταν τον πήγαμε στο Λονδίνο για εγχείρηση εκεί μας είπαν πως το μάτι τεμπέλιασε. Η εξέταση έπρεπε να γίνει τότε όχι όταν είχε χρονίσει γι' αυτό και ο Π. δεν βλέπει τίποτα. Βέβαια έχει και νοητική στέρηση αυτισμό έχει λόγω της τύφλωσης αλλά έχει και δείκτη νοημοσύνης κάτω από 30. Βέβαια αυτό έγινε από την κύηση, ίσως η μητέρα να μην είχε και σωστή εγκυμοσύνη αυτά δεν τα ξέρουμε. Εγώ το πήρα 1 έτους στο σπίτι τον είχαν εγκαταλείψει οι γονείς του γιατί είχε πρόβλημα και είπε ο γιατρός στους γονείς πως αυτό το παιδί θα έχει προβλήματα και είπε η μητέρα πως δεν το ήθελε και σηκώθηκαν και έφυγαν, με εντολή εισαγγελέα τους ανάγκασαν να το πάρουν από το νοσοκομείο το πήρε ένας γνωστός τους ο οποίος έβαλε την υπογραφή του. Μετά έτυχε να μάθω εγώ την ιστορία και τον πήρα αρχικά για 3 μήνες αλλά μετά αποφασίσαμε και τον κρατήσαμε. Ο Π. μεγάλωσε ξαφνικά εγώ όταν τον πήρα ήταν 5 κιλά αφού οι γιατροί νόμιζαν ότι θα πεθάνει, αλλά μετά μόλις ήρθε εδώ και μπήκε στην οικογένεια και πήρε αγάπη αναπτύχθηκε ξαφνικά όλα τα έκανε την μια μέρα πίσω από την άλλη, κάναμε μέρα παρά μέρα φυσιοθεραπεία βέβαια κάναμε φυσιοθεραπεία για να κινηθεί το σώμα του, έχει νεύρο πάντως και μεγάλη θέληση δηλαδή όταν μας δέχθηκε σαν οικογένεια άρχισε να προσπαθεί γιατί ούτε μπουσουλούσε απλά σερνόταν όπως τα φίδια και θυμάμαι κάποια στιγμή μου έπιασε

το δάχτυλο και προσπάθησε μόνος του να σηκωθεί και έκανε σιγά- σιγά βήματα. Βέβαια στην αρχή ήταν σαν αγρίμι δεν ήθελε αγκαλιές, εγώ τον έσφιγγα για να νοιώσει την αγάπη, σιγά- σιγά μας δέχθηκε. Στην αρχή έκανε θόρυβο με τα δάχτυλά του πάνω στο σεντόνι γιατί έτσι αισθανόταν ασφάλεια και σιγουριά. Είχε μάθει έτσι από μόνος του. Ο Π. έχει φοβερή αντίληψη χώρου πάει και ψάχνει, εντάξει μέσα στο σπίτι κινείται άνετα το έχει μάθει. Και στον δρόμο λες και μετράει τα βήματα ξέρει που είναι το σπίτι. Και από το σχολικό ξέρει πώς να έρθει στο σπίτι απλά θέλει να σε αγγίζει, σε αυτά είναι φοβερός.

2.Υπάρχουν αδέρφια στην οικογένεια; Πως αντιμετωπίζουν τα υγιή παιδιά τα αδέρφια τους;

Έχω μια κόρη, η οποία όταν φέραμε τον Π. ήταν Δευτέρα δημοτικού την ρώτησα αρχικά, της είπα πως είναι αυτό το παιδάκι που είναι μόνο του και δεν έχει οικογένεια ε και τόσο μικρή που ήταν το δέχτηκε, γιατί είχε ανθρώπους που την αγαπούσαν πολύ γύρω της και μου είπε εντάξει μαμά ας σε μοιραστώ, ας σε λέει και εσένα μαμά. Μεγαλώνοντας τον αντιμετώπιζε πάντα σαν αδερφό της, ζήλευε λίγο γιατί ένα τέτοιο παιδί θέλει αρκετό χρόνο αλλά είχε άλλους να ασχοληθούν μαζί της. Τις κάναμε και όλα τα χατίρια αλλά τον αγάπησε πολύ, αλλά την βοήθησε πάρα πολύ στον χαρακτήρα της ευαισθητοποιήθηκε πάρα πολύ, θυμάμαι στο σχολείο όταν ήταν για να μαζέψουν χρήματα για ιδρύματα αυτή πεταγόταν και έλεγε γι' αυτά τα παιδιά και βοήθησε και τις φίλες της, έρχονται εδώ φίλες της και τον κρατάνε και τον δέχονται μια χαρά έπειτα ο Π. επειδή δεν αυτοεξυπηρετείται η Ε. πολλές φορές τον έχει αλλάξει, τον καθαρίζει, του φτιάχνει το δωμάτιο δεν σιχαίνεται και τα θεωρεί όλα αυτά φυσιολογικά. Αλλά βασικότερα την βοήθησε σαν άνθρωπο. Αδερφός της είναι τώρα πήραμε και την κηδεμονία και κάνουμε τα χαρτιά για την υιοθεσία.

3.Πως σας αντιμετωπίζουν οι γύρω σας;

Στην αρχή είχε πρόβλημα και το παιδί με τους γύρω, τώρα όλοι εδώ στην γειτονιά τον έχουν μάθει. Αλλά στην αρχή τους φαινόταν παράξενο. Ειδικά τα παιδιά όταν τον βλέπανε να χοροπηδάει και να χτυπάει παλαμάκια με ρωτούσαν γιατί κάνει έτσι και άμα είναι χαζό αλλά προσπαθούσα να τα εξηγήσω και τώρα άμα τον δούνε τον δέχονται κανονικά ξέρουν ότι ο Π. δεν επικοινωνεί μαζί τους δεν τους βλέπει και δεν

έχουν κάποιο πρόβλημα. Και είναι και το τι θα βγάλεις παρά έξω άμα είσαι σαν κακόμοιρος έτσι θα σε αντιμετωπίσουν. Με εμένα είναι και διαφορετικά γιατί τον πήρα για να τον βοηθήσω να του προσφέρω δε τον πήρα για να τον κλείσω στο σπίτι, γιατί και αυτό έχει δικαίωμα όπως όλοι εμείς. Οι γονείς που το γεννάνε αισθάνονται άσχημα, κλείνονται μέσα στο σπίτι σου λέει πως θα το βγάλω έτσι και έτσι το βλέπουν και οι άλλοι σαν πρόβλημα. Αλλά άμα εσύ τον δεχτείς είναι πιο εύκολο εξαρτάται από εμάς. Πάντως βλέπω πολλές περιπτώσεις που κλείνονται στον εαυτό τους. Άμα καταλάβεις πως το παιδί χρειάζεται βοήθεια καλλιεργείται και εκείνο διαφορετικά γιατί ασχολείται μαζί του.

4. Τι είδους εκπαίδευση παρέχετε στα παιδιά με αναπηρία;

Αυτό που μπορούν να κάνουν αυτό κάνουν, δεν μπορούν κάτι παραπάνω δεν έχουν τις γνώσεις, τώρα τελευταία άρχισαν να ασχολούνται παλαιότερα δεν είχε τίποτα. Εμάς μας έχουν διώξει από την σχολή τυφλών γιατί έχει και νοητική στέρηση. Ο Π. πάει τώρα σε ένα ειδικό σχολείο το οποίο είναι δημόσιο, είναι καινούργιο, μέσα έχει 49 παιδιά με διάφορες αναπηρίες, εγκεφαλική παράλυση, με διάφορα σύνδρομα, κάθε δάσκαλος έχει 5 παιδιά με διάφορες αναπηρίες όχι μόνο τυφλά ας πούμε, και εκεί τα απασχολούν με εκπαιδευτικά παιχνίδια. Κάνουν φυσιοθεραπεία τα παιδιά που χρειάζονται ο δικός μου περπατάει, έχουν και γυμναστή. Τα πηγαίνουν εκδρομές σε καταστήματα για να τα γνωρίσει και ο κόσμος, κάνουν και θεραπευτική ιππασία και είναι φοβερό και βοηθάει όλα τα παιδιά και να τα δεις πόσο χαίρονται, γελάνε, ο Π. επειδή δεν βλέπει στην αρχή φοβότανε αλλά μετά ενθουσιάστηκε και όταν είναι καλά τα οικονομικά άμα τον πηγαίνουμε και εμείς.

5. Ποιες είναι οι παροχές του κράτους;

Ο Π. παίρνει επίδομα τυφλότητας και ανικανότητας από την πρόνοια βέβαια, γιατί ουσιαστικά είναι στην πρόνοια εμείς δεν τον έχουμε στην οικογενειακή μας μερίδα είναι στην πρόνοια γιατί δεν τον γέννησα εγώ. Οπότε η πρόνοια προσφέρει αυτό το επίδομα. Ο Π. δεν δικαιούται ούτε εργοθεραπείες ούτε λογοθεραπείες, ότι έκανε τα προσφέραμε εμείς ιδιωτικά αλλά δεν του πρόσφεραν τίποτα, γιατί η εργοθεραπεία δείχνει στο παιδί πώς να αυτοεξυπηρετείται ο Π. επειδή δεν βλέπει δεν μπορούσαν

να του δώσουν να καταλάβει. Ότι έκανε από μόνος του, το σπίτι το ξέρει νομίζεις ότι δε είναι τυφλός άμα τον δεις να κινείται. Εγώ ελέγχομαι από το κράτος άμα κάνω κακό στο παιδί μπαίνω φυλακή. Δεν έχουμε κράτος πρόνοιας δίνουν ένα επίδομα από εκεί και πέρα τίποτα, υπάρχουν κέντρα δημιουργικής απασχόλησης στους δήμους τα οποία υπολειτουργούν. Συνήθως υπάρχουν κέντρα που ασχολούνται με ελαφριές αναπηρίες αυτά τα πηγαίνουν βόλτες ασχολούνται με κατασκευές κτλ για τα παιδιά με ελαφριές αναπηρίες δεν έχει τίποτα έχει 2- 3, υπάρχουν τα ιδιωτικά βέβαια με τα οποία εγώ δεν συμφωνώ γιατί στην ουσία είναι επιχειρηματίες που πλουτίζουν πάνω στα παιδιά και δεν μου αρέσει προτιμώ τα ελάχιστα κρατικά. Τα κρατικά όμως υπολειτουργούν και γι' αυτό προσπαθούμε να τρέξουμε για να κάνουμε κάτι γι' αυτά τα παιδιά. Άμα αρρωστήσω που να το πάω αυτό το παιδί, άμα χρειαστεί να λείψω δεν έχουμε κάτι εδώ στην Ελλάδα δυστυχώς. Έχουμε κάποια ιδρύματα που θέλουν πολλά χρήματα και πρέπει να σε ξέρουν για να πάρουν το παιδί. Και αυτά τα σχολεία που έγιναν γίνανε τα τελευταία χρόνια και αυτά ξέρεις δεν λειτουργούν σωστά, είμαστε πολύ πίσω έχω πάει στο εξωτερικό και έχω δει εμείς είμαστε πολύ πίσω είμαστε στην αρχή, έχουμε δουλειά, βέβαια δεχθήκαμε την αναπηρία δεν είμαστε όπως παλαιότερα βλέπουμε στον δρόμο να κυκλοφορούνε και ο κόσμος δεν τα κοιτάζει τόσο περίεργα. Εμείς κάναμε και παρέλαση πέρυσι και ο κόσμος τα καταχειροκρότησε, κλαίγανε πολλοί και οι γονείς είχανε ένα καμάρι. Ήταν πολύ συγκινητικό αλλά και αυτά κατά χάρηκαν.

6. Στο σχολείο το παιδί σας πως αντιμετωπίζει τα άλλα παιδιά; Έχει φίλους;

Παίζει μόνος του θέλει να έχει τον δικό του χώρο να ακούει την μουσική του παρ' όλο που είναι πέντε παιδιά μέσα στην τάξη. Και δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τα άλλα παιδιά γιατί και εκείνα έχουν τα δικά τους προβλήματα, πηγαίνει η δασκάλα και τον απασχολεί.

7. Μπορείτε να μου περιγράψετε μια μέρα σας;

Δεν έχω και πολλά να σου πω γιατί κάθε μέρα γίνεται το ίδιο σπίτι σχολείο σπίτι. Θα έρθει θα φάει, θα παίζει, θα τον πάω βόλτα γιατί του αρέσουν οι βόλτες. Εγώ είμαι και πρόεδρος στο σχολείο του και τρέχω και με αυτό. μένει αρκετές ώρες με τον

πατέρα του. Απλά επειδή έχει κλειστά τα μάτια δεν κουράζεται τόσο και τα βράδια δεν μπορεί να κοιμηθεί έχουμε γιορτή εδώ μέχρι να κοιμηθεί.

8. Πως συνηθίζει να παίζει το παιδί;

Του αρέσουν πάρα πολύ τα τραγούδια και εγώ τον τραγουδούσα πολύ, αλλά του αρέσει από το πρωί μέχρι το βράδυ να ακούει ραδιόφωνο από την ώρα που θα ξυπνήσει ακούει μουσική. Και άμα ήταν λίγο καλύτερα θα μπορούσε να ασχοληθεί με την μουσική. Την πρώτη φορά που του έδωσα ντέφι χωρίς να βλέπει το κράτησε σωστά και άρχισε να το κουνάει με ρυθμό. Είναι φοβερός ότι όργανο και να του δώσεις θα το κρατήσει σωστά όταν η αδερφή του έπαιζε πιάνο δεν χρειαζόταν μετρονόμο γιατί ο Π. της έδινε την κίνηση. Και άμα ακούσει κάτι που δεν του αρέσει γκρινιάζει. Και με την μουσική ηρεμεί τώρα ακούει όλα τα είδη γιατί στην αρχή άκουγε μόνο κλασική μουσική. Αρκεί να είναι ανοικτό το κασετόφωνο. Παίζει με παιχνίδια που κάνουν θόρυβο, έχει ένα μπαλάκι με ένα κουδουνάκι και του αρέσει πολύ, παίζει μόνος του με τα χέρια του. Στο σχολείο του έχουμε πάρει μουσικά όργανα. Του αρέσουν πολύ οι βόλτες, για καφέ δεν πηγαίνουμε γιατί δεν μπορεί να κάτσει σε καρέκλα θέλει κάτω στο πάτωμα, μας είπαν ότι αυτό είναι γιατί θέλει να αισθάνεται το έδαφος να αισθάνεται σταθερός. Πηγαίνει κατασκλήνωση που περνάει πολύ ωραία επικοινωνώ συνέχεια και τον προσέχουν πολύ.

9. Τι διαφορές βλέπετε σε σχέση με οικογένειες που έχουν υγιή παιδιά;

Τα περισσότερα ζευγάρια χωρίζουν γιατί δεν αντέχουν ένας από του δύο, το μεγαλύτερο ποσοστό είναι οι άντρες που φεύγουν γιατί οι μαμάδες δένονται με τα παιδιά. Εγώ ξέρω μια περίπτωση που η μαμά τα παράτησε. Και ο μπαμπάς ανέλαβε μια κόρη 24 χρονών και το παιδί με την αναπηρία, παράλληλα είχε και την δουλειά του και το σπίτι. Οι γονείς αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα η μαμά ασχολείται με το παιδί παραμελεί τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Δεν μπορούμε να πάμε μια βόλτα ήρεμα σαν ζευγάρι. Όσοι δεν το ζήσανε δεν μπορούν να καταλάβουν. Γι' αυτό και εγώ υποστηρίζω πολύ τις κατασκηνώσεις, γιατί πηγαίνει το παιδί σου για κάποιες βδομάδες ξέρεις ότι είναι σε καλά χέρια και σου μένει χρόνος και για τα υπόλοιπα

μέλη της οικογένειας και για να ξεκουραστείς εσύ. Βρίσκεις και τον εαυτό σου, έχουμε και τα προσωπικά μας προβλήματα. Ανασάνεις λίγο.

10. Τι δυσκολίες συναντάτε καθημερινά;

Επειδή περπατάει δεν δυσκολεύομαι τόσο, ίσως η δυσκολία είναι ότι δεν έχουμε χρόνο για τον εαυτό μας. Πρέπει να είμαι πάνω από το παιδί και πολλές φορές σπάνε τα νεύρα σου. Όλες τις δουλειές μου και αναφέρομαι στις εξωτερικές πρέπει να τις κάνω αφού πρώτα τακτοποιήσω σε ασφαλή χέρια το παιδί.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000105447